

DANIEL MIROSZ

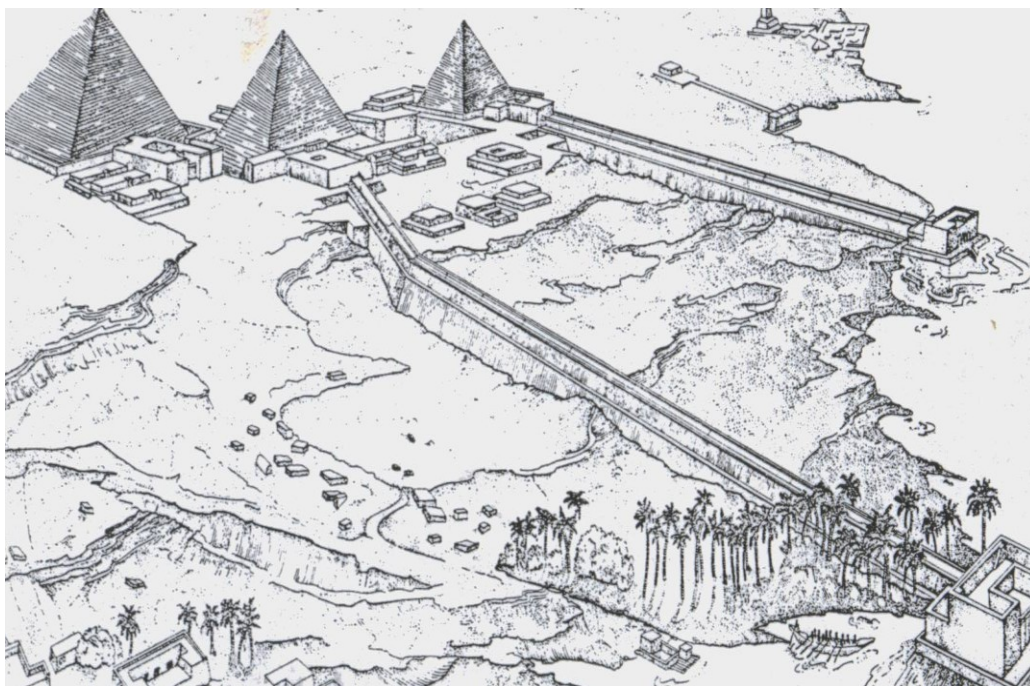
HISTORIA POWSZECHNA

ALMANACH DAT

CZEŚĆ PIERWSZA

DO 476 n.e.

OD POWSTANIA ŚWIATA DO UPADKU RZYMU

Piramidy w Abusir

DATY KLUCZOWE

13,7 mld p.n.e.-WIELKI WYBUCH.

4,5 mld p.n.e.-POWSTANIE ZIEMI.

9000 p.n.e.-PIERWSZE MIASTO - JERYCHO.

4000 p.n.e.-POWSTANIE GÓRNEGO I DOLNEGO EGIPITU.

776 p.n.e.-PIERWSZE IGRZYSKA OLIMPIJSKIE.

753 p.n.e.-ZAŁOŻENIE RZYMU.

605 p.n.e.-UPADEK ASYRII.

566-480 p.n.e.-BUDDA W INDIACH.

551-479 p.n.e.-KONFUCJUSZ W CHINACH.

539 p.n.e.-UPADEK BABILONU.

331 p.n.e.-BITWA POD GAUGAMELĄ.

216 p.n.e.-BITWA POD KANNAMI.

4/1 p.n.e.-NARODZINY JEZUSA.

9 n.e.-BITWA W LESIE TEUTOBURSKIM.

33-UKRZYŻOWANIE JEZUSA CHRYSZTUSA.

313-EDYKT MEDIOLAŃSKI.

410-ROMA CAPTA.

476-UPADEK CESARSTWA ZACHODNIORZYMSKIEGO.

13,7 mld p.n.e.	<u>Wielki Wybuch tzw. Big Bang, rozprzestrzenienie się materii w przestrzeni, powstanie świata i kosmosu.</u>
7 mld p.n.e.	Początek Układu Słonecznego.

PREKAMBR

4,5 mld p.n.e.	<u>Powstanie Ziemi.</u>
4 mld p.n.e.	Powstanie pierwotnego morza.
3,5 mld p.n.e.	Narodziny życia: pierwsze bakterie i glony pojawiają się w morzach.
900 mln p.n.e.	Pojawienie się zwierząt oddychających tlenem.
700 mln p.n.e.	Pojawienie się zwierząt wielokomórkowych.
600 mln p.n.e.	Pojawienie się bezkręgowców posiadających pancerz.

ERA PALEOZOICZNA

KAMBR

570 - 500 mln p.n.e.	<i>Kambryjskie bezkręgowce. Przodkowie dzisiejszych meduz, gąbek, krewetek, ślimaków, rozgwiazd i jeżowców morskich.</i>
-----------------------------	--

ORDOWIK

500 - 440 mln p.n.e.	<i>Pierwsze kręgowce. Korale, mchy, mięczaki, najstarsze znane ryby.</i>
-----------------------------	--

SYLUR

440 - 395 mln p.n.e.	<i>Rozwój bezkręgowców i ryb bezszczękowych (pierwszych kręgowców). Pierwsze rośliny lądowe (bezlistne, psylofity).</i>
-----------------------------	---

DEWON

395 - 345 mln p.n.e.	<i>Bezkręgowce. Amonity. Pojawienie się ryb właściwych, między innymi form opancerzonych. Pierwsze zwierzęta wodno-lądowe (Ichtyostega). Pierwsze owady. Aktywność wulkaniczna i górotwórcza. Różnicowanie się świata roślinnego.</i>
-----------------------------	---

KARBON

345 - 280 mln p.n.e.	<i>Powstanie złóż węgla (Europa). Rozwój koralu i liliowców. Nowe rośliny: widłaki i paprocie. Bujny rozwój owadów, pajęczaków i płazów. Pierwsze gady.</i>
-----------------------------	---

PERM

280 - 225 mln	<i>Zmiany klimatyczne: wymieranie części roślin i zwierząt. Ustąpienie roślin zarodnikowych. Pojawienie się roślin nagonasiennych. Ryby</i>
----------------------	---

p.n.e.	<i>pancerne. Rozkwit płazów i gadów.</i>
---------------	--

ERA MEZOZOICZNA

TRIAS

225 - 190 mln p.n.e.	<i>Wymieranie licznych gatunków płazów. Pojawienie się licznych gatunków gadów (żółwie i krokodyle). Pierwsze jaszczurki. Gady lądowe i morskie (Ichtyosaurus). Rozkwit amonitów.</i>
-----------------------------	---

JURA

190 - 136 mln p.n.e.	<i>Cieplejszy i bardziej wilgotny klimat. Podniesienie się poziomu mórz. Pierwsze ssaki. Dominacja gadów na lądzie (Diplodocus, Brachiosaurus, Brontosaurus, Tyrannosaurus rex) i w morzu (Elasmosaurus, Kronosaurus). Najstarszy znany ptak – Archeopteryx.</i>
-----------------------------	--

KREDA

136 - 65 mln p.n.e.	<i>Pojawienie się „współczesnych” roślin okrytonasiennych. Nowe pożywienie dla roślinożernych (liście, nasiona, jagody). Rozkwit gadów. Rozwój torbaczy. Pojawienie się przodków współczesnych ssaków (owadożerne krety, ryjówki, jeże).</i>
65 mln p.n.e.	<i>Gwałtowne wymarcie amonitów i dinozaurów wskutek upadku gigantycznego meteorytu lub dużej komety na Ziemię.</i>

ERA KENOZOICZNA

TRZECIORZED

65 - 53 mln p.n.e.	<i>PALEOCEN. Szybki rozwój ssaków i ich dominacja na lądzie. Przodkowie słoni, szczerów, małp, wielbłądów, królików, kotów, psów i krów. W morzu foki i walenie.</i>
53 - 38 mln p.n.e.	<i>EOCEN. Dalsza ewolucja ssaków.</i>
38 - 26 mln p.n.e.	<i>OLIGOCEN. Pojawienie się po małpiatkach – małp zwierzokształtnych i człekopodobnych.</i>
26 - 7 mln p.n.e.	<i>MIOCEN. Wiele gatunków ptactwa wodnego. Prymitywne małpy człekokształtne (pro konsul). W morzach wielkie rekiny.</i>
7 - 2 mln p.n.e.	<i>PLIOCEN. Ramapithecus – najstarszy znany homonid (odnalezienie jego szczątków w Indiach, Chinach i Kenii). Pojawienie się w Afryce południowej i wschodniej pierwszych istot będących zwiastunem człowieczeństwa. Rozwój małp człekokształtnych.</i>

CZWARTORZED

2 mln - 10 tys. p.n.e.	<i>PLEJSTOCEN. Pojawienie się Australopithecus africanus.</i>
2 mln p.n.e.	<i>Początek okresu powtarzających się epok lodowych.</i>

1 mln - 800 tys. p.n.e.	<u>ZŁODOWACENIE GÜNZ.</u>
1 mln p.n.e.	<i>Udoskonalenie produkcji narzędzi. Pojawienie się Homo habilis na większości obszarów Starego Świata. Ewolucja Homo habilis w Homo erectus o znacznie większej objętości mózgu. Pięściaki.</i>
800 - 500 tys. p.n.e.	<u>INTERGLACJAŁ GÜNZ-MINDEL.</u>
800 - 100 tys. p.n.e.	<u>PALEOLIT DOLNY.</u>
800 tys. p.n.e.	<i>Zaludnienie strefy klimatu umiarkowanego przez Homo erectus.</i>
600 tys. p.n.e.	<i>Pierwsze świadectwo użycia ognia przez człowieka (Chiny).</i>
500 - 250 tys. p.n.e.	<u>ZŁODOWACENIE MINDEL.</u>
300 tys. p.n.e.	<i>Wznoszenie prymitywnych szałasów, gotowanie żywności, robienie ubrań ze skór przez człowieka.</i>
250 - 200 tys. p.n.e.	<u>INTERGLACJAŁ MINDEL-RISS.</u>
200 - 150 tys. p.n.e.	<u>ZŁODOWACENIE RISS.</u>
150 - 80 tys. p.n.e.	<u>INTERGLACJAŁ RISS-WÜRM.</u>
100 - 40 tys. p.n.e.	<u>PALEOLIT ŚRODKOWY.</u>
100 tys. p.n.e.	<i>Pojawienie się Homo sapiens neanderthalensis (Chiny, Europa).</i>
80 - 10 tys. p.n.e.	<u>ZŁODOWACENIE WÜRM.</u>
60 tys. p.n.e.	<i>Polowania na mamuty (Homo sapiens neanderthalensis). Obrzędowe pochówki – początki religii.</i>
50 tys. p.n.e.	<i>Homo sapiens sapiens – człowiek typu Cro-Magnon na Bliskim Wschodzie.</i>
40 - 10 tys. p.n.e.	<u>PALEOLIT GÓRNY.</u>
40 tys. p.n.e.	<i>Kromanieńczyk w Europie, na Dalekim Wschodzie, w Ameryce Północnej po przejściu przez zamrożoną Cieśninę Beringa. Krzesełnictwo ognia przez człowieka.</i>
25 tys. p.n.e.	<i>Malowidła jaskiniowe. Rozwój technologii: krzemienne ostrza, rzeźby w kości i kości słoniowej, igły, sierpy, łuki, strzały, haczyki do wędek i harpuny. Kromanieńczyk w Australii.</i>
20 tys. p.n.e.	<i>Używanie prymitywnych namiotów. Rylce. Organizacja plemienna.</i>
10 tys. p.n.e.- do dzisiaj	<u>HOLOCEN.</u>
10 tys. p.n.e.- do dzisiaj	<u>INTERGLACJAŁ WÜRM.</u>

10 tys. - 8000 p.n.e.	<u>PALEOLIT SCHYŁKOWY.</u>
10 tys. p.n.e.	<i>Początki rolnictwa na Bliskim Wschodzie i w Azji Płd-wsch. Garncarstwo w Japonii.</i>
XC WIEK p.n.e. 9000 p.n.e.	<i><u>Jerycho - pierwsze znane miasto.</u></i>
LXXXV WIEK p.n.e. 8500 p.n.e.	<i>Udomowienie owcy (Irak).</i>
LXXXIV WIEK p.n.e. 8400 p.n.e.	<i>Udomowienie psa (Idaho, USA).</i>
8000 - 7700 p.n.e.	<u>MEZOLIT.</u>
LXXX WIEK p.n.e. 8000 p.n.e.	<i>Uprawa zbóż w Europie. Hodowla kóz (Iran). Kultura Żyznego Półksiężycza. Rozpowszechnienie się garncarstwa.</i>
7700 - 4000 p.n.e.	<u>NEOLIT.</u>
LXX WIEK p.n.e. 7000 p.n.e.	<i>Wynalezienie krosna na Środkowym Wschodzie. Początek metalurgii (obróbka miedzi w Anatolii). Udomowienie świni (Turcja) i bydła (Grecja, Turcja).</i>
LXV WIEK p.n.e. 6500 p.n.e.	<i>Wydobywanie i obrabianie miedzi w Europie (tereny państw byłej Jugosławii).</i>
LX - XXXV WIEK p.n.e. 6000 - 3500 p.n.e.	<u>OKRES UBAJJID W SUMERZE. BOGATO ZDOBIONA CERAMIKA, PIERWSZE PRZEDMIOTY Z MIEDZI, PRZEJŚCIE OD MYŚLISTWA DO UPRAWY ROLI.</u>
LV WIEK p.n.e. 5500 p.n.e.	<i>Okres świetności sumeryjskich miast-państw (Eridu, Ur, Lagasz, Umma, Uruk, Kisz i Sippar). Najstarsze megality w Anglii i Francji. Początki uprawy kukurydzy w Meksyku. Używanie przez Egipcjan łodzi żaglowych. Rolnictwo w Chinach. Cylindryczne pieczęcie na Środkowym Wschodzie.</i>
L WIEK p.n.e. 5000 p.n.e.	<i>Powstanie nomów egipskich. Początki używania brązu do produkcji narzędzi i złota do celów dekoracyjnych. Wynalezienie koła garncarskiego w Sumerze. Użycie radła do uprawy roli (Środkowy Wschód). Kalendarz egipski. Udomowienie jedwabnika (Chiny). Rolnictwo na Wyspach Brytyjskich.</i>
4000 - 1000 p.n.e.	<u>BRAZ.</u>
XL WIEK p.n.e. 4000 p.n.e.	<i><u>Powstanie Dolnego i Górnego Egiptu.</u></i>
XXXV - XXVIII WIEK p.n.e. 3500 - 2800 p.n.e.	<u>OKRES URUK W SUMERZE. POWSTANIE PISMA PIKTOGRAFICZNEGO, ROZWÓJ GARNCARSTWA, ROZWÓJ ARCHITEKTURY (ZIKKURATY).</u>

XXXV WIEK p.n.e. 3500 p.n.e.	<i>Rozprzestrzenienie się neolitycznej kultury rolnej na zachód. Budowle megalityczne w Europie. Kultura wsi nadjeziornych w Szwajcarii. Rolnictwo w Chinach (uprawa ryżu, prosa, hodowla świń). Rolnictwo w delcie Nilu. Egipskie statki handlowe na Morzu Śródziemnym. Wynalazek koła w Sumerze. Udomowienie lamy (Peru).</i>
XXXIII WIEK p.n.e. 3300 p.n.e.	<i>Sumer: postępy w rolnictwie, metalurgii, garncarstwie, irygacji, produkcji szkła, zarządzaniu, prawa i podatki.</i>
XXXII WIEK p.n.e. 3200 p.n.e.	<i>Pismo klinowe. Odlewnictwo brązu na Bliskim Wschodzie. Zjednoczenie Górnego i Dolnego Egiptu.</i>
XXXII - XXVII WIEK p.n.e. 3130 - 2665 p.n.e.	<i><u>OKRES PROTODYNASTYCZNY W EGIPCIE. ŁĄCZENIE SIĘ DROBNYCH KSIĘSTW – JEDNOCZENIE KRAJU.</u></i>
XXXII - XXIX WIEK p.n.e. 3130 - 2884 p.n.e.	<i>I DYNASTIA W EGIPCIE (MENES).</i>
XXX WIEK 3000 p.n.e.	<i>System dziesiętny i sześćdziesiątny w Sumerze. Hieroglify w Egipcie. Kalendarz 365-dniowy (Babilon). Drewniany pług. Pierwsze kultury protomiejskie w Chinach. Pierwsze pojazdy kołowe. Kultury brązu w Grecji: minojska (Kreta), mykeńska (Peloponez) i wyspowa (Cyklady).</i>
XXIX - XXVII WIEK p.n.e. 2883 - 2665 p.n.e.	<i>II DYNASTIA W EGIPCIE (Memfis stolicą Egiptu).</i>
XXVIII - XXII WIEK p.n.e. 2800 - 2150 p.n.e.	<i><u>OKRES DŻAMDAT NASR W SUMERZE. ROZWÓJ GOSPODARKI ROLNEJ, RZEMIOSŁA I HANDLU ORAZ PRODUKCJI BRĄZU, ROZKWIT METALURGII, A ZWŁASZCZA ZŁOTNICTWA.</u></i>
2800 p.n.e.	<i>Udomowienie wielbłąda (Kazachstan, Arabia Saudyjska), konia (Ukraina) i pszczoły (Egipt).</i>
XXVII - XXII WIEK p.n.e. 2664 - 2155 p.n.e.	<i><u>STARE PAŃSTWO (EGIPT). NA CZELE PAŃSTWA FARAON (UWAŻANY ZA BOGA) O WŁADZY ABSOLUTNEJ, WYSOKI POZIOM MATEMATYKI, GEOMETRII, ASTRONOMII ORAZ TECHNIKI (BUDOWNICTWO PIRAMID), WPŁYWY KAPŁANÓW, MEDYCZYNY, ROZWÓJ PIŚMIENICTWA I SZTUKI.</u></i>
2664 - 2615 p.n.e.	<i>III DYNASTIA W EGIPCIE (DŽESER).</i>
XXVII - XXVI WIEK p.n.e. 2614 - 2502 p.n.e.	<i>IV DYNASTIA W EGIPCIE (CHEOPS, CHEFREN, MENKAURE).</i>
2575 p.n.e.	<i>Powstanie piramidy CHEOPSA w Gizie.</i>
XXVI – XXIV	<i>V DYNASTIA W EGIPCIE.</i>

WIEK p.n.e. 2501 - 2342 p.n.e.	
XXV WIEK p.n.e. 2500 p.n.e.	<i>Początek cywilizacji doliny Indusu (Mohendżodaro, Harappa). Pismo obrazkowe. Wykorzystywanie bawełny. Ceramika. Tkactwo. Handel. Stosowanie systemów miar i wag. Kultura pucharów dzwonowatych w Europie. Osiedla otoczone murami, irygacja w Chinach. Początek I Dynastii w Sumerze. Udomowienie bawoła (Pakistan), kaczki (Środkowy Wschód), jaka (Tybet). Powstanie miast-państw: Assur, Suza.</i>
XXIV WIEK p.n.e. 2400 - 2350 p.n.e.	<i>Powstanie kamiennego kręgu w Brytanii (Stonehenge). Podbicie Sumeru przez SARGONA I WIELKIEGO – władcy pierwszego imperium – Akadu.</i>
2360 p.n.e.	<i>Reformy URUKAGINY w Sumerze.</i>
2350 - 2340 p.n.e.	<i>Panowanie LUGALZAGESIEGO w Sumerze.</i>
XXIV - XXII WIEK p.n.e. 2341 - 2181 p.n.e.	<i>VI DYNASTIA W EGIPCIE.</i>
2340 p.n.e.	<i>Zjednoczenie Sumero-Akadu i podbój Assur.</i>
XXIII WIEK p.n.e. 2300 p.n.e.	<i>Osiedlenie się w Brytanii przedstawicieli kultury pucharów dzwonowatych – rozwój metalurgii. Koło garncarskie w Chinach.</i>
XXIII - XVI WIEK p.n.e. 2205 - 1600 p.n.e.	<i>DYNASTIA HIA (SIA) W CHINACH.</i>
2205 p.n.e.	<i>JŪ WIELKI pierwszym cesarzem Chin (do 2198 p.n.e.).</i>
XXII WIEK p.n.e. 2200 p.n.e.	<i>Odrodzenie się Państwa Uruk w Sumero-Akadzie. Upadek Akadu. Okres średnioegejski w Grecji, przewaga kultury minojskiej. Jednoczenie Chin przez JŪ WIELKIEGO.</i>
2180 - 2175 p.n.e.	<i>VII DYNASTIA W EGIPCIE.</i>
2175 - 2155 p.n.e.	<i>VIII DYNASTIA W EGIPCIE.</i>
XXII - XXI WIEK p.n.e. 2154 - 2052 p.n.e.	<i><u>PIERWSZY OKRES PRZEJŚCIOWY (EGIPT).</u></i>
2154 - 2100 p.n.e.	<i>IX DYNASTIA W EGIPCIE.</i>
2150 p.n.e.	<i>Opuszczenie Ur przez ABRAHAMA i Żydów. Opanowanie Sumero-Akadu przez Gutów. II Dynastia sumeryjska (Ur) w Assur.</i>
2144 p.n.e.	<i>GUDEA władcą państwa-miasta Lagasz w Babilonii (do 2124 p.n.e.).</i>
XXI WIEK p.n.e. 2100 - 2052 p.n.e.	<i>X DYNASTIA W EGIPCIE.</i>
2100 p.n.e.	<i>Upadek centralnej administracji w Egipcie. Przybycie Hurytów do</i>

	<i>Górnej Mezopotamii i Syrii.</i>
2070 p.n.e.	<i>Usunięcie Gutów z Sumero-Akadu przez władcę państwa Uruk – UTUHENGALA.</i>
2065 p.n.e.	<i>Przewrót w Ur i założenie III Dynastii sumeryjskiej.</i>
2057 p.n.e.	<i>Założenie Babilonu przez Amurytów.</i>
XXI - XVIII WIEK p.n.e. 2057 - 1760 p.n.e.	<i>DYNASTIA AMURYCKA W BABILONIE (SUMUABUM).</i>
XXI - XVIII WIEK p.n.e. 2051 - 1786 p.n.e.	<i>ŚREDNIE PAŃSTWO (EGIPT). ROZWÓJ RZEMIOSŁA, UDOSKONALENIE TRANSPORTU WODNEGO I LĄDOWEGO, ROZKWIT NAUK ŚCISŁYCH.</i>
XXI - XX WIEK p.n.e. 2051 - 1991 p.n.e.	<i>XI DYNASTIA W EGIPCIE.</i>
XX WIEK p.n.e. 2000 p.n.e.	<i>Kryzys cywilizacji sumeryjskiej. Era najazdów aryjskich-zmierzch cywilizacji doliny Indusu. Odlewnictwo brązu na Bliskim Wschodzie. Używanie przez Egipcjan łodzi żaglowych i pługów ciągniętych przez woły. Powstanie najstarszych części pałacu w Knossos (Kreta). Pierwsze plemiona grekojęzyczne. Wozy konne (Bliski Wschód, Iran). Początki kultury Majów na Jukatanie (kukurydza podstawą pożywienia). Chiny: jedwab, laka, brąz, uprawa ryżu. Udomowienie drobiu (Pakistan). Kultura eskimoska w rejonie Cieśniny Beringa.</i>
XX - XVIII WIEK p.n.e. 1991 - 1786 p.n.e.	<i>XII DYNASTIA W EGIPCIE (AMENEMHAT I, AMENEMHAT II, AMENEMHAT III).</i>
1955 p.n.e.	<i>Podbój Sumero-Akadu przez Babilon.</i>
1927 p.n.e.	<i>Niepodległość Asyrii – założenie rodzimej dynastii przez ILUSZUMĘ.</i>
XIX WIEK p.n.e. 1900 p.n.e.	<i>Rozwój Państwa Anszan (Suza).</i>
1850 p.n.e.	<i>Klasyczny okres rozwoju języka i literatury egipskiej. Rozwój sztuki portretowej w Egipcie. Budowa twierdz w rejonie III katarakty i w delcie Nilu.</i>
1830 p.n.e.	<i>Asymilacja Amurytów w Babilonii.</i>
XIX - XVIII WIEK p.n.e. 1813 - 1781 p.n.e.	<i>PANOWANIE SZAMSIADADA I W ASYRII.</i>
XVIII WIEK p.n.e. 1800 p.n.e.	<i>Przybycie Ariów do Persji. Początki huryckiego Państwa Mitanni w Górnej Mezopotamii. Powstanie królestwa Jamchadu (Halab) w Syrii. Przybycie Żydów do Egiptu. Górnictwo i odlewnictwo brązu w Austrii.</i>

XVIII - XVII WIEK p.n.e. 1792 - 1750 p.n.e.	<i>PANOWANIE HAMMURABIEGO W BABILONII.</i>
XVIII-XVI WIEK p.n.e. 1785 - 1553 p.n.e.	<i><u>DRUGI OKRES PRZEJŚCIOWY (EGIPT).</u></i>
1783 - 1715 p.n.e.	<i>XIII DYNASTIA W EGIPCIE.</i>
1760 - 1750 p.n.e.	<i>DYNASTIA NADMORSKA W BABILONIE.</i>
XVIII - XVII WIEK p.n.e. 1750 - 1670 p.n.e.	<i>DYNASTIA AMURYCKA W BABILONIE.</i>
1750 p.n.e.	<i>Zburzenie pałaców kultury minojskiej na Krecie. Kodeks prawny HAMMURABIEGO w Babilonii („oko za oko, ząb za ząb”).</i>
XVIII - XV WIEK p.n.e. 1740 - 1450 p.n.e.	<i><u>STARE PAŃSTWO HETYCKIE (LABARNAS, MURSILIS I, HATTUSILIS I, TELEPINUS).</u></i>
1715 - 1650 p.n.e.	<i>XIV DYNASTIA W EGIPCIE.</i>
XVII - XI WIEK p.n.e. 1700 - 1100 p.n.e.	<i>Cywilizacja mykeńska.</i>
1700 p.n.e.	<i>Pismo chińskie. Ariowie w Indiach. Cywilizacja średniominojska: życie miejskie, pismo linearne A, rozbudowa pałacu MINOSA w Knossos (Kreta). Wczesne osiedla greckie.</i>
1680 p.n.e.	<i>Uzależnienie Asyrii przez Mitannii.</i>
1670 p.n.e.	<i>Najazd Kaszytów na Babilon.</i>
XVII - XII WIEK p.n.e. 1670 - 1170 p.n.e.	<i>DYNASTIA KASZYCKA W BABILONIE.</i>
1650 p.n.e.	<i>Najazd Hyksosów na Egipt.</i>
1650 - 1644 p.n.e.	<i>XV DYNASTIA W EGIPCIE (I DYNASTIA HYKSOSÓW).</i>
XVII - XVI WIEK p.n.e. 1644 - 1600 p.n.e.	<i>XVI DYNASTIA W EGIPCIE (II DYNASTIA HYKSOSÓW).</i>
XVII - XVI WIEK p.n.e. 1620 - 1590 p.n.e.	<i>PANOWANIE MURSILISA I (HETYCI).</i>

XVI - XII WIEK p.n.e. 1600 - 1122 p.n.e.	<i>DYNASTIA SZANG-IN W CHINACH.</i>
1600 - 1554 p.n.e.	<i>XVII DYNASTIA W EGIPCIE (AMAZIS I (JAHMES)).</i>
1600 p.n.e.	<i>Wymieszanie się ludów kultury pucharów dzwonowatych z Indoeuropejczykami (dolina Renu, Dania). Epoka brązu w płn. Italii. Pierwsze wyroby szklane (Babilonia, Asyria). Podbój Krety przez Mykeńczyków – okres późnoegejski, pismo linearne B. Splądrowanie Babilonu przez Hetytów.</i>
XVI - XI WIEK p.n.e. 1554 - 1075 p.n.e.	<i><u>NOWE PAŃSTWO (EGIPT).</u> ROZWÓJ METALURGII, HANDLU, ZANIK WARSTWY WIELKICH POSIADACZY ZIEMSKICH, ROZWÓJ WARSTWY URZĘDNICZEJ, STAŁA ARMIA.</i>
XVI - XIV WIEK p.n.e. 1554 - 1304 p.n.e.	<i>XVIII DYNASTIA W EGIPCIE (AMENHOTEP IV ECHNATON, TOTMES I).</i>
1546 p.n.e.	<i>Wewnętrzna konsolidacja Egiptu (AMENHOTEP I).</i>
1531 p.n.e.	<i>Nieudany atak Hetytów na Babilonię.</i>
1526 p.n.e.	<i>Wyprawa wojsk egipskich na Syrię (TOTMES I).</i>
1525 p.n.e.	<i>Dekret o następstwie tronu u Hetytów.</i>
XV - XIV WIEK p.n.e. 1525 - 1500 p.n.e.	<i>PANOWANIE TELEPINUSA (HETYCI).</i>
1512 - 1504 p.n.e.	<i>PANOWANIE TOTMESA II W EGIPCIE.</i>
XVI - XV WIEK p.n.e. 1504 - 1450 p.n.e.	<i>PANOWANIE TOTMESA III W EGIPCIE.</i>
1504 p.n.e.	<i>Nowa polityka wewnętrzna w Egipcie. Walki Egiptu z Mitanni o Syrię – dominacja Egiptu w Syrii.</i>
1500 p.n.e.	<i>Zakończenie procesu osiedlania się Ariów w Persji i Indiach. Italikowie na Półwyspie Apenińskim. Pismo alfabetyczne w Fenicji. Opuszczenie Krety przez Achajów. Podbój Asyrii przez utworzone od podstaw Mitanni. Udomowienie alpaki (Peru). Powstanie miasta Ugarit (Syria). Okres wedyjski w Indiach (do 800 p.n.e.).</i>
1479 p.n.e.	<i>Atak Egiptu na Babilonię i Mitanni – zwycięska bitwa pod Megiddo nad Mitanni. Pobranie przez Egipt haraczu od Asyrii, Hetytów i Babilonii.</i>
XV - XIV WIEK p.n.e. 1450 - 1400 p.n.e.	<i><u>CIEMNY OKRES (HETYCI).</u></i>
1450 - 1425 p.n.e.	<i>PANOWANIE AMENHOTEP A II W EGIPCIE.</i>
1440 p.n.e.	<i>Najwcześniejszy znany tekst napisany po grecku (Kreta, pismo linearne B). SHAUSHTATAR władcą Mitanni, starcia z Egipcem. Traktat pokojowy Egiptu z Mitannii i podział wpływów w Syrii.</i>
XV - XIV WIEK p.n.e. 1425 - 1379 p.n.e.	<i>PANOWANIE TOTMESA IV W EGIPCIE.</i>

1400 p.n.e. - do dzisiaj	<u>ŻELAZO.</u>
XIV - XII WIEK p.n.e. 1400 - 1200 p.n.e.	<i>NOWE PAŃSTWO (HETYCI). UGRUNTOWANIE POZYCJI HETYTÓW JAKO PIERWSZEJ POTĘGI WSCHODU.</i>
1400 p.n.e.	<i>Ostateczne zniszczenie Knossos. Pierwszy kompletny alfabet opracowany w Ugarit (Syria). Stosowanie żelaza na Środkowym Wschodzie.</i>
1380 - 1346 p.n.e.	<i>PANOWANIE SUPILJULIUMY I (HETYCI).</i>
1380 p.n.e.	<i>Odzyskanie niepodległości przez Asyrię.</i>
1379 - 1362 p.n.e.	<i>PANOWANIE AMENHOTEPA IV ECHNATONA W EGIPCIE.</i>
1379 p.n.e.	<i>Budowa archiwum korespondencji dyplomatycznej i wojna religijna w Egipcie.</i>
1365 - 1330 p.n.e.	<i>PANOWANIE ASSURUBALLITA I W ASYRII.</i>
1365 p.n.e.	<i>Silne trzęsienie ziemi w Syrii – upadek licznych miast.</i>
1361 - 1352 p.n.e.	<i>PANOWANIE TUTANCHAMONA W EGIPCIE.</i>
1361 p.n.e.	<i>Opanowanie żelaza przez Hetytów. Upadek Waszszuganni, stolicy Mitanni – zdobycie jej przez Hetytów.</i>
XIV - XII WIEK p.n.e. 1304 - 1192 p.n.e.	<i>XIX DYNASTIA W EGIPCIE (RAMZES II WIELKI).</i>
1304 - 1302 p.n.e.	<i>PANOWANIE RAMZESA I W EGIPCIE.</i>
XIV - XIII WIEK p.n.e. 1302 - 1290 p.n.e.	<i>PANOWANIE SETIEGO I W EGIPCIE.</i>
XIII WIEK p.n.e. 1300 p.n.e.	<i>Początek kultury łużyckiej w Europie Środkowej. Rozkwit Państwa Szang-In w Chinach. Zajęcie Waszszuganni przez Asyrię.</i>
1290 - 1224 p.n.e.	<i>PANOWANIE RAMZESA II WIELKIEGO W EGIPCIE.</i>
1285 p.n.e.	<i>Bitwa pod Kadeszem – zwycięstwo Egiptu nad Hetytami. Podział Syrii między Hetytów a Egipt. Ekspansja Asyrii na północ. Przybycie Etrusków do Italii.</i>
1280 p.n.e.	<i>Rozwój polityczny Elamu.</i>
1275 - 1250 p.n.e.	<i>PANOWANIE HATTUSILISA III (HETYCI).</i>
1274 - 1245 p.n.e.	<i>PANOWANIE SALMANASARA I W ASYRII.</i>
1270 p.n.e.	<i>Ostateczny upadek Mitanni w wyniku agresji Asyrii.</i>
1269 p.n.e.	<i>Traktat pokojowy Egiptu z Hetytami – potwierdzenie podziału Syrii.</i>
1250 - 1220 p.n.e.	<i>PANOWANIE TUDHALIYI IV (HETYCI).</i>
1250 p.n.e.	<i>Wyprowadzenie Żydów z Egiptu przez MOJŻESZA.</i>
XIII - XII WIEK p.n.e. 1244 - 1208 p.n.e.	<i>PANOWANIE TUKULTININURTY I W ASYRII.</i>

1240 p.n.e.	<i>Zniszczenie i uzależnienie Babilonu przez Asyrię.</i>
1224 - 1205 p.n.e.	<i>PANOWANIE MERENPTAHA W EGIPCIE.</i>
1220 - 1200 p.n.e.	<i>OSTATNI WŁADCY HETYCCY: ARNUWAND III, SUPJULIUMA II.</i>
XII WIEK p.n.e. 1200 p.n.e.	<i>Zdobycie Troi przez Greków. Najazd Dorów na Grecję – upadek kultury egejskiej, początek ciemnych wieków Grecji. Okres sędziów u Żydów. Zniszczenie Państwa Hetytów przez „ludy morskie”. Odparcie ataku Elamu przez Babilon. Udomowienie wielbłąda (Bliski Wschód). Pismo linearne B w Pylos i Mykenach. Patriarchalna organizacja szczepowa w Indiach, walki z Ariami.</i>
XII - XI WIEK p.n.e. 1192 - 1075 p.n.e.	<i>XX DYNASTIA W EGIPCIE.</i>
1170 p.n.e.	<i>Zdobycie Babilonu przez Elam.</i>
1170 - 1128 p.n.e.	<i>DYNASTIA ELAMICKA W BABILONIE.</i>
1166 p.n.e.	<i>Początek kryzysu władzy w Egipcie.</i>
1160 p.n.e.	<i>Utworzenie Państwa Filistynów. Umocnienie się Elamitów w Babilonii.</i>
1124 p.n.e.	<i>Najazd Aramejczyków na Babilon, wykorzystanie sytuacji przez NABUCHODONAZORA i przegonienie Elamitów.</i>
XII - VII WIEK p.n.e. 1124 - 689 p.n.e.	<i>DYNASTIA NABUCHODONAZORA W BABILONIE.</i>
1123 - 1103 p.n.e.	<i>PANOWANIE NABUCHODONAZORA I W BABILONIE.</i>
XII - VIII WIEK p.n.e. 1122 - 770 p.n.e.	<i>DYNASTIA ZACHODNIA CZOU W CHINACH.</i>
XII - XI WIEK p.n.e. 1115 - 1077 p.n.e.	<i>PANOWANIE TIGLATPILESARA I W ASYRII.</i>
XI WIEK p.n.e. 1100 p.n.e.	<i>Oddzielenie się Państwa Napata od Egiptu. Osiedlenie się Żydów w Kanaanie. Usamodzielnienie się Teb od Egiptu. Zasiedlenie płn. Iranu przez plemiona indoeuropejskie. Potęga Tyru w Fenicji. Zhołdowanie miast fenickich i złupienie Babilonu przez Asyrię.</i>
1095 p.n.e.	<i>HERHOR kapłanem Teb.</i>
1080 p.n.e.	<i>Uzależnienie Asyrii przez Aramejczyków (do 909 p.n.e.).</i>
XI - IV WIEK p.n.e. 1075 - 332 p.n.e.	<i>OKRES PÓŹNY (EGIPT).</i>
XI - X WIEK p.n.e. 1075 - 940 p.n.e.	<i>XXI DYNASTIA W EGIPCIE.</i>
1050 p.n.e.	<i>Powstanie neohetyckich i aramejskich królestw (płn. Syria). Usunięcie SZANGÓW w Chinach.</i>
1020 p.n.e.	<i>Zjednoczenie Izraela przez SAULA.</i>
1020 - 1010 p.n.e.	<i>PANOWANIE SAULA W IZRAELU.</i>

XI - X WIEK p.n.e. 1013 - 982 p.n.e.	<i>PANOWANIE SABY W ETIOPII.</i>
1010 - 970 p.n.e.	<i>PANOWANIE DAWIDA W IZRAELU.</i>
1010 p.n.e.	<i>Pokonanie Państwa Filistynów przez Izrael. Jerozolima stolicą Izraela.</i>
X WIEK p.n.e. 1000 p.n.e.	<i>Fenicja u szczytu powodzenia (do ok. 700 p.n.e.). Udomowienie renifera (płn. Europa, Syberia). Zbiór tysięcy wierszy, hymnów – Rygweda w Indiach (sanskryt). Rozwój królestw afrykańskich: Nubii i Meroe.</i>
985 p.n.e.	<i>Uniezależnienie się Izraela od Filistynów.</i>
982 p.n.e.	<i>MENELIK I władcą Etiopii (do 957 p.n.e.).</i>
970 - 931 p.n.e.	<i>PANOWANIE SALOMONA W IZRAELU.</i>
969 p.n.e.	<i>HIRAM I królem Tyru (do 936 p.n.e.).</i>
964 p.n.e.	<i>Początek kultury Villanova w Italii.</i>
957 p.n.e.	<i>HANDJON władcą Etiopii (do 956 p.n.e.).</i>
956 p.n.e.	<i>SIRAH I władcą Etiopii (do 930 p.n.e.).</i>
950 p.n.e.	<i>Powstanie Państwa Sydonu. Atak Aramejczyków na tereny posthetyckie. Królestwo Saba w płd-zach. części Płw. Arabskiego ze stolicą w Marib (do 115 p.n.e.).</i>
945 p.n.e.	<i>Założenie własnego państwa przez kler egipski w górnym biegu Nilu.</i>
X - VIII WIEK p.n.e. 940 - 761 p.n.e.	<i>XXII DYNASTIA W EGIPCIE (SZESZONK).</i>
935 p.n.e.	<i>BAALBAZER królem Tyru (do 919 p.n.e.).</i>
931 p.n.e.	<i>Podział Państwa Żydów na Izrael i Judeę: JEROBOAM I królem Izraela (do 910 p.n.e.), ROBOAM królem Judei (do 914 p.n.e.).</i>
930 p.n.e.	<i>AMENHOTEP ZEGDUR władcą Etiopii (do 889 p.n.e.).</i>
913 p.n.e.	<i>ABIJJAM królem Judei (do 911 p.n.e.).</i>
911 p.n.e.	<i>ASA królem Judei (do 871 p.n.e.).</i>
X - IX WIEK p.n.e. 911 - 891 p.n.e.	<i>PANOWANIE ADANIRARIEGO II W ASYRII.</i>
910 p.n.e.	<i>NADAB królem Izraela (do 909 p.n.e.).</i>
909 p.n.e.	<i>BASZA królem Izraela (do 886 p.n.e.).</i>
IX WIEK p.n.e. 900 p.n.e.	<i>Pojawienie się Etrusków w Italii. Celtyckie plemiona w Niemczech. Rozwój alfabetu fenickiego.</i>
889 p.n.e.	<i>AKSUMAJ RAMISU władcą Etiopii (do 869 p.n.e.).</i>
887 p.n.e.	<i>ITTOBAAL I królem Tyru (do 856 p.n.e.).</i>

886 p.n.e.	<i>ELA królem Izraela (do 885 p.n.e.).</i>
885 p.n.e.	<i>Krótkie panowanie ZIMRI w Izraelu, OMRI antykrólem (do 874 p.n.e.), TIBNI prawowitym królem (do 881 p.n.e.).</i>
883 - 859 p.n.e.	<i>PANOWANIE ASSURNASIRPALA II W ASYRII.</i>
883 p.n.e.	<i>Stosowanie taranów i wież oblężniczych na Bliskim Wschodzie.</i>
876 p.n.e.	<i>Hold fenicki (m.in. Tyr) dla Asyrii.</i>
874 p.n.e.	<i>ACHAB królem Izraela (do 853 p.n.e.).</i>
871 p.n.e.	<i>JOZAFAT królem Judei (do 847 p.n.e.).</i>
869 p.n.e.	<i>SIRAH II władcą Etiopii (do 831 p.n.e.).</i>
860 p.n.e.	<i>Zjednoczenie Państwa Urartu przez ARAMĘ (stolica w Arcaskun).</i>
859 - 825 p.n.e.	<i>PANOWANIE SALMANASARA III W ASYRII.</i>
856 p.n.e.	<i>Podbój Urartu przez Asyrię, wkroczenie wojsk asyryjskich SALMANASARA III do Arcaskun.</i>
855 p.n.e.	<i>Odnowienie Urartu ze stolicą w Tuszpie.</i>
853 p.n.e.	<i>OCHOZJASZ królem Izraela (do 852 p.n.e.). Bitwa pod Karkar – zwycięstwo Asyrii nad I koalicją antyasyryjską (Syria, Palestyna).</i>
852 p.n.e.	<i>JORAM królem Izraela (do 841 p.n.e.).</i>
850 p.n.e.	<i>Nieudana wyprawa asyryjska na Urartu – uniezależnienie się Urartu od Asyrii. Monarchia w Atenach.</i>
847 p.n.e.	<i>JORAM królem Judei (do 841 p.n.e.).</i>
841 p.n.e.	<i>Zwycięstwo Asyrii nad II koalicją antyasyryjską (Syria, Palestyna). Zhłoddowanie państweczek chaldejskich w płd. Babilonii przez Asyrię. JEHU królem Izraela (do 824 p.n.e.). Krótkie panowanie OCHOZJASZA w Judei, ATALIA nowym królem (do -836).</i>
835 p.n.e.	<i>JOASZ królem Judei (do 796 p.n.e.).</i>
831 p.n.e.	<i>TEUASJA II władcą Etiopii (do 810 p.n.e.).</i>
825 - 824 p.n.e.	<i>PANOWANIE ISPNIEGO W ASYRII.</i>
823 - 811 p.n.e.	<i>PANOWANIE SZAMSIADADA V W ASYRII.</i>
823 p.n.e.	<i>JOACHAZ królem Izraela (do 797 p.n.e.).</i>
814 p.n.e.	<i>Założenie Kartaginy przez kolonistów z Tyru.</i>
810 p.n.e.	<i>Powstanie Medii jako zależnej od Asyrii części Persji. Walki w Syrii. ABRALYJOS PIJANKIJA II władcą Etiopii (do 778 p.n.e.).</i>
806 p.n.e.	<i>MENUA władcą Urartu (do 790 p.n.e.). Zdobył Urartu na południu i w Armenii.</i>
VIII WIEK p.n.e. 800 p.n.e.	<i>Pierwsza cywilizacja amerykańska – Olmekowie (Zatoka Meksykańska). Rozpowszechnienie się kultury celtyckiej w Europie. Upowszechnienie się obróbki żelaza. Irygacje. Wynalezienie taczki. Czasy HOMERA w Grecji. Stopniowa przewaga polityczna Etrusków w Italii. Początek Wielkiej Kolonizacji Greckiej. Walki Asyrii z Urartu. Założenie państweczek we wschodnich Indiach przez Ariów. I okres Rzymu przedmiejskiego (do 750 p.n.e.). Okres bramiński w Indiach (do 500 p.n.e.).</i>

796 p.n.e.	<i>JOASZ królem Izraela (do 781 p.n.e.).</i>
795 p.n.e.	<i>AMAZJASZ królem Judei (do 767 p.n.e.).</i>
790 p.n.e.	<i>ARGISTI I władcą Urartu (do 760 p.n.e.). Ekspansja Urartu.</i>
781 p.n.e.	<i>JEROBOAM II królem Izraela (do 754 p.n.e.).</i>
778 p.n.e.	<i>AKSUMAJ UEREDE TSEHAJ władcą Etiopii (do 755 p.n.e.).</i>
776 p.n.e.	<i>LIKURG i Wielka Retra w Sparcie. <u>Tradycyjna data pierwszych Igrzysk Olimpijskich.</u></i>
VIII - V WIEK p.n.e. 770 - 480 p.n.e.	<u>EPOKA WIOSEN I JESIENI (CHINY).</u>
VIII - III WIEK p.n.e. 770 - 256 p.n.e.	<i>DYNASTIA WSCHODNIA CZOU W CHINACH.</i>
770 p.n.e.	<i>Początek okresu wojen domowych w Asyrii.</i>
766 p.n.e.	<i>OZJASZ królem Judei (do 740 p.n.e.).</i>
763 p.n.e.	<i>Pełne zaćmienie Słońca w Asyrii (15.VII.).</i>
761 - 725 p.n.e.	<i>XXIII DYNASTIA W EGIPCIE.</i>
760 p.n.e.	<i>SARDURI II władcą Urartu (do 730 p.n.e.). Ukonstytuowanie się republiki arystokratycznej w Atenach. Zdobycie Aleppo przez Urartu.</i>
755 p.n.e.	<i>KASHYTA HANDJON władcą Etiopii (do 742 p.n.e.).</i>
754 p.n.e.	<i>ZACHARIASZ królem Izraela (do 753 p.n.e.).</i>
753 p.n.e.	<i><u>Tradycyjna data założenia Rzymu – ROMULUS pierwszym królem rzymskim (do -715).</u> Krótkie panowanie SZALLUMA w Izraelu, MENACHEM nowym królem (do -742).</i>
750 p.n.e.	<i>Kolonizacja grecka w płd. Italii i na Sycylii. Najazdy Nubijczyków na Egipt. Upowszechnienie się alfabetu greckiego powstałego na bazie alfabetu fenickiego. II okres Rzymu przedmiejskiego (do 700 p.n.e.).</i>
745 - 727 p.n.e.	<i>PANOWANIE TIGLATPILESARA III W ASYRII.</i>
742 p.n.e.	<i>SABAKA II władcą Etiopii (do 730 p.n.e.). PEKACHIASZ królem Izraela (do 741 p.n.e.).</i>
740 p.n.e.	<i>PEKACH królem Izraela (do 731 p.n.e.).</i>
739 p.n.e.	<i>Zdobycie i uzależnienie Babilonu przez Asyrię. JOTAM królem Judei (do 732 p.n.e.).</i>
738 - 732 p.n.e.	<i>Powstanie i upadek III koalicji antyasyryjskiej (Syria, Fenicja).</i>
732 p.n.e.	<i>Bezkrólewie w Judei (do 730 p.n.e.).</i>
731 p.n.e.	<i>OZEASZ królem Izraela (do 723 p.n.e.).</i>
730 p.n.e.	<i>Obróbka żelaza w Meroe. Początek II dynastii w Urartu. ACHON królem Judei (do 715 p.n.e.). NIKANTA KYNDIAKE II władcą</i>

	<i>Etiopii (do 720 p.n.e.).</i>
729 p.n.e.	<i>Unia personalna Asyrii z Babilonią.</i>
726 - 722 p.n.e.	<i>PANOWANIE SALMANASARA V W ASYRII.</i>
725 - 715 p.n.e.	<i>XXIV DYNASTIA W EGIPCIE.</i>
722 p.n.e.	<i>Podbój Izraela przez Asyrię – przesiedlenia ludności żydowskiej w głąb Asyrii.</i>
721 - 705 p.n.e.	<i>PANOWANIE SARGONA II W ASYRII.</i>
720 p.n.e.	<i>DAUY TIRHAK władcą Etiopii (do 671 p.n.e.).</i>
717 p.n.e.	<i>Zdobycie Karkemisz (ośrodka Hetytów) przez Asyrię.</i>
716 p.n.e.	<i>IV koalicja antyasyryjska (Egipt, Gaza, Judea, Elam i Babilonia). Działalność proroka IZAJASZA w Judzie.</i>
VIII - VII WIEK p.n.e. 715 - 664 p.n.e.	<i>XXV DYNASTIA W EGIPCIE (NUBIJSKO-ETIOPSKA).</i>
715 p.n.e.	<i>NUMA POMPILIUSZ królem Rzymu (do 672 p.n.e.). Danina Egiptu dla Asyrii.</i>
714 p.n.e.	<i>Uzależnienie Urartu przez Asyrię. EZECHIASZ królem Judei (do 686 p.n.e.).</i>
708 p.n.e.	<i>Przeniesienie stolicy Asyrii do nowo zbudowanego miasta Durszarrukin (SARGON II).</i>
705 p.n.e.	<i>Śmierć SARGONA II podczas wyprawy wojennej.</i>
VIII - VII WIEK p.n.e. 704 - 681 p.n.e.	<i>PANOWANIE SANHERYBA W ASYRII.</i>
701 p.n.e.	<i>Nieudane oblężenie Jerozolimy przez Asyrię, odwrót i klęska w bitwie pod Elteke.</i>
VII WIEK p.n.e. 700 p.n.e.	<i>Grecja: pierwsze monety. Dotarcie żelaza do Europy Północnej (Halstatt). III okres Rzymu przedmiejskiego (do 625 p.n.e.).</i>
689 p.n.e.	<i>Zniszczenie Babilonu przez Asyrię. Rozbudowa Niniwy.</i>
689 - 625 p.n.e.	<i>DYNASTIA ASYRYJSKA W BABILONIE.</i>
685 p.n.e.	<i>MANASSESES królem Judei (do 641 p.n.e.).</i>
680 - 669 p.n.e.	<i>PANOWANIE ASARHADDONA W ASYRII.</i>
680 p.n.e.	<i>RUSA II władcą Urartu (do 639 p.n.e.).</i>
672 p.n.e.	<i>TULLUS HOSTILIUSZ królem Rzymu (do 640 p.n.e.).</i>
671 p.n.e.	<i>Uzależnienie Egiptu od Asyrii. ARDYAMIEN AUSYJA władcą Etiopii (do 665 p.n.e.).</i>
670 p.n.e.	<i>Uniezależnienie się Medii od Asyrii (FRAORTES).</i>
668 - 627 p.n.e.	<i>PANOWANIE ASSURBANIPALA W ASYRII.</i>
668 p.n.e.	<i>Powstanie biblioteki w Niniwie.</i>
665 p.n.e.	<i>Krótkie panowanie GESJO w Etiopii, NUATMIAMUN nowym królem (do 661 p.n.e.).</i>

VII - VI WIEK p.n.e. 664 - 525 p.n.e.	<i>XXVI DYNASTIA W EGIPCIE (PSAMETYK I, NECHO II, AMAZIS II (JAHMES)).</i>
664 p.n.e.	<i>Drugi najazd asyryjski na Egipt.</i>
661 p.n.e.	<i>TOMADJON PIJANKIJA III władcą Etiopii (do 649 p.n.e.).</i>
652 p.n.e.	<i>Uniezależnienie się Egiptu od Asyrii (PSAMETYK I), ściągnięcie Greków do Egiptu. Wojna domowa w Asyrii i Babilonii. Państwo Kalinga w Indiach (do 261 p.n.e.).</i>
649 p.n.e.	<i>AMINYNEASRO II władcą Etiopii (do 633 p.n.e.).</i>
645 p.n.e.	<i>Wojna Asyrii z Elamem – upadek Suzy.</i>
640 p.n.e.	<i>AMON królem Judei (do 639 p.n.e.). Założenie Państwa Persów w Anszan. ANKUS MARCJUSZ królem Rzymu (do 616 p.n.e.).</i>
639 p.n.e.	<i>Wyprawa Asyrii przeciw Arabom. JOZJASZ królem Judei (do 609 p.n.e.).</i>
633 p.n.e.	<i>PIJANKIJA IV władcą Etiopii (do 599 p.n.e.).</i>
632 p.n.e.	<i>Nieudany zamach stanu w Atenach (KYLON).</i>
627 p.n.e.	<i>PERIANDER tyranem Koryntu (do 585 p.n.e.).</i>
625 p.n.e.	<i>Umowa NABOPALASARA babilońskiego z Medami: pokonanie i przegonienie Asyrii z ziem babilońskich. Zjednoczenie Persji, KIAKSARES królem (do 585 p.n.e.). IV okres Rzymu przedmiejskiego (do 575 p.n.e.).</i>
VII - VI WIEK p.n.e. 625 - 539 p.n.e.	<i>DYNASTIA NABOPALASARA W BABILONIE.</i>
621 p.n.e.	<i>Spisanie prawa przez DRAKONA w Atenach. Podbój Messenii przez Spartę. Działalność TALESZA Z MILETU w Grecji (do 540 p.n.e.).</i>
616 p.n.e.	<i>TARKWINIUSZ STARY królem Rzymu (do 578 p.n.e.).</i>
614 p.n.e.	<i>Upadek Assur.</i>
612 p.n.e.	<i>Zdobycie Niniwy przez V koalicję antyasyryjską (Persja, Media, Babilonia).</i>
610 p.n.e.	<i>Upadek Harran. Powstanie w Azji Mniejszej imperium Lidii. Działalność ANAKSYMANDRA Z MILETU w Grecji (do 547 p.n.e.).</i>
609 p.n.e.	<i>Śmierć króla Judei, JOZJASZA w przegranej bitwie z Egiptem (NECHO II) pod Megiddo, JOJAKIM królem Judei (do 598 p.n.e.).</i>
605 - 562 p.n.e.	<i>PANOWANIE NABUCHODONAZOR II W BABILONIE.</i>
605 p.n.e.	<i><u>Bitwa pod Karkemis – zwycięstwo koalicji persko-medyjsko-babilońskiej (NABUCHODONAZOR II) nad koalicją asyryjsko-egipską (NECHO II), upadek ostatniego władcy Asyrii – ASSURUBALLITA II, upadek Asyrii.</u></i>
VI WIEK p.n.e. 600 p.n.e.	<i>Połączenie elementu etruskiego i latiońskiego: powstanie ludu rzymskiego. Rozwój handlu z Celtami. Nowy system religijny w Persji (ZARATUSTRA). Rozbudowa Babilonu (potrójne mury, pałac, świątynie, brama Isztar, droga procesyjna). Początki nauki greckiej (jońska filozofia przyrody).</i>

599 p.n.e.	<i>ZUUARIENBYRET ASPURTA władcą Etiopii (do 558 p.n.e.).</i>
598 p.n.e.	<i>JOJAKIN królem Judei (do 597 p.n.e.).</i>
596 p.n.e.	<i>SEDEKJASZ królem Judei (do 586 p.n.e.).</i>
594 p.n.e.	<i>Reformy SOLONA w Atenach (umorzenie długów drobnych właścicieli gruntów, podział obywateli na 4 klasy wg cenzusu majątkowego, utworzenie Rady Czterystu i sądu przysięgłych, kodyfikacja prawa, rozszerzenie kompetencji zgromadzenia ludowego, reformy handlu).</i>
593 p.n.e.	<i>ASTIAGES władcą Medii (do 549 p.n.e.). Walki Medii z Urartu.</i>
591 p.n.e.	<i>Walki Medii i Persji z Lidią (do 585 p.n.e.).</i>
590 p.n.e.	<i>Upadek Urartu za sprawą Scytów, Medów i Persów.</i>
586 p.n.e.	<i>Podbój Judei przez Babilon – upadek Jerozolimy. Niewola babilońska Żydów (do 539 p.n.e.).</i>
585 p.n.e.	<i>Działalność ANAKSYMENESA Z MILETU w Grecji (do 525 p.n.e.). Nierozstrzygnięta bitwa nad rzeką Halis – pokój między Persją a Lidią. ITTOBAAL II królem Tyru (do 574 p.n.e.).</i>
578 p.n.e.	<i>SERWIUSZ TULIUSZ królem Rzymu (do 534 p.n.e.).</i>
575 p.n.e.	<i>Urbanizacja Rzymu.</i>
574 p.n.e.	<i>BAAL królem Tyru (do 564 p.n.e.).</i>
566 p.n.e.	<i><u>Działalność BUDDY (GAUTAMY) w Indiach (do 480 p.n.e.).</u></i>
564 p.n.e.	<i>Okres władzy sędziów w Tyrze (do 555 p.n.e.).</i>
560 p.n.e.	<i>PIZYSTRAT tyranem Aten (do 527 p.n.e.), budowa wodociągu, wprowadzenie Wielkich Dionizji, zebranie i spisanie dzieł HOMERA. KREZUS królem Lidii w Azji Mniejszej (do 546 p.n.e.).</i>
559 - 530 p.n.e.	<i>DYNASTIA ACHEMENIDÓW W PERSJI (DO 330 p.n.e.). PANOWANIE CYRUSA II WIELKIEGO.</i>
558 p.n.e.	<i>SEJFAJ HARSJATEU władcą Etiopii (do 546 p.n.e.).</i>
556 p.n.e.	<i>Reforma administracji w Babilonie. Odbudowa Harranu.</i>
555 p.n.e.	<i>MERBAAL królem Tyru (do 552 p.n.e.).</i>
551 p.n.e.	<i><u>Działalność KONFUCJUSZA w Chinach (do 479 p.n.e.).</u> HIRAM III królem Tyru (do 532 p.n.e.).</i>
550 p.n.e.	<i>Podbój Medii przez Persję (do 549 p.n.e.). Państwo Północnokolchidzkie (Lazyka) na Kaukazie (do I w. p.n.e.), jednym z władców OLTAK panujący w I w. p.n.e.</i>
549 p.n.e.	<i>Zdobycie Ekbatany – stolicy Medii przez Persję, upadek Medii. Zjednoczenie Persji.</i>
546 p.n.e.	<i>REMHAJ NASTOSONAN władcą Etiopii (do 532 p.n.e.). Podbój Lidii (stolica w Sardes) i kolonii greckich w Anatolii przez Persję.</i>
540 p.n.e.	<i>Działalność HERAKLITA Z EFEZU w Grecji (do 480 p.n.e.). Legendarny król wyspy Samos, POLIKRATES. Reformy SERWIUSZA TULIUSZA w Rzymie (podział społeczeństwa wg cenzusu majątkowego na 5 klas i 193 centurie, otoczenie miasta murem obronnym).</i>

539 p.n.e.	<i>Poddanie się Syrio-Palestyny Persom. <u>Zdrada kapłanów babilońskiego Marduka – Babilon w rękach Persów (wygrana bitwa pod Opis), upadek NABONIDA i Babilonii.</u></i>
538 p.n.e.	<i>Dekret CYRUSA II WIELKIEGO o odbudowie świątyni w dawnej stolicy państwa żydowskiego – Jerozolimie.</i>
537 p.n.e.	<i>Początek panowania POLIKRATESA w Samos.</i>
535 p.n.e.	<i>Bitwa pod Alalią – zwycięstwo koalicji etrusko-kartagińskiej nad Grekami.</i>
534 p.n.e.	<i>TARKWINIUSZ PYSZNY królem Rzymu (do 509 p.n.e.).</i>
532 p.n.e.	<i>HANDIUY ABRA władcą Etiopii (do 521 p.n.e.).</i>
530 - 522	<i>PANOWANIE KAMBYZESA II W PERSJI.</i>
530 p.n.e.	<i>Śmierć CYRUSA II w walce ze Scytami.</i>
527 p.n.e.	<i>HIPPARCH tyranem Aten (do 514 p.n.e.).</i>
526 p.n.e.	<i>Wojna Persji z Egiptem (do 525 p.n.e.), śmierć faraona Egiptu, AMAZISA II w walce.</i>
525 p.n.e.	<i>Podbój Egiptu przez Persję. Ataki na Nubię.</i>
VI - V WIEK p.n.e. 525 - 404 p.n.e.	<i>XXVII DYNASTIA W EGIPCIE (PERSKA).</i>
522 p.n.e.	<i>Śmierć KAMBYZESA II w Palestynie podczas powrotu do Persji. Powstanie GAUMATY w Persji i jego upadek, usprawnienie służby łączności przez budowę sieci dróg, zorganizowanie systemu kontroli państwa, wprowadzenie bicia złotych monet.</i>
522 p.n.e.	<i>PANOWANIE SMERDISA W PERSJI.</i>
VI - V WIEK p.n.e. 522 - 486 p.n.e.	<i>PANOWANIE DARIUSZA I WIELKIEGO W PERSJI.</i>
521 p.n.e.	<i>SOFIELJA NEKIBON władcą Etiopii (do 490 p.n.e.).</i>
520 p.n.e.	<i>Podboje Persji (dolina Indusu) w Indiach (do 518 p.n.e.).</i>
518 p.n.e.	<i>Persja: podział administracyjny kraju na 20 satrapii.</i>
516 p.n.e.	<i>Odbudowa świątyni jerozolimskiej.</i>
514 p.n.e.	<i>HIPPIASZ tyranem Aten (do 510 p.n.e.).</i>
510 p.n.e.	<i>Wygnanie HIPPIASZA z Aten i przywrócenie republiki ateńskiej.</i>
509 p.n.e.	<i>Dedykowanie świątyni Jowisza na Kapitolu. Wygnanie TARKWINIUSZA PYSZNEGO z Rzymu i ustanowienie republiki rzymskiej. Traktat handlowy Rzymu z Kartaginą. PORSENNA w Rzymie (do 504 p.n.e.). Reformy KLEJSTENESA w Atenach (utworzenie Rady Pięciuset, wprowadzenie podziału terytorialnego, ustanowienie rządu 10 strategów, sąd skorupkowy).</i>
504 p.n.e.	<i>Bitwa pod Aricją – zwycięstwo Latynów i wygnanie PORSENNY z Rzymu.</i>
V WIEK p.n.e. 500 p.n.e.	<i>Epoka żelaza w Brytanii i Chinach. Antyperskie powstanie Jonów w Azji Mniejszej (do 494 p.n.e.). Państwo Dzoson w Korei (do 108 p.n.e.).</i>

499 p.n.e.	<i>Pomoc Aten dla Jonów.</i>
494 p.n.e.	<i>Fala emigracji jońskiej w Grecji i Italii. Rzym: I secesja plebejuszy, ustanowienie urzędu trybunów ludowych. Zwycięstwo Greków nad Persami w bitwie pod Miletem.</i>
493 p.n.e.	<i>TEMISTOKLES archontem w Atenach. Rzym: świątynie plebejuszy na Awentynie, przymierze z Latynami.</i>
492 p.n.e.	<i>Wyprawa perska na Grecję pod wodzą MARDONIUSZA: rozbicie floty perskiej podczas burzy u przyl. Athos.</i>
491 p.n.e.	<i>GELON tyranem Syrakuz na Sycylii (do 478 p.n.e.).</i>
490 p.n.e.	<i>Wyprawa perska na Grecję pod wodzą DATYSA i ARTAFERNESA: bitwa pod Maratonem – zwycięstwo Greków (MILTIADES MŁODSZY). LEONIDAS królem Sparty (do 480 p.n.e.). AGYLBUL SEUIEKOS władcą Etiopii (do 469 p.n.e.).</i>
489 p.n.e.	<i>Kłęska Aten w wojnie z wyspą Paros na Morzu Egejskim, śmierć MILTIADESA MŁODSZEGO od ran.</i>
486 - 465 p.n.e.	<i>PANOWANIE KSERKSESA I W PERSJI.</i>
485 p.n.e.	<i>HIERON I tyranem Geli na Sycylii (do 467 p.n.e.).</i>
482 p.n.e.	<i>TEMISTOKLES strategiem w Atenach: powiększenie floty, budowa portu w Pireusie.</i>
481 p.n.e.	<i>Powstanie Związku Panhelleńskiego pod przewodnictwem Sparty.</i>
V - III WIEK p.n.e. 480 - 221 p.n.e.	<i><u>EPOKA WALCZĄCYCH KRÓLESTW (CHINY).</u></i>
480 p.n.e.	<i>Wyprawa perska na Grecję pod wodzą KSERKSESA I: bitwa morska u przyl. Artemizjon – zwycięstwo Persów, bitwa pod Termopilami – zwycięstwo Persów (obrona LEONIDASA, króla Sparty), bitwa morska pod Salaminą (23.IX.) – zwycięstwo Greków, odwrót Persów. Grecja: złoty wiek filozofii, poezji, medycyny, nauki, matematyki, sztuki, teatru i architektury. Bitwa pod Himera – zwycięstwo Syrakuz (GELON) nad Kartaginą. Królestwo Bosporańskie nad Morzem Azowskim (do 107 p.n.e.), władza dynastii Archeonaktydów (do 438 p.n.e.).</i>
479 p.n.e.	<i>Bitwa pod Platejami i bitwa morska u przyl. Mykale – zwycięstwa Greków nad Persami. Wycofanie się Persji z ziem greckich. Działalność MO TI w Chinach (do 381 p.n.e.).</i>
478 p.n.e.	<i>HIERON I tyranem Syrakuz na Sycylii (do 467 p.n.e.). Związek Morski pod przewodnictwem Aten (do 404 p.n.e.).</i>
476 p.n.e.	<i>Atak Związku Morskiego (KIMON) na Persów w Tracji.</i>
474 p.n.e.	<i>Bitwa pod Kyme – zwycięstwo Greków nad Etruskami. Osłabienie pozycji międzynarodowej Etrusków.</i>
471 p.n.e.	<i>Wygnanie TEMISTOKLESA z Aten przez ostracyzm za nawoływanie do wojny ze Spartą.</i>
469 p.n.e.	<i>Działalność SOKRATESA w Grecji (do 399 p.n.e.). PYSMERET władcą Etiopii (do 448 p.n.e.).</i>
466 p.n.e.	<i>Bitwa nad rzeką Eurymedon – zwycięstwo Związku Morskiego (KIMON) nad Persami (zniszczenie floty i armii perskiej).</i>
465 p.n.e.	<i>Zamordowanie KSERKSESA I w Persji.</i>

465 - 424 p.n.e.	<i>PANOWANIE ARTAKSERKSESA I MAKROCHEIR (DLUGORĘKIEGO) W PERSJI.</i>
464 p.n.e.	<i>Powstanie Helotów w Grecji.</i>
462 p.n.e.	<i>Reformy demokratyczne EFIALTESA i PERYKLESA w Atenach. Pobył KIMONA na wygnaniu z Aten (do 452 p.n.e.).</i>
461 p.n.e.	<i>Zamordowanie EFIALTESA w Atenach.</i>
460 p.n.e.	<i>Działalność HIPOKRATESA w Grecji (do 377 p.n.e.). PERYKLES przywódcą ludu w Atenach.</i>
459 p.n.e.	<i>Założenie Pataliputry, kolebki cywilizacji Indii (ADŻATASIATRU).</i>
454 p.n.e.	<i>Przeniesienie skarbcza Związku Morskiego z Delos do Aten.</i>
451 p.n.e.	<i>Prawo XII Tablic: kodyfikacja obowiązującego prawa w Rzymie.</i>
449 p.n.e.	<i>Druga secesja plebejuszy w Rzymie. Bitwa morska pod Salaminą cypryjską – zwycięstwo Związku Morskiego nad Persją. Pokój KALIASZA między Atenami a Persją (zrzeczenie się hegemonii na Morzu Egejskim i uznanie niezależności miast greckich w Azji Mniejszej przez Persję).</i>
448 p.n.e.	<i>AUSYJA BURAKOS władcą Etiopii (do 436 p.n.e.).</i>
446 p.n.e.	<i>Pokój między Atenami a Spartą.</i>
445 p.n.e.	<i>Lex Canuleia: zniesienie zakazu małżeństw między patrycjuszami a plebejuszami w Rzymie. Utrata Kampanii przez Etrusków. Ekspansja Celtów w Europie.</i>
444 p.n.e.	<i>Utworzenie stanowisk trybunów wojskowych z władzą konsula w Rzymie.</i>
443 p.n.e.	<i>Ustanowienie cenzuratu w Rzymie.</i>
438 p.n.e.	<i>Dynastia Spartokidów w Królestwie Bosporańskim (do 107 p.n.e.).</i>
436 p.n.e.	<i>KENIZ PYSMIES władcą Etiopii (do 423 p.n.e.).</i>
433 p.n.e.	<i>Bitwa morska k/wysp Sybota – zwycięstwo Aten nad Spartą.</i>
432 p.n.e.	<i>Zakończenie budowy ateńskiego Partenonu.</i>
431 - 404 p.n.e.	<i>WOJNA PELOPONESKA MIĘDZY ATENAMI I SPARTĄ.</i>
431 p.n.e.	<i>I etap działań: wojna archidamijska (do 421 p.n.e.), Długie Mury skuteczną zaporą dla Sparty, ostrzeliwanie Sparty przez flotę ateńską, Messeńczycy i Heloci po stronie Aten, wygrana wojna z Tebami przez Spartę (do 427 p.n.e.).</i>
430 p.n.e.	<i>Zaraza w Atenach (do 426 p.n.e.).</i>
429 p.n.e.	<i>Śmierć PERYKLESA wskutek zarazy, KLEON przywódcą stronnictwa demokratycznego w Atenach (do 422 p.n.e.). Bitwy pod Patrai, Stratos – zwycięstwa Aten, pod Potideją, Spartakos – zwycięstwo Sparty.</i>
427 p.n.e.	<i>Działalność PLATONA w Grecji (do 347 p.n.e.).</i>
426 p.n.e.	<i>Bitwy pod Idomene, Olpai, Naupaktos – zwycięstwa Aten.</i>
425 p.n.e.	<i>Bitwa morska pod Sfakterią – zwycięstwo Aten (KLEON).</i>
424 p.n.e.	<i>KRÓTKIE PANOWANIA KSERKSESA II I SOGDIANUSA</i>

	<i>W PERSJI.</i>
424 p.n.e.	<i>Bitwa pod Delionem – zwycięstwo Sparty nad Atenami.</i>
423 - 404 p.n.e.	<i>PANOWANIE DARIUSZA II NOTOSA W PERSJI.</i>
423 p.n.e.	<i>APRASO władcą Etiopii (do 413 p.n.e.).</i>
422 p.n.e.	<i>Bitwa pod Amfipolis – zwycięstwo Sparty nad Atenami (śmierć wodza Aten, KLEONA i wodza Sparty, BRAZYDASA).</i>
421 p.n.e.	<i>Pokój NIKIASZA między Atenami a Spartą (status quo). Dopuszczenie plebejuszy do kwestury w Rzymie.</i>
418 p.n.e.	<i>Bitwa pod Mantineją – zwycięstwo Sparty nad Atenami.</i>
415 p.n.e.	<i>II etap działań: wyprawa sycylijska Aten pod wodzą ALKIBIADESA (do 413 p.n.e.).</i>
414 p.n.e.	<i>Nieudane oblężenie Syrakuz (do 413 p.n.e.), utrata połowy armii i całej floty przez Ateny.</i>
413 p.n.e.	<i>Bitwa nad rzeką Assinaros – zwycięstwo Sparty. III etap działań: wojna dekelejska (do 404 p.n.e.). Ścięcie NIKIASZA w Syrakuzach. KASHYTA UELDE YHUHU władcą Etiopii (do 393 p.n.e.).</i>
412 p.n.e.	<i>Sojusz Sparty z Persją.</i>
411 p.n.e.	<i>Zamach oligarchiczny w Atenach (KRITIASZ). Ucieczki niewolników z kopalni srebra i ołowiu w górach Larion w Grecji. Bitwy pod Abydos i morska u przyl. Kynossema – zwycięstwa Aten.</i>
410 p.n.e.	<i>Bitwa morska pod Kyzikos – zwycięstwo Sparty.</i>
406 p.n.e.	<i>Pobył KRITIASZA na wygnaniu z Aten (do 404 p.n.e.). Bitwa morska koło wysp Arginuzów – zwycięstwo Aten.</i>
405 p.n.e.	<i>Bitwa morska nad rzeką Ajgospotamoi – zwycięstwo Sparty (LIZANDER) nad Atenami (KONON). DIONIZJUSZ I tyranem Syrakuz (do 367 p.n.e.).</i>
V - IV WIEK p.n.e.	<i>XXVIII DYNASTIA W EGIPCIE.</i>
404 - 398 p.n.e.	
404 - 359 p.n.e.	<i>PANOWANIE ARTAKSERKSESA II MNEMONA W PERSJI.</i>
404 p.n.e.	<i>Kapitulacja Aten wobec Sparty (uznanie hegemonii Sparty w Grecji, wydanie floty wojennej, zburzenie Długich Murów, przyjęcie władzy 30 tyranów (m.in. KRITIASZ), rozwiązanie Związku Morskiego). Zamordowanie ALKIBIADESA. Wojna domowa w Persji (do 401 p.n.e.).</i>
403 p.n.e.	<i>Przywrócenie demokracji ateńskiej, zamordowanie KRITIASZA.</i>
401 p.n.e.	<i>Wyprawa 10 000 Greków na pomoc perskiemu pretendentowi do tronu CYRUSOWI MŁODSZEMU, wymordowanie dowódców greckich przez Persów, bitwa pod Kunaksą – zwycięstwo zwolenników pretendenta (śmierć CYRUSA MŁODSZEGO), powrót Greków przez Trapezunt do kraju. Dynastia Orontydów w Armenii (do 200 p.n.e.), ORONTES I satrapą (do 344 p.n.e.).</i>
IV WIEK p.n.e.	
400 p.n.e.	<i>Zmierzch potęgi greckich miast (do 300 p.n.e.). Wojna Sparty z Persją (do 386 p.n.e.). Początek Latenu w płn. Europie. Królestwo Iberii (Kartlii) na Kaukazie (do 523 n.e.), najwybitniejsi władcy: PARNAWAZ (III-II w. p.n.e.), ARTAG (I w. p.n.e.) i GURGEN</i>

	<i>(V w. n.e.).</i>
399 p.n.e.	<i>Powstanie KINADONA w Sparcie. Proces i śmierć SOKRATESA (oskarżenia o demoralizację młodzieży).</i>
398 - 378 p.n.e.	<i>XXIX DYNASTIA W EGIPCIE.</i>
398 p.n.e.	<i>Wyprawa grecka (pod dowództwem Sparty) do Azji Mniejszej. AGEZYLAOS II królem Sparty (do 360 p.n.e.).</i>
396 p.n.e.	<i>Aneksja Wejów przez Rzym.</i>
395 p.n.e.	<i>Tzw. wojna koryncka Sparty z Atenami, Koryntem, Tebami i Argos (do 386 p.n.e.), bitwa pod Haliartos w Beocji – zwycięstwo Teb, śmierć wodza Sparty, LIZANDRA.</i>
394 p.n.e.	<i>Bitwa morska pod Knidos – zwycięstwo Aten (KONON), koniec hegemonii Sparty na morzu, bitwa pod Koroneją – zwycięstwo Sparty nad armią koalicji państw greckich.</i>
393 p.n.e.	<i>ELALJON TEANIKI władcą Etiopii (do 383 p.n.e.).</i>
390 p.n.e.	<i>Splądrowanie Rzymu przez Galów.</i>
387 p.n.e.	<i>Powstanie Akademii Platońskiej w Atenach.</i>
386 p.n.e.	<i>Podporządkowywanie miast jońskich przez Persję (do 334 p.n.e.). Pokój królewski w Sardes zw. królewskim lub ANTALKIDASA między Spartą a Persją (ogólny pokój w Grecji, gwarancja niezależności greckich państw-miast od Sparty). Splądrowanie Rzymu przez Celtów.</i>
383 p.n.e.	<i>Działalność ARYSTOTELESA w Grecji (do 322 p.n.e.). ATSIRKAMIN III władcą Etiopii (do 373 p.n.e.).</i>
382 p.n.e.	<i>Atak Sparty na zbuntowane Teby i zajęcie pałacu królewskiego.</i>
379 p.n.e.	<i>Wyparcie Spartan z Teb (EPAMINONDAS, PELOPIDAS). Sojusz Teb z Atenami.</i>
378 - 343 p.n.e.	<i>XXX DYNASTIA W EGIPCIE.</i>
378 p.n.e.	<i>Założenie II Związku Morskiego przez Ateny.</i>
373 p.n.e.	<i>ATSIRKAMIN IV władcą Etiopii (do 363 p.n.e.).</i>
371 p.n.e.	<i>Bitwa pod Leuktrami – zwycięstwo Teb (EPAMINONDAS, PELOPIDAS) nad Spartą (KLEOMBROTOS), zastosowanie szyku ukośnego przez Tebańczyków, hegemonia Teb w Grecji (do 362 p.n.e.), koniec Związku Peloponeskiego.</i>
369 p.n.e.	<i>Powstanie Związku Etolskiego (większa część Grecji Środkowej, część Tesalii i Peloponezu). Działalność CZUANG-CY w Chinach (do 286 p.n.e.). Powstanie helotów w Sparcie wspierane przez Teby. Uniezależnienie się Messenii od Sparty.</i>
367 p.n.e.	<i>Leges Liciniae Sextiae w Rzymie (dopuszczenie plebejuszy do konsulatu). Bitwa morska pod Naksos – zwycięstwo Aten nad Spartą.</i>
366 p.n.e.	<i>Rzym: pierwszy konsul plebejski, ustanowienie urzędu pretora.</i>
364 p.n.e.	<i>Bitwa pod Kynoskefalai – zwycięstwo Teb nad tyranem miasta Feraj w Tesalii, śmierć wodza Teb, PELOPIDASA.</i>
363 p.n.e.	<i>HADINA władcą Etiopii (do 353 p.n.e.).</i>
362 p.n.e.	<i>Bitwa pod Mantineją – zwycięstwo Teb nad Spartą, śmierć wodza Teb, EPAMINONDASA .</i>

361 p.n.e.	<i>Rezygnacja Teb z hegemonii w Grecji.</i>
359 - 336 p.n.e.	<i>PANOWANIE FILIPA II W MACEDONII.</i>
358 - 338 p.n.e.	<i>PANOWANIE ARTAKSERKSESA III OCHOSA W PERSJI.</i>
358 p.n.e.	<i>Odnowienie traktatu Rzymu z Latynami.</i>
357 p.n.e.	<i>Wojna pomiędzy członkami II Związku Morskiego (do 355 p.n.e.).</i>
356 p.n.e.	<i>Dopuszczenie plebejuszy do dyktatury w Rzymie. Wojna domowa w Grecji (z udziałem Macedonii) – (do 346 p.n.e.).</i>
353 p.n.e.	<i>ATSIRKAMIN V władcą Etiopii (do 343 p.n.e.).</i>
351 p.n.e.	<i>Pierwszy cenzor plebejski w Rzymie. Filipiki DEMOSTENESA w Atenach (mowy antymacedońskie) – (do 341 p.n.e.).</i>
349 p.n.e.	<i>3 mowy olintyjskie DEMOSTENESA w Atenach (do 348 p.n.e.).</i>
346 p.n.e.	<i>„Mowa o pokoju” DEMOSTENESA w Atenach. Ekspansja Macedonii po Termopile.</i>
344 p.n.e.	<i>ORONTES II satrapą Armenii (do 331 p.n.e.).</i>
343 p.n.e.	<i>Powtórny podbój Egiptu przez Persję. ATSIRKAMIN VI władcą Etiopii (do 333 p.n.e.). I wojna samnicka (do 341 p.n.e.).</i>
343 - 333 p.n.e.	<i>XXXI DYNASTIA (PERSKA) W EGIPCIE.</i>
341 p.n.e.	<i>Działalność EPIKURA w Grecji (do 270 p.n.e.).</i>
340 p.n.e.	<i>Wojna Aten z Macedonią (do 338 p.n.e.). Wojna Rzymu z Latynami (do 338 p.n.e.). Zjednoczenie miast-państw greckich pod wodzą Aten (DEMOSTENES).</i>
338 p.n.e.	<i>Bitwa pod Cheroneją – zwycięstwo Macedonii (FILIP II) nad Atenami i ich sprzymierzeńcami, podbój Grecji przez Macedonię, koniec II Związku Morskiego. Rozbicie Związku Latyńskiego przez Rzym. Reorganizacja finansów Aten (LIKURG) i rozbudowa Pireusu (do 327 p.n.e.).</i>
337 - 336 p.n.e.	<i>PANOWANIE ARSESA W PERSJI.</i>
337 p.n.e.	<i>Dopuszczenie plebejuszy do pretury w Rzymie. Utworzenie Związku Panhelleńskiego (Korynckiego) przez Macedonię.</i>
336 - 330 p.n.e.	<i>PANOWANIE DARIUSZA III KODOMANOSA W PERSJI.</i>
336 p.n.e.	<i>Zamieszanie w Macedonii po zamordowaniu FILIPA II (do 334 p.n.e.).</i>
336 - 323 p.n.e.	<i>PANOWANIE ALEKSANDRA III WIELKIEGO W MACEDONII.</i>
335 p.n.e.	<i>Zduszenie powstań antymacedońskich Traków, Ilirów nad Dunajem oraz Greków, zniszczenie Teb przez ALEKSANDRA III.</i>
334 p.n.e.	<i>Wojna Macedonii z Persją (do 330 p.n.e.): przekroczenie Hellespontu, bitwa nad rzeką Granik – zwycięstwo Macedonii (ALEKSANDER) i zdobycie miast jońskich.</i>
333 p.n.e.	<i>Przecięcie węzła gordyjskiego, bitwa pod Issos – zwycięstwo Macedonii (ALEKSANDER), opanowanie Syrii i Fenicji. NIKAULA KYNDIAKE III władcą Etiopii (do 323 p.n.e.). ANTYGON JEDNOOKI satrapą Frygii (do 301 p.n.e.).</i>
332 p.n.e.	<i>Zwycięskie dla Macedonii oblężenie Tyru, zdobycie Palestyny i</i>

	<i>Egiptu, założenie Aleksandrii.</i>
IV - I WIEK p.n.e. 332 - 30 p.n.e.	<u>OKRES GRECKI (EGIPT).</u>
331 p.n.e.	<i><u>Bitwa pod Gaugamelą – zwycięstwo Macedonii (ALEKSANDER WIELKI), upadek Persji, zdobycie Cyrenajki, Babilonu i Suzy. Krótkie królowanie ORONTESA II w Armenii, MITHRANES królem (do 317 p.n.e.).</u></i>
330 p.n.e.	<i>Zdobycie Persepolis przez Macedonię, zamordowanie króla Persji DARIUSZA III KODOMANOSA przez satrapę Baktirii BESSOSA, zdobycie Ekbatany przez armię macedońską, odprawienie związkowych oddziałów greckich do ojczyzny przez ALEKSANDRA.</i>
329 p.n.e.	<i>Przekroczenie Hindukuszu, pochwylenie i zgładzenie BESSOSA (ARTAKSERKSESA IV).</i>
327 p.n.e.	<i>Zdobycie Baktirii przez ALEKSANDRA WIELKIEGO, początek wypadów do Indii.</i>
326 p.n.e.	<i>Przekroczenie przełęczy Chajber, zdobycie Kaszmiru, bitwa nad rzeką Hydaspes – zwycięstwo Macedonii, podbój Pendżabu, bunt Macedończyków nad rzeką Hyfasis, odwrót armii ALEKSANDRA. II wojna samnicka (do 304 p.n.e.).</i>
324 p.n.e.	<i>Masowe śluby w Suzie, edykt o powrocie wygnańców, cześć boska oddawana ALEKSANDROWI WIELKIEMU przez miasta greckie, stłumienie buntu w Opis – odesłanie weteranów macedońskich do ojczyzny, przygotowania do wyprawy na Arabię.</i>
323 p.n.e.	<i>Śmierć ALEKSANDRA w Babilonie, spór diadochów o inwestyturę, prowizoryczna konstytucja, nowy podział na satrapie, PERDIKKAS chiliarchą państwa (do 321 p.n.e.). BASU władcą Etiopii (do 316 p.n.e.).</i>
321 p.n.e.	<i>Bitwa w wąwozie Kaudium – zwycięstwo Samnitów nad Rzymem. Oderwanie się peryferii indyjskiej od Państwa ALEKSANDRA i powstanie Państwa Maurjów w prowincji Magadha, obalenie rządów Nandów, CZANDRAGUPTA MAURJA pierwszym władcą (do 297 p.n.e.). Zamordowanie PERDIKKASA w Babilonie, proces uporządkowania kraju przez TRYPARADEJZOSA, I wojna diadochów (do 318 p.n.e.).</i>
317 p.n.e.	<i>AGATOKLES tyranem Syrakuz (do 305 p.n.e.). ORONTES III królem Armenii (do 260 p.n.e.).</i>
316 p.n.e.	<i>NIKAUSIS KYNDIAKE IV władcą Etiopii (do 306 p.n.e.).</i>
315 p.n.e.	<i>II wojna diadochów (koalicja przeciw ANTYGONOWI JEDNOOKIEMU) – (do 311 p.n.e.).</i>
312 p.n.e.	<i>Powstanie Państwa Seleukidów w Syrii (SELEUKOS I NIKATOR), podbój Medii i Suzy.</i>
311 p.n.e.	<i>Faktyczny podział Państwa ALEKSANDRA. Początki floty rzymskiej.</i>
306 p.n.e.	<i>Przyjęcie tytułów królewskich przez diadochów (ANTYGON, SELEUKOS I). AUTYT ARAURA władcą Etiopii (do 296 p.n.e.).</i>
305 p.n.e.	<i>AGATOKLES królem Syrakuz (do 289 p.n.e.). Powstanie Państwa Ptolemeusza w Egipcie (PTOLEMEUSZ I SOTER).</i>
304 p.n.e.	<i>Zdobycie Kampanii i Apulii przez Rzym.</i>

302 p.n.e.	<i>Podróż do Indii greckiego historyka MEGASTENESA (do 291 p.n.e.).</i>
301 p.n.e.	<i>Bitwa pod Ipsos – zwycięstwo SELEUKOSA (rozszerzenie ziem do gór Taurus), śmierć ANTYGONA. Panowania: KASSANDRA w Macedonii (do 294 p.n.e.), LIZYMACHA w zachodniej części Azji Mniejszej (do 281 p.n.e.).</i>
III WIEK p.n.e. 300 p.n.e.	<i>Państwo Van Lang w Wietnamie (do 214 p.n.e.). Lex Ogulnia w Rzymie (dopuszczenie plebejuszy do kolegów kapłańskich), początki tworzenia stanu senatorskiego (nobilitas).</i>
299 p.n.e.	<i>Inwazja Galów na Italię.</i>
298 p.n.e.	<i>III wojna samnicka (do 290 p.n.e.).</i>
297 p.n.e.	<i>BINDUSARA władcą Państwa Maurjów (do 272 p.n.e.).</i>
296 p.n.e.	<i>ARKAMIN II władcą Etiopii (do 286 p.n.e.).</i>
295 p.n.e.	<i>Bitwa pod Sentinum – zwycięstwo Rzymu nad Galami, Samnitami i Umbrami.</i>
294 p.n.e.	<i>Antygonidzi w Macedonii (do 168 p.n.e.), DEMETRIUSZ POLIORKETES królem (do 287 p.n.e.).</i>
290 p.n.e.	<i>Ujarzmienie Sabinów i uzależnienie Samnitów przez Rzym.</i>
287 p.n.e.	<i>Lex Hortensia w Rzymie (plebiscitia uzyskują moc ustaw – koniec wojen stanowych). Działalność ARCHIMEDESA w Grecji i Italii (do 212 p.n.e.).</i>
286 p.n.e.	<i>KELAS II władcą Etiopii (do 276 p.n.e.).</i>
283 p.n.e.	<i>Bitwa nad Jeziorem Wadymońskim – zwycięstwo Rzymu nad Galami i Etruskami.</i>
282 p.n.e.	<i>Dynastia Attalidów w Pergamonie w Azji Mniejszej (do 133 p.n.e.).</i>
281 p.n.e.	<i>Bitwa pod Kuropedionem – zwycięstwo SELEUKOSA I nad LIZYMACHEM, opanowanie Azji Mniejszej, koniec powstawania państw diadochów, zamordowanie SELEUKOSA I. Wojna Rzymu z Tarentem (do 272 p.n.e.).</i>
280 p.n.e.	<i>Interwencja króla Epiru, PYRRUSA w Italii (do 275 p.n.e.), bitwa pod Herakleją – zwycięstwo PYRRUSA. Powstanie Związku Achajskiego w Grecji. Działalność HAN FEJA w Chinach (do 230 p.n.e.).</i>
279 p.n.e.	<i>Bitwa pod Ausculum – zwycięstwo PYRRUSA nad Rzymem.</i>
277 p.n.e.	<i>Usunięcie Celtów z Macedonii.</i>
276 p.n.e.	<i>ZUARIE NYBRET władcą Etiopii (do 260 p.n.e.).</i>
275 p.n.e.	<i>Bitwa pod Benewentem – zwycięstwo Rzymu nad PYRRUSEM i jego ucieczka z Italii. HIERON II władcą Syrakuz (do 215 p.n.e.).</i>
274 p.n.e.	<i>6 wojen między Seleukidami a Ptolemeuszami (do 168 p.n.e.).</i>
272 p.n.e.	<i>Kapitulacja Tarentu wobec Rzymu. Podporządkowanie miast greckich jako sojuszników morskich przez Rzym. AŚOKA władcą Państwa Maurjów (do 232 p.n.e.), zjednoczenie Indii. ANTYGON II GONATAS (po raz drugi) królem Macedonii (do 239 p.n.e.).</i>
265 p.n.e.	<i>Zwycięstwo Greków syrakuzzańskich nad Mamertynami, obwołanie się przez HIERONA II królem Sycylii.</i>

264 p.n.e.	<i>Zdobycie Volsinii przez Rzym – organizacja rzymska w Italii.</i>
264 - 241 p.n.e.	<i>I WOJNA PUNICKA MIĘDZY RZYMEM A KARTAGINĄ.</i>
263 p.n.e.	<i>Zwycięstwo Rzymu nad sojusznikiem Kartaginy, greckimi Syrakuzami, podpisanie porozumienia z Rzymem (sojusz w zamian za dostawę zboża).</i>
261 p.n.e.	<i>Podbój Państwa Kalinga przez ASIOKĘ w Indiach.</i>
260 p.n.e.	<i>Bitwy morskie u Wysp Liparyjskich – zwycięstwo Kartaginy, pod Mylae – zwycięstwo Rzymu (DUILIUSZ). SOTJO władcą Etiopii (do 246 p.n.e.). Krótkie panowanie SAMOSA w Armenii, ARSAMES królem (do 228 p.n.e.).</i>
256 p.n.e.	<i>Bitwy: morskie pod Lilybaeum, u przyl. Eknomos – zwycięstwa Rzymu nad Kartaginą, lądowanie armii rzymskiej w Afryce (REGULUS).</i>
250 p.n.e.	<i>Uniezależnienie się Baktrów od Seleucydów. Powstanie konfederacji plemion Hunów w Azji Centralnej. Bitwa morska pod Drepanum – zwycięstwo Kartaginy nad Rzymem.</i>
247 p.n.e.	<i>Oderwanie się Partów od Seleucydów.</i>
246 p.n.e.	<i>SEJFAJ władcą Etiopii (do 233 p.n.e.).</i>
244 p.n.e.	<i>AGIS IV królem Sparty (do 241 p.n.e.).</i>
243 p.n.e.	<i>Opanowanie macedońskiego Koryntu przez Związek Achajski (ARATOS Z SYKIONU).</i>
242 p.n.e.	<i>Sobór misyjny w Indiach – rozprzestrzenianie się buddyzmu.</i>
241 p.n.e.	<i>Bitwa morska u wysp Egadzkich – zwycięstwo Rzymu, uzyskanie większej części Sycylii przez Rzym i zapłacenie przez Kartaginę 3200 talentów. ATTALOS I SOTER władcą Pergamonu (do 197 p.n.e.). Powstania żołnierzy i Libijczyków w Kartaginie (do 238 p.n.e.). Zamordowanie króla Sparty, AGISA IV.</i>
239 p.n.e.	<i>DEMETRIUSZ II królem Macedonii (do 229 p.n.e.).</i>
238 p.n.e.	<i>Dynastia Arsacydów w Państwie Partów w Persji (do 224 n.e.).</i>
237 p.n.e.	<i>Opanowanie Sardynii i Korsyki przez Rzym.</i>
236 p.n.e.	<i>Przyjęcie tytułu króla Pergamonu przez ATTALOSA I. Podbój półw. Iberyjskiego przez Kartaginę (HAMILKAR BARKAS) – (do 229 p.n.e.).</i>
235 p.n.e.	<i>KLEOMENES III królem Sparty (do 219 p.n.e.).</i>
233 p.n.e.	<i>NIKOSIS KYNDIAKE V władcą Etiopii (do 223 p.n.e.).</i>
232 p.n.e.	<i>Działalność trybuna FLAMINIUSZA w Rzymie (rozdanie ager gallicus chłopom). DAŚARATHA władcą Państwa Maurjów (do 224 p.n.e.).</i>
229 p.n.e.	<i>ANTYGON III DOSON królem Macedonii (do 221 p.n.e.). Podboje Rzymu w Ilirii (do 219 p.n.e.). Śmierć HAMILKARA BARKASA w walkach z Rzymem na Płw. Iberyjskim. Walki Kartaginy (HAZDRUBAL) w Hiszpanii (do 219 p.n.e.).</i>
228 p.n.e.	<i>KSERKSES królem Armenii (do 212 p.n.e.).</i>
226 p.n.e.	<i>Traktat rzymsko-kartagiński nad rzeką Ebro (ograniczenie ekspansji</i>

	<i>Kartaginy na Płw. Iberyjskim).</i>
225 p.n.e.	<i>Walki Rzymu z Galami (do 222 p.n.e.).</i>
224 p.n.e.	<i>SAMPRATI władcą Państwa Maurjów (do 215 p.n.e.).</i>
223 p.n.e.	<i>ANTIOCH III WIELKI królem Seleucydów (do 187 p.n.e.). REMHAJ ARMIN IV władcą Etiopii (do 213 p.n.e.).</i>
222 p.n.e.	<i>Zdobycie Mediolanu przez Rzym (MARCELLUS) – Galia Cisalpina prowincją rzymską. Nieudana próba podbicia Peloponezu przez Spartę, porażka KLEOMENESA III pod Sellazją w walce z Macedonią i Związkiem Achajskim.</i>
221 - 207 p.n.e.	<i>DYNASTIA CIN W CHINACH.</i>
221 p.n.e.	<i>SZY-HUANG TI cesarzem Chin (do 210 p.n.e.). FILIP V królem Macedonii (do 179 p.n.e.). HANNIBAL w Hiszpanii.</i>
219 p.n.e.	<i>Zniszczenie Saguntu przez Kartaginę (HANNIBAL), złamanie układu z Rzymem.</i>
218 - 201 p.n.e.	<i>II WOJNA PUNICKA MIĘDZY RZYMEM A KARTAGINĄ.</i>
218 p.n.e.	<i>Lex Claudia de nave senatorum w Rzymie (zakaz udziału senatorów w handlu dalekosiężnym). Przekroczenie Alp przez armię kartagińską, bitwy nad rzekami Ticinus i Trebbią – zwycięstwa Kartaginy (HANNIBAL).</i>
217 p.n.e.	<i>Bitwa nad Jeziorem Trazymeńskim – zwycięstwo Kartaginy (HANNIBAL), KWINTUS FABIUSZ MAXIMUS dyktatorem Rzymu.</i>
216 p.n.e.	<i><u>Bitwa pod Kannami – zwycięstwo wojsk kartagińskich (HANNIBAL), brak posiłków dla Kartagińczyków w Italii. Zwycięstwo Kartaginy nad Rzymem w bitwie pod Kapuą.</u></i>
215 p.n.e.	<i>I wojna macedońska (do 205 p.n.e.), sojusz macedońsko-kartagiński, atak FILIPA V na sprzymierzeńców Rzymu – Związek Etolski i ATTALOSA I (Pergamon). ŚALIŚUKA władcą Państwa Maurjów (do 202 p.n.e.). Zdobycie Syrakuz przez Kartaginę.</i>
214 p.n.e.	<i>Powstanie Wielkiego Muru Chińskiego (obrona przed najazdami Hunów). Podbój Wietnamu przez Chiny (do 208 p.n.e.).</i>
213 p.n.e.	<i>FIELJA HURNIEKHYT władcą Etiopii (do 198 p.n.e.).</i>
212 p.n.e.	<i>Wyprawa na Wschód ANTIOCHA III WIELKIEGO (do 205 p.n.e.), podporządkowanie wsch. Iranu. Zdobycie Syrakuz przez Rzym, śmierć ARCHIMEDESA podczas walk. Zwycięstwo Kartaginy nad Rzymem w bitwie morskiej pod Tarentem. Krótkie panowanie ABDISSARESA w Armenii, ORONTES IV królem (do 200 p.n.e.).</i>
211 p.n.e.	<i>Zwycięstwo Rzymu nad Kartaginą w bitwie pod Kapuą.</i>
210 p.n.e.	<i>PUBLIUSZ KORNELIUSZ SCYPIO STARSZY wodzem rzymskim w Hiszpanii. ÊR SZY-HUANG TI cesarzem Chin (do 207 p.n.e.).</i>
209 p.n.e.	<i>Podbój Hiszpanii (Iberii) przez Rzym (do 206 p.n.e.).</i>
208 p.n.e.	<i>Państwo Au Lac w Wietnamie (do 179 p.n.e.). Bitwa pod Baeculą – zwycięstwo Rzymu (SCYPIO STARSZY) nad Kartaginą .</i>
III WIEK p.n.e. - I WIEK n.e. 207 p.n.e. - 9 n.e.	<i>DYNASTIA ZACHODNIA HAN W CHINACH.</i>

207	Zwycięstwo Rzymu (SCYPIO STARSZY) nad Kartagimą w bitwie pod Ilipą w Hiszpanii. Bitwa nad rzeką Metaurus – zwycięstwo Rzymu, śmierć HAZDRUBALA – brata HANNIBALA. Krótkie panowanie CIN WANGA w Chinach, powstanie chłopskie i upadek dynastii Cin, KAO TI nowym cesarzem (do 195 p.n.e.).
206 p.n.e.	Sojusz Rzymu z Numidią (MASYNISSA) i Rodos. Zwycięstwo Rzymu w bitwie morskiej z Kartagimą pod Tarentem.
205 p.n.e.	SCYPIO STARSZY konsulem rzymskim. Podział Ilirii między Rzym a Macedonię. MAO TUN wodzem Hunów (do 174 p.n.e.).
204 p.n.e.	Lądowanie wojsk rzymskich w Afryce (SCYPIO STARSZY).
203 p.n.e.	Powrót HANNIBALA do Afryki.
202 p.n.e.	DEWAWARMAN władcą Państwa Maurjów (do 195 p.n.e.). Bitwa pod Zamą – zwycięstwo Rzymu (SCYPIO STARSZY) nad Kartagimą (HANNIBAL).
201 p.n.e.	Pokój rzymsko-kartagiński: ograniczenie przez Kartagimą floty wojennej do 10 okrętów, zapłacenie 10 000 talentów, nie prowadzenie wojen bez zgody Rzymu. Dwie nowe prowincje rzymskie w Hiszpanii. Zjednoczenie Numidii (MASYNISSA).
II WIEK p.n.e.	Podbój Celesyrii przez Seleucydów (ANTIOCH III) – (do 199 p.n.e.).
200 p.n.e.	II wojna macedońska (do 197 p.n.e.). Dynastia Artaksydów w Armenii (do 1 p.n.e.), ARTAKSIJAS strategem (do 190 p.n.e.).
198 p.n.e.	HANDI AUKIRARA władcą Etiopii (do 176 p.n.e.). Rozszerzenie władzy Seleucydów na Azję Mniejszą i Trację (do 194 p.n.e.).
197 p.n.e.	Bitwa pod Kynoskefalai – zwycięstwo Rzymu nad Macedonią. EUMENES II królem Pergamonu (do 159 p.n.e.).
196 p.n.e.	Próba najazdu Seleucydów na Europę. Ogłoszenie wolności Hellenów od Macedonii na igrzyskach istmijskich w Koryncie.
195 p.n.e.	Antyrzymskie powstanie w Hiszpanii. HUI TI cesarzem Chin (do 188 p.n.e.). ŚATADHANWAN władcą Państwa Maurjów (do 187 p.n.e.).
192 p.n.e.	Wojna Rzymu z Seleucydami (do 188 p.n.e.). Upadek Związku Etońskiego.
191 p.n.e.	Przystąpienie Sparty i Messenii do Związku Achajskiego. Bitwa pod Termopilami – zwycięstwo Rzymu nad armią seleucką.
190 p.n.e.	Bitwa pod Magnezją – zwycięstwo Rzymu (bracia SCYPIO) nad Seleucydami. Odzyskanie niezależności przez Państwo Kalinga w Indiach, rozkwit za króla KHARAWELI. ARTAKSIJAS I królem Armenii (do 159 p.n.e.).
188 p.n.e.	LÜ HOU markizem Chin (do 180 p.n.e.). Traktat rzymsko-seleucki w Apamei (zrzeczenie się posiadłości w Azji Mniejszej i zapłacenie wielkiej kontrybucji przez ANTIOCHA III), kres potęgi Państwa Seleucydów.
187 p.n.e.	BRIHADRATHA władcą Państwa Maurjów (do 180 p.n.e.).
183 p.n.e.	Samobójstwo HANNIBALA.
180 p.n.e.	Zamordowanie BRIHADRATHY przez PUSZJAMITRE, założyciela dynastii Siungów, upadek Państwa Maurjów w Indiach. Ustalenie cursus honorum w Rzymie. WÈN TI cesarzem Chin (do 157 p.n.e.).

179 p.n.e.	<i>PERSEUSZ królem Macedonii (do 168 p.n.e.). Podbój Wietnamu przez Chiny (do 39 n.e.).</i>
176 p.n.e.	<i>AGHABU BYSJEHRAN władcą Etiopii (do 166 p.n.e.).</i>
175 p.n.e.	<i>ANTIOCH IV EPIFANES królem Seleucydów (do 164 p.n.e.). Częściowe wyparcie Hunów z Azji Centralnej.</i>
171 p.n.e.	<i>III wojna macedońska (do 168 p.n.e.). Wyprawa wojskowa Kalingi na Magadę w Indiach, zdobycie Pataliputry.</i>
168 p.n.e.	<i>Bitwa pod Pydną – zwycięstwo Rzymu nad Macedonią, podbój Macedonii i jej podział na 4 okręgi. Dyktat z Eleuzis: interwencja Rzymu dla ratowania Ptolemeusza (VI wojna syryjska), Egipt pod opieką rzymską. „De agricultura” KATONA – podręcznik gospodarki typu Villa.</i>
167 p.n.e.	<i>Splądrowanie skarbcza świątyni jerozolimskiej przez Seleucydów. Zwycięskie walki Pergamonu z Galatami. Zniesienie tributum dla obywateli w Italii.</i>
166 p.n.e.	<i>Antyseleuckie powstanie Machabeuszów w Palestynie, dynastia hasmonejska (do 37 p.n.e.), JUDA MACHABEUSZ królem (do 160 p.n.e.). SULAJ KEUAUMINUN władcą Etiopii (do 146 p.n.e.).</i>
164 p.n.e.	<i>Przymierze Rzymu z Jerozolimą.</i>
160 p.n.e.	<i>JONATAN królem Hasmonejczyków w Palestynie (do 143 p.n.e.). Podbój Medii i Iranu przez Partów.</i>
159 p.n.e.	<i>TIGRANES I królem Armenii (do 123 p.n.e.).</i>
157 p.n.e.	<i>CING TI cesarzem Chin (do 141 p.n.e.).</i>
154 p.n.e.	<i>Zwycięska dla Rzymu wojna z Luzytanami (do 138 p.n.e.).</i>
153 p.n.e.	<i>Zwycięska dla Rzymu wojna z Celtyberami (do 133 p.n.e.).</i>
149 p.n.e.	<i>Zatarg Kartaginy z Numidią (MASYNISSA).</i>
149 - 146 p.n.e.	<i>III WOJNA PUNICKA MIĘDZY RZYMEM A KARTAGINĄ.</i>
148 p.n.e.	<i>Oblężenie Kartaginy przez Rzymian (do 146 p.n.e.). Stłumienie antyrzymskiego powstania w Macedonii, Macedonia prowincją rzymską.</i>
146 p.n.e.	<i>Zdobycie i zburzenie Kartaginy przez Rzym (SCYPIO MŁODSZY), utworzenie nowej prowincji rzymskiej – Afryki. Stłumienie antyrzymskiego powstania w Grecji, bitwa pod Leukopetrą – zwycięstwo Rzymu nad Związkiem Achajskim, zniszczenie Koryntu, Teb i Chalkis, Grecja prowincją rzymską. MESLYNI KURARMIER władcą Etiopii (do 138 p.n.e.).</i>
143 p.n.e.	<i>SZYMON królem Hasmonejczyków w Palestynie (do 135 p.n.e.).</i>
141 p.n.e.	<i>WU TI cesarzem Chin (do 87 p.n.e.).</i>
140 p.n.e.	<i>Ekspansja Chin po oazy środkowoazjatyckie, podbój części Korei, narzucenie daniny Hunom, rozwój handlu z Zachodem.</i>
138 p.n.e.	<i>I powstanie niewolników na Sycylii (EUNUS) – (do 132 p.n.e.). NEGSAJ BYSINITI władcą Etiopii (do 128 p.n.e.).</i>
135 p.n.e.	<i>HIRKAN I królem Hasmonejczyków w Palestynie (do 104 p.n.e.).</i>

133 p.n.e.	<i>Testament ATTALOSA III FILOMETORA (zapisanie Pergamonu Rzymowi). Reforma rolna TYBERIUSZA GRAKCHUSA w Rzymie (ustawa ograniczająca areal ziemi wielkich majątków pochodzących z ager publicus) – (do 132 p.n.e.). Zdobywanie Numancji przez SCYPIO MŁODSZEGO – ostateczny podbój Hiszpanii przez Rzym.</i>
132 p.n.e.	<i>Zdobywanie Tauromenion przez Rzym – upadek powstania EUNUSA. Powstanie ARISTONIKOSA w Pergamonie (do 129 p.n.e.). Zamordowanie TYBERIUSZA GRAKCHUSA.</i>
129 p.n.e.	<i>Nowa prowincja rzymska – Azja (Pergamon). Zdobywanie Mezopotamii przez Partów.</i>
128 p.n.e.	<i>ETBINUKAUIR władcą Etiopii (do 118 p.n.e.).</i>
125 p.n.e.	<i>Walki Rzymu z Galią (do 120 p.n.e.).</i>
123 p.n.e.	<i>Opanowanie Balearów przez Rzym. GAJUSZ GRAKCHUS trybunem ludowym w Rzymie (do 122 p.n.e.). Początki obozów popularów i optymatów w Rzymie. ARTAWAZD I królem Armenii (do 95 p.n.e.).</i>
122 p.n.e.	<i>Ustawa GAJUSZA GRAKCHUSA o nowych koloniach i projekt o nadaniu obywatelstwa sprzymierzeńcom Rzymu.</i>
121 p.n.e.	<i>Zwycięstwo Chin (HO CŪ-PING) nad Hunami w Sinkiangu. Protesty i rozruchy przeciw nowym ustawom w Rzymie (3000 ofiar), śmierć GAJUSZA GRAKCHUSA.</i>
120 p.n.e.	<i>MITRYDATES VI EUPATOR królem Pontu (do 63 p.n.e.), opanowanie Małej Armenii i Kolchidy przez Pont (do 88 p.n.e.).</i>
118 p.n.e.	<i>Utworzenie prowincji rzymskiej – Galia Narbonensis. JUGURTA królem Numidii (do 104 p.n.e.). SEFIELJAS ABRAMIN władcą Etiopii (do 98 p.n.e.).</i>
115 p.n.e.	<i>Podbój Królestwa Saba na Płw. Arabskim przez armię Himiarytów.</i>
113 p.n.e.	<i>Wojny Rzymu z Cymbriami, Teutonami (do 101 p.n.e.), bitwa pod Noreją – zwycięstwo Cymbrów i Teutonów.</i>
111 p.n.e.	<i>Wojna Rzymu z Numidią (do 105 p.n.e.).</i>
109 p.n.e.	<i>Podbój Korei przez Chiny. Bitwa nad rzeką Methul – zwycięstwo Rzymu (METELLUS) nad Numidią (JUGURTA).</i>
107 p.n.e.	<i>Reorganizacja armii rzymskiej przez konsula GAJUSZA MARIUSZA (proletariusze w armii) – (do 104 p.n.e.). Opanowanie Królestwa Bosporańskiego na Krymie przez Pont.</i>
105 p.n.e.	<i>Bitwa pod Arausio – zwycięstwo Cymbrów (BOJARYKS) i Teutonów nad Rzymem.</i>
104 p.n.e.	<i>II powstanie niewolników na Sycylii (SALWIUSZ) – (do 100 p.n.e.). Stracenie JUGURTY przez władze Rzymu. ARYSTOBUL I królem Hasmonejczyków w Palestynie (do 103 p.n.e.).</i>
103 p.n.e.	<i>ALEKSANDER JANEUSZ królem Hasmonejczyków w Palestynie (do 76 p.n.e.).</i>
102 p.n.e.	<i>Bitwa pod Aquae Sextiae – zwycięstwo Rzymu (GAJUSZ MARIUSZ) nad Teutonami. Pojawienie się nowej grupy społecznej w Rzymie – ekwitów (jeźdźców wzbogaconych na wojnach).</i>
101 p.n.e.	<i>Chiński garnizon w Ferganie: najdalsza ekspansja na Zachód. Bitwa pod Vercellae – zwycięstwo Rzymu (GAJUSZ MARIUSZ) nad Cymbriami, śmierć BOJARYKSA.</i>

I WIEK p.n.e. 100 p.n.e.	<i>Powstanie 3 państw koreańskich: Kogurio, Pekdze, Silla. Osiedlenie weteranów wojen rzymskich na ziemi jako wolnych chłopów (GAJUSZ MARIUSZ). Zwycięstwo Rzymu nad niewolnikami pod Triokalą.</i>
98 p.n.e.	<i>SENAJ władcą Etiopii (do 88 p.n.e.).</i>
96 p.n.e.	<i>Cyrena zapisana w testamencie Rzymowi.</i>
95 p.n.e.	<i>Rozpad Armenii na Małą Armenię (wsch. część Azji Mniejszej) i Wielką Armenię (Armenię Kaukaską). TIGRANES II WIELKI królem Armenii (do 55 p.n.e.).</i>
94 p.n.e.	<i>Podbój Bitynii (NIKOMEDES III FILOPATOR) przez Pont (MITRYDATES VI).</i>
92 p.n.e.	<i>Odzyskanie tronu w Bitynii przez NIKOMEDESA III przy pomocy wojsk rzymskich i jego rządu (do 74 p.n.e.).</i>
91 p.n.e.	<i>Trybunat MARKA LIWIUSZA DRUZUSA w Rzymie i jego śmierć w wyniku zamachu.</i>
90 p.n.e.	<i>Wojna Rzymu ze sprzymierzeńcami (do 88 p.n.e.).</i>
88 p.n.e.	<i>AUSINA władcą Etiopii (do 77 p.n.e.). Uzyskanie przez całą wolną ludność Italii prawa obywatelstwa rzymskiego. Rzeź Rzymian w Efezie – I wojna Rzymu z MITRYDATESEM VI (do 85 p.n.e.). I wojna domowa między optymatami (SULLA) a popularami (MARIUSZ) w Rzymie (do 82 p.n.e.), SULLA konsulem rzymskim.</i>
87 p.n.e.	<i>CYNNA konsulem rzymskim. CZAO TI cesarzem Chin (do 74 p.n.e.).</i>
86 p.n.e.	<i>Bitwy pod Cheroneą i Orchomenos – zwycięstwa Rzymu (SULLA) nad Pontem. Konsulaty MARIUSZA, CYNNY i LUCJUSZA WALERIUSZA FLAKKUSA w Rzymie.</i>
85 p.n.e.	<i>Ostatnia faza wojny domowej w Rzymie: listy proskrypcyjne SULLI, terror reżimu optymatów.</i>
84 p.n.e.	<i>Zamordowanie CYNNY.</i>
83 p.n.e.	<i>Zagarnięcie przez Armenię (TIGRANES I WIELKI) Syrii, Cylicji i Fenicji.</i>
82 p.n.e.	<i>II wojna Rzymu z MITRYDATESEM VI (do 80 p.n.e.). Marsz SULLI na Rzym i jego dyktatura (do 79 p.n.e.).</i>
80 p.n.e.	<i>Antyrzymskie powstanie Celtyberów (SERTORIUSZ) w Hiszpanii (do 72 p.n.e.).</i>
79 p.n.e.	<i>Złożenie władzy przez SULLE w Rzymie, wzrost znaczenia POMPEJUSZA.</i>
77 p.n.e.	<i>DAWID II władcą Etiopii (do 67 p.n.e.).</i>
76 p.n.e.	<i>ALEKSANDRA królową Hasmonejczyków w Palestynie (do 67 p.n.e.).</i>
75 p.n.e.	<i>Sakowie w płn-zach. Indiach (do 45 n.e.).</i>
74 p.n.e.	<i>III wojna Rzymu z MITRYDATESEM VI (do 64 p.n.e.). ŚUAN TI cesarzem Chin (do 48 p.n.e.). Testament NIKOMEDESA III (zapisanie Bitynii Rzymowi). Walki Rzymu (POMPEJUSZ) z piratami na Morzu Śródziemnym (do 67 p.n.e.).</i>
73 p.n.e.	<i>Wielkie powstanie niewolników pod wodzą SPARTAKUSA w Italii (do 71 p.n.e.), pierwsze zwycięstwo pod Wezuwiuszem.</i>

72 p.n.e.	<i>Bitwa pod Mutiną i Garganus – zwycięstwa SPARTAKUSA. Słupienie powstania Celtyberów w Hiszpanii (POMPEJUSZ).</i>
71 p.n.e.	<i>Bitwa pod Brundizjum – zwycięstwo Rzymu (KRASSUS), śmierć SPARTAKUSA, ostatnia bitwa pod Kapuą. Sukcesy Rzymu (LUKULLUS) na Wschodzie: wyparcie MITRYDATESA VI do Armenii. Osiedlenie się Swebów (ARIOWIST) w Galii.</i>
70 p.n.e.	<i>Obalenie reform SULLI – przywrócenie władzy trybunów ludowych w Rzymie (POMPEJUSZ, KRASSUS).</i>
69 p.n.e.	<i>Kapitulacja TIGRANESA I wobec Rzymu (zrzeczenie się nabytków terytorialnych), wskutek przegranej przez niego bitwy pod Tigranocertą.</i>
67 p.n.e.	<i>Krótkie panowanie HIRKANA II w Królestwie Hasmonejczyków w Palestynie, ARYSTOBUL II nowym królem (do 63 p.n.e.). Likwidacja piractwa na Morzu Śródziemnym przez Rzym (POMPEJUSZ). AGLYBUS władcą Etiopii (do 59 p.n.e.).</i>
66 p.n.e.	<i>POMPEJUSZ wodzem rzymskim na Wschodzie (do 63 p.n.e.).</i>
65 p.n.e.	<i>Wkroczenie wojsk rzymskich do Kolchidy.</i>
64 p.n.e.	<i>Podbój Bitynii i Pontu przez Rzym, koniec Państwa Seleucydów, Syria prowincją rzymską (POMPEJUSZ).</i>
63 p.n.e.	<i>CYCERON konsulem rzymskim, ujawnienie spisku KATYLINY (jego ucieczka do Etrurii i śmierć w bitwie pod Pistorią). HIRKAN II (po raz drugi) królem Hasmonejczyków w Palestynie (do 40 p.n.e.). Uzależnienie Judei od Rzymu (POMPEJUSZ).</i>
60 p.n.e.	<i>I triumwirat w Rzymie (POMPEJUSZ, KRASSUS, GAJUSZ JULIUSZ CEZAR) – (do 53 p.n.e.).</i>
59 p.n.e.	<i>BEUAUYL władcą Etiopii (do 49 p.n.e.). CEZAR konsulem rzymskim.</i>
58 p.n.e.	<i>Podbój Galii przez Rzym (CEZAR) – (do 56 p.n.e.). Wojna Rzymu ze Swebami (ARIOWIST), wycofanie się Swebów za Ren.</i>
56 p.n.e.	<i>Zjazd triumwirów rzymskich w Lukce.</i>
55 p.n.e.	<i>Wyprawy rzymskie (CEZAR) na Brytanię (do 54 p.n.e.). Ustalenie granicy rzymskiej na Renie. ARTAWAZD II królem Armenii (do 34 p.n.e.).</i>
54 p.n.e.	<i>Wyprawy rzymskie (KRASSUS) na Partię (do 53 p.n.e.).</i>
53 p.n.e.	<i>Bitwa pod Carrhae – zwycięstwo Partów nad Rzymem, śmierć KRASSUSA.</i>
52 p.n.e.	<i>Antyrzymskie powstanie Galów (WERCYNGETORYKS) – (do 51 p.n.e.), skuteczna obrona Gergowii przed Rzymianami, bitwa pod Alezją – zwycięstwo Rzymu (CEZAR). Początki pisma Majów.</i>
49 p.n.e.	<i>Przekroczenie Rubikonu przez CEZARA (Alea iacta est!) – (10.I.). II wojna domowa w Rzymie (POMPEJUSZ kontra CEZAR) – (do 45 p.n.e.). BEREUAS władcą Etiopii (do 39 p.n.e.).</i>
48 p.n.e.	<i>Osadzenie na tronie egipskim KLEOPATRY VII przez CEZARA. Bitwa pod Farsalos – zwycięstwo CEZARA, śmierć POMPEJUSZA. JÜAN TI cesarzem Chin (do 33 p.n.e.).</i>
47 p.n.e.	<i>Bitwa pod Zelą – zwycięstwo Rzymu (CEZAR) nad królem Pontu FARNACESEM (Veni, vidi, vici!).</i>

46 p.n.e.	<i>CEZAR dyktatorem Rzymu (do 44 p.n.e.). Nowa złota moneta rzymska – aureus. Śmierć KATONA MŁODSZEGO. Bitwa pod Thapsus – zwycięstwo CEZARA nad Numidią i Pompejańczykami, śmierć króla Numidii – JUBY.</i>
45 p.n.e.	<i>Wprowadzenie kalendarza juliańskiego w Rzymie (1.I.). Bitwa pod Mundą – zwycięstwo CEZARA nad synami POMPEJUSZA.</i>
44 p.n.e.	<i>Zamordowanie CEZARA w Senacie (m.in. BRUTUS, KASJUSZ) – (15.III.).</i>
43 p.n.e.	<i>II triumwirat w Rzymie (OKTAWIAN, MAREK ANTONIUSZ, MAREK EMILIUSZ LEPIDUS) – (do 36 p.n.e.). III wojna domowa w Rzymie (do 42 p.n.e.).</i>
42 p.n.e.	<i>Bitwa pod Filippi – zwycięstwo triumwirów nad armią republikańską, samobójstwa BRUTUSA i KASJUSZA. Włączenie w skład imperium rzymskiego Galii Nadpadańskiej.</i>
41 p.n.e.	<i>Wojna peruzyńska między triumwirami (do 40 p.n.e.).</i>
40 p.n.e.	<i>ANTYGNON królem Hasmonejczyków w Palestynie (do 37 p.n.e.). Układ triumwirów w Brundizjum: podział państwa – OKTAWIAN (prowincje zachodnie), LEPIDUS (Afryka), ANTONIUSZ (prowincje wschodnie). Japonia: okres Yamato (do 710 n.e.), JIMMU cesarzem (do 10 n.e.) – (11.II.).</i>
39 p.n.e.	<i>DANIDAD władcą Etiopii (do 29 p.n.e.).</i>
38 p.n.e.	<i>Ofensywa ANTONIUSZA przeciw Partom.</i>
37 p.n.e.	<i>Ślub ANTONIUSZA z KLEOPATRĄ VII. Upadek władzy Hasmoneuszy w Judei, dynastia herodiańska (do 92 n.e.), HEROD I WIELKI królem Judei (do 4 p.n.e.).</i>
36 p.n.e.	<i>Bitwa pod Mylae – zwycięstwo OKTAWIANA nad SEKSTUSEM POMPEJUSZEM. Wojna rzymsko-egipska (do 30 p.n.e.). Odsunięcie od władzy LEPIDUSA. Atak ANTONIUSZA na Armenię.</i>
35 p.n.e.	<i>Podbój Dalmacji przez OKTAWIANA (do 33 p.n.e.).</i>
33 p.n.e.	<i>CZÊNG TI cesarzem Chin (do 7 p.n.e.). ARTAKSIJAS II królem Armenii (do 20 p.n.e.).</i>
32 p.n.e.	<i>IV wojna domowa w Rzymie (do 30 p.n.e.).</i>
31 p.n.e.	<i>Bitwa morska u przyl. Akejum – zwycięstwo OKTAWIANA nad ANTONIUSZEM i KLEOPATRĄ VII i ich ucieczka do Egiptu (2.IX.).</i>
30 p.n.e.	<i>Zdobycie Aleksandrii przez OKTAWIANA, samobójstwa ANTONIUSZA i KLEOPATRY VII, wcielenie Egiptu do imperium rzymskiego – upadek ostatniego państwa hellenistycznego.</i>
29 p.n.e.	<i>Triumfalny wjazd OKTAWIANA do Rzymu. Bunt Kantabrow w płn. Hiszpanii (do 19 p.n.e.). AMOJ MEHASI władcą Etiopii (do 24 p.n.e.).</i>
28 p.n.e.	<i>Otrzymanie tytułu princeps senatus przez OKTAWIANA (przywódca senatu).</i>
27 p.n.e.	<i>Nadanie przydomka AUGUSTUS – OKTAWIANOWI przez Senat (16.I.) – początek nowej formy rzymskiej państwowości – cesarstwa, podział prowincji rzymskich na cesarskie i senackie. Epoka pryncypatu w cesarstwie rzymskim (do 235 n.e.).</i>
I WIEK p.n.e.	<i>PANOWANIE OKTAWIANA AUGUSTA W RZYMIE.</i>

- I WIEK n.e. 27 - 14 p.n.e.	
25 p.n.e.	<i>Galacja w Azji Mniejszej – nową prowincją rzymską.</i>
24 p.n.e.	<i>NIKOTRIS HYNDIEKE VI władcą Etiopii (do 14 p.n.e.). Nieudana próba podboju Arabii Południowej przez Rzym.</i>
23 p.n.e.	<i>Splądrowanie Meroe przez Rzymian.</i>
20 p.n.e.	<i>Pokój między Rzymem a Partią. TIGRANES III królem Armenii (do 10 p.n.e.).</i>
15 p.n.e.	<i>Podbój Norikum i Recji przez Rzym (NERO KLAUDIUSZ DRUZUS).</i>
14 p.n.e.	<i>NOLKI władcą Etiopii (do 12 p.n.e.).</i>
12 p.n.e.	<i>OKTAWIAN AUGUST kapłanem najwyższym (pontifex maximus). Ataki rzymskie na Germanię (DRUZUS) i Panonię (TYBERIUSZ). LUZAJ władcą Etiopii (do 8 p.n.e.).</i>
10 p.n.e.	<i>Podbój Panonii przez Rzym (TYBERIUSZ). Współrządy ERATO i TIGRANESA IV w Armenii (do 5 p.n.e.).</i>
9 p.n.e.	<i>Śmierć DRUZUSA wskutek nieszczęśliwego wypadku w Germanii.</i>
8 p.n.e.	<i>Walki Rzymu (TYBERIUSZ) z Germanami (do 7 p.n.e.). BAZIN władcą Etiopii (do I w. n. e.). MARBOD wodzem plemienia Markomanów na terenie obecnych Czech.</i>
7 p.n.e.	<i>AI TI cesarzem Chin (do 1 n.e.).</i>
6 p.n.e.	<i>Nadanie władzy trybuna ludowego na 5 lat TYBERIUSZOWI, odmowa pełnienia funkcji i pobyt tegoż na Rodos (do 2 n.e.).</i>
5 p.n.e.	<i>ARTAWAZD III królem Armenii (do 4 p.n.e.).</i>
4/1 p.n.e.	<u>NARODZINY JEZUSA CHRYSZTUSA W BETLEJEM.</u>
4 p.n.e.	<i>Podział Judei: HEROD ARCHELAOS etnarchą Judei, Idumei i Samarii (do 6 n.e.), FILIP tetrarchą Aurantis, Batanei, Trachonitis, Gaulantis i Banlas (do 34 n.e.), HEROD ANTYPAS tetrarchą Galilei i Perei (do 39 n.e.). Współrządy TIGRANESA IV i ERATO (po raz drugi obydwu władców) w Armenii (do 1 p.n.e.).</i>
2 p.n.e.	<i>Otrzymanie przez OKTAWIANA AUGUSTA tytułu pater patriae (ojciec ojczyzny). Wygnanie JULII STARSZEJ, córki AUGUSTA na wyspę Pandaterię (za obrazę moralności) – (do 3 n.e.).</i>
1 p.n.e.	<i>Początek okresu rzymskiego w płn. i zach. Europie. Misja wnuka AUGUSTA, GAJUSZA CEZARA w Armenii (do 4 n.e.). Podbój Armenii przez Państwo Partów.</i>
I WIEK 1 n.e.	<i>Wprowadzenie wielbłądów dla rzymskich sił porządkowych w Afryce Północnej. Początek wędrówek ludów Bantu z płn. Kamerunu. Walki wewnętrzne w Etiopii (do 313). PING TI cesarzem Chin (do 6). Królestwo Śriwidżaja na Sumatrze (do XIV. w.).</i>
2	<i>Śmierć wnuka AUGUSTA, LUCJUSZA CEZARA podczas podróży morzem do Marsylii. Powrót TYBERIUSZA do Rzymu.</i>
3	<i>Przeniesienie JULII STARSZEJ do Region.</i>
4	<i>Adopcje GERMANIKA przez TYBERIUSZA, TYBERIUSZA i AGRYPY POSTUMUSA przez AUGUSTA (26. VI.). Śmierć</i>

	<i>GAJUSZA CEZARA w Armenii.</i>
5	<i>Władza (de facto) WANG MANGA w Chinach (do 23).</i>
6	<i>Antyrzymskie powstania w Panonii i Ilirii (do 9) oraz w Galilei. Nowe prowincje rzymskie: Judea i Mezja. Początki pisma alfabetycznego w Etiopii. ŻU-TZU JING władcą Chin (do 9).</i>
7	<i>Odsunięcie od władzy AGRYPY POSTUMUSA (LIWIA, AUGUST).</i>
8	<i>Osadzenie wnuczki AUGUSTA, JULII MŁODSZEJ na wysepce u adriatyckich wybrzeży Italii (za obrazę moralności).</i>
9 - 25	<i>DYNASTIA SIN W CHINACH.</i>
9	<i><u>Bitwa w Lesie Teutoburskim – zwycięstwo Germanów (ARMINIUSZ) nad Rzymem (wybicie 3 legionów wraz z dowódcą WARUSEM).</u> Uzurpacja WANG MANGA w Chinach (do 23).</i>
10	<i>SUIZEI cesarzem Japonii (do 20).</i>
11	<i>3 wyprawy rzymskie (TYBERIUSZ, GERMANIK) do Germanii.</i>
14	<i>Śmierć OKTAWIANA AUGUSTA (19.VIII.), bunt legionów w Germanii i Panonii (załagodzony przez GERMANIKA i JULIUSZA CEZARA DRUZUSA), objęcie władzy przez TYBERIUSZA (17.IX.), wyprawy rzymskie do Germanii (GERMANIK) – (do 17).</i>
14 - 37	<i>PANOWANIE TYBERIUSZA W RZYMIE.</i>
17	<i>Misja GERMANIKA na Wschodzie (do 19): nowe prowincje rzymskie w Azji Mniejszej – Kapadocja i Kommagene. Antyrzymskie powstanie TAKFARINASA w Afryce (do 24).</i>
19	<i>Śmierć GERMANIKA w Antiochii.</i>
20	<i>ANNEI cesarzem Japonii (do 50).</i>
21	<i>Antyrzymskie powstanie w Galii.</i>
22	<i>Otrzymanie godności trybuna ludowego na 5 lat przez DRUZUSA.</i>
23	<i>Otrucie DRUZUSA. Powstanie Czerwonych Brwi w Chinach, obalenie i zamordowanie WANG MANGA, HUAI-JANG WANG królem Chin (do 25).</i>
I - III WIEK 25 - 220	<i>DYNASTIA WSCHODNIA HAN W CHINACH.</i>
25	<i>KUANG WU TI cesarzem Chin (do 57).</i>
26	<i>Opuszczenie Rzymu przez TYBERIUSZA i udanie się na Capri (do 37). PONCJUSZ PIŁAT prefektem Judei (do 36).</i>
27	<i>Działalność WANG CZUNGA w Chinach (do 97).</i>
29	<i>Terror w Rzymie (uwięzienie żony GERMANIKA, AGRYPINY STARSZEJ (zm. 33) i synów tegoż, NERO (zm. 30) i DRUZUSA (zm. 33) przez SEJANA, prefekta miasta (do 31).</i>
30	<i>Państwo Kuszanów w Baktrii, Gandharze, Chotanie, Jarkendzie i Kaszgarze (do 330), najwybitniejsi władcy: KANISZKA, HUWISZKA, WASUDEWA.</i>
31	<i>Zgładzenie SEJANA z rozkazu TYBERIUSZA (18.X.), MAKRON nowym prefektem.</i>

33	<u>UKRZYŻOWANIE JEZUSA CHRYSZTUSA W JEROZOLIMIE.</u>
33 - 67	PONTYFIKAT ŚW. PIOTRA.
35	Restytucja Armenii, MITRYDATES królem (do 51).
37	HEROD AGRYPPIA I królem Judei (do 44). Opuszczenie Capri przez TYBERIUSZA i jego śmierć w Misenum (16.III.), objęcie władzy przez syna GERMANIKA, KALIGULĘ.
37 - 41	PANOWANIE KALIGULI W RZYMIE.
39	Powstanie Trung Trac i Trung Nhi w Wietnamie (do 43). Konflikt Rzymu z Żydami w Judzie. Likwidacja spisku antycesarskiego (KALIGULA). Wyprawa rzymska przeciw Chattom w Germanii.
40	Wywyższenie cesarza rzymskiego na boga.
41	Zamordowanie KALIGULI w Rzymie (KASJUSZ CHEREA, KORNELIUSZ SABINUS) – (24.I.).
41 - 54	PANOWANIE KLAUDIUSZA W RZYMIE.
42	Rewolta antycesarska w Dalmacji (KAMILIUS SKRYBONIAN). Podbój Mauretanii przez Rzym (do 45).
43	Podbój płd. Brytanii przez Rzym (PLAUTIUS). Podbój Wietnamu przez Chiny (do 544).
45	Reformy administracyjne w Rzymie – prowincje prokuratorskie.
46	Nowa prowincja rzymska – Tracja.
47	Antyrzymskie powstanie w Brytanii (do 50).
48	Podróże misyjne ŚW. PAWŁA (do 60). Stracenie MESALINY przez KLAUDIUSZA (za nieobyczajność).
49	Sobór apostolski w Jerozolimie: działalność misyjna wśród Greków. HEROD AGRYPPIA II tetrarchą Chalkis, Aurantis, Batanei, Trachonitis, Gaulantis i Banlas (do 92). Ślub KLAUDIUSZA z AGRYPINĄ MŁODSZĄ.
50	Powstanie miasta Colonia Claudia Augusta Agrippina (Kolonja). Dynastia Siatawahanów w Państwie Andhrów w środkowych Indiach (do 225), najwybitniejsi władcy: SUMUKHA, KRISZNA, SIATAKARNI, WASISZTHIPUTRA. Adopcja syna AGRYPINY MŁODSZEJ, NERO przez KLAUDIUSZA. ITOKU cesarzem Japonii (do 80).
51	BURRUS prefektem pretorianów. RADAMIST królem Armenii (do 53).
53	Dynastia Arsacydów w Armenii (do 114), TIRYDATES I królem (do 100).
54	Otrucie KLAUDIUSZA w Rzymie przez AGRYPINĘ MŁODSZĄ (13.X.). Rządy SENEKI i BURRUSA w zastępstwie małoletniego NERO (do 59).
54 - 68	PANOWANIE NERO W RZYMIE.
55	Otrucie BRYTANIKA, syna KLAUDIUSZA (AGRYPINA MŁODSZA).
57	MING TI cesarzem Chin (do 75).

59	<i>Antyrzymskie powstanie BOUDIKKI w Brytanii (do 61). Zamordowanie AGRYPINY MŁODSZEJ w Bajach (NERO).</i>
62	<i>Śmierć BURRUSA. Odejście SENEKI z dworu cesarskiego. Procesy o obrazę majestatu w Rzymie.</i>
63	<i>Niepodległość Armenii (KORBULO).</i>
64	<i>Pożar Rzymu – prześladowania chrześcijan (NERO). Śmierć ŚW. PAWŁA w pobliżu Rzymu.</i>
65	<i>Wykrycie spisku na życie NERO, samobójstwa SENEKI, PIZONA, LUKANA i PETRONIUSZA.</i>
66	<i>Uznanie przez Armenię zwierzchnictwa Rzymu. Pobyt NERO w Grecji (do 67). Antyrzymskie powstanie w Judzie (do 70).</i>
67	<i>Śmierć ŚW. PIOTRA w Rzymie.</i>
67 - 76	<i>PONTYFIKAT LINUSA.</i>
68	<i>Powstanie legionów galijskich i pretorian w Rzymie przeciw cesarzowi, samobójstwo NERO (8/9.VI.), obwołanie cesarzem GALBĘ (9.VI.).</i>
68 - 69	<i>PANOWANIE GALBY W RZYMIE.</i>
68	<i>Stłumienie buntu wioślarzy i żołnierzy floty k/Rzymu przez GALBĘ – 7 000 ofiar (IX.).</i>
69	<i>Obwołanie cesarzem AULUSA WITELIUSZA przez wojska armii Renu (3.I.). Adopcja LUCJUSZA PIZONA przez GALBĘ (10.I.), rewolta w Rzymie – zamordowanie GALBY i PIZONA, obwołanie cesarzem MARKA OTHONA przez pretorian (15.I.).</i>
69	<i>PANOWANIE OTHONA W RZYMIE.</i>
69	<i>I bitwa pod Bedriakum – zwycięstwo armii WITELIUSZA nad oddziałami OTHONA (14.IV.), samobójstwo OTHONA (16.IV.).</i>
69	<i>PANOWANIE WITELIUSZA W RZYMIE.</i>
69	<i>Obwołanie cesarzem WESPAZJANA przez legiony w Aleksandrii (1.VII.). II bitwa pod Bedriakum – zwycięstwo armii WESPAZJANA nad oddziałami WITELIUSZA (X.), uderzenie WITELIUSZA na Kapitol i śmierć FLAWIUSZA SABINUSA, brata WESPAZJANA (18.XII.), wkroczenie armii WESPAZJANA do Rzymu (20.XII.) i zamordowanie WITELIUSZA (21.XII.). Antyrzymskie powstanie germańskich Batawów (CIVILIS), poparte przez część Galów i 3 lokalne legiony (do 70).</i>
69 - 79	<i>PANOWANIE WESPAZJANA W RZYMIE.</i>
70	<i>Zdobycie Jerozolimy i zburzenie Drugiej Świątyni przez TYTUSA, syna WESPAZJANA, otrzymanie władzy trybuna ludowego przez TYTUSA, pretora i prokonsula. Wygnanie astrologów i filozofów z Rzymu. Ucieczka i deportacja Żydów (Hiszpania, Germania).</i>
71	<i>Triumfalny wjazd do Rzymu WESPAZJANA i TYTUSA (VI.).</i>
73	<i>Upadek ostatniej twierdzy żydowskiej – Masady (IV.). Początek podboju przez Rzym Agri Decumates (ziemie nad górnym Renem).</i>
75	<i>CZANG TI cesarzem Chin (do 88).</i>
76 - 88	<i>PONTYFIKAT ANAKLETA.</i>

77	<i>JULIUSZ AGRICOLA</i> namiestnikiem Brytanii (do 84).
79	Śmierć <i>WESPAZJANA</i> w posiadłości pod Reate (24.VI.).
79 - 81	<i>PANOWANIE TYTUSA W RZYMIE.</i>
79	Wybuch <i>Wezuwiusza</i> – zniszczenie <i>Pompei</i> , <i>Herkulanum</i> i <i>Stabie</i> , śmierć <i>PLINIUSZA STARSZEGO</i> (24.VIII.).
80	Zaraza i pożar w Rzymie. Otwarcie największego amfiteatru w Rzymie, <i>Koloseum</i> . Podbój ziemi <i>Brytów</i> przez Rzym (<i>AGRICOLA</i>) do linii rzek <i>Solway-Tyne</i> . <i>KOSHO</i> cesarzem Japonii (do 110).
81	Śmierć <i>TYTUSA</i> w posiadłości pod Reate (13.IX.).
81 - 96	<i>PANOWANIE DOMICJANA W RZYMIE.</i>
83	Ostateczny podbój <i>Agri Decumates</i> przez Rzym.
85	<i>DECEBAL</i> królem <i>Daków</i> (do 106). Atak <i>Daków</i> na <i>Mezję</i> , I wojna <i>dacka</i> między Rzymem i <i>Dakami</i> (do 89).
86	Inauguracja igrzysk rzymskich ku czci <i>Jowisza Kapitońskiego</i> .
87	Kłęski rzymskie w walce z <i>Dakami</i> .
88 - 97	<i>PONTYFIKAT KLEMENSA I.</i>
88	Bitwa w pobliżu <i>Żelaznych Wrót</i> – zwycięstwo Rzymu nad <i>Dakami</i> . Stłumienie buntu <i>ANTONIUSZA SATURNINA</i> w <i>Germanii</i> przez <i>DOMICJANA</i> (do 89). <i>HO TI</i> cesarzem <i>Chin</i> (do 106).
89	Wyprawa rzymska przeciw <i>Markomanom</i> .
90	Uregulowanie sytuacji administracyjnej <i>Germanii</i> i <i>Agri Decumates</i> .
92	Edykt o <i>winnicach</i> w Rzymie. Wyprawa rzymska przeciw <i>Sarmatom</i> .
95	Sprawa <i>KLEMENSA</i> i <i>DOMITILLI</i> w Rzymie (oskarżenie o <i>bezbożność</i>).
96	Zamordowanie <i>DOMICJANA</i> w Rzymie (18.IX.). Przekroczenie <i>Pamiru</i> i dotarcie <i>chińskiej ekspedycji (PAN CZAO)</i> do wybrzeży <i>Morza Kaspijskiego</i> .
96 - 98	<i>PANOWANIE NERWY W RZYMIE.</i>
I - II WIEK 97 - 105	<i>PONTYFIKAT EWARYSTA.</i>
97	Adopcja <i>TRAJANA</i> przez <i>NERWĘ (X)</i> . „ <i>O akweduktach miasta Rzymu</i> ” <i>SEKSTUSA JULIUSZA FRONTINUSA</i> .
98	Śmierć <i>NERWY</i> (27.I.).
I - II WIEK 98 - 117	<i>PANOWANIE TRAJANA W RZYMIE.</i>
99	Triumfalny wjazd do Rzymu <i>TRAJANA</i> .
100	Stopniowe wypieranie <i>Hunów</i> z <i>Azji Centralnej</i> (do 300). <i>PLINIUSZ MŁODSZY</i> konsulem. Miasto <i>Teotihuacan</i> w centrum <i>Meksyku</i> (silne oddziaływanie kulturowe na <i>Amerykę Środkową</i>). <i>EKSEDARES</i> królem <i>Armenii</i> (do 113).
II WIEK	<i>Królestwo Czampa</i> w <i>płd. Wietnamie</i> i <i>Kambodży</i> (do 1472).

101	<i>II wojna dacka (do 102): ostre starcia Rzymu z Dakami i Roksolanami, założenie przez Rzymian garnizonów na lewym brzegu Dunaju.</i>
102	<i>Pokój rzymsko-dacki: ustępstwa Daków. Powrót TRAJANA do Rzymu i nadanie mu przydomka Dacicus.</i>
105 - 115	<i>PONTYFIKAT ALEKSANDRA I.</i>
105	<i>III wojna dacka (do 106). Wynalazek papieru (CAI LUN).</i>
106	<i>Krótkie panowanie SZANG TI w Chinach, AN TI nowym cesarzem (do 125). Pokonanie Daków przez Rzymian, zajęcie ich stolicy – Sarmizegetusy, samobójstwo DECEBALA, zajęcie Dacji i przekształcenie jej w nową prowincję rzymską (TRAJAN). Podbój Arabii Skalistej przez Rzym (KORNELIUSZ PALMA) i przyłączenie jej do imperium jako prowincji Arabii (państwo Nabatejczyków).</i>
107	<i>Utworzenie szlaku handlowego do Indii przez Rzym.</i>
109	<i>Wzniesienie monumentu poświęconego Marsowi Mścicielowi na terenach Dacji i założenie miasta Tropaeum Traiani.</i>
110	<i>Nauki 12 Apostołów, najwcześniejsza organizacja Kościoła: biskupi, prezbiterzy i diakoni (do 140). KOAN cesarzem Japonii (do 140). PLINIUSZ MŁODSZY namiestnikiem Pontu i Bitynii.</i>
113	<i>Początek rzymskiej wyprawy na Partię. PARTHAMASIRIS królem Armenii (do 114).</i>
114	<i>Nowa prowincja rzymska – Armenia. Wzniesienie łuku triumfalnego w Benewencie na cześć TRAJANA, panegiryk dla cesarza (PLINIUSZ MŁODSZY). Silne trzęsienie ziemi w Antiochii.</i>
115 - 125	<i>PONTYFIKAT SYKSTUSA I.</i>
115	<i>Podbój Mezopotamii przez Rzym i przekształcenie jej w prowincję (TRAJAN).</i>
116	<i>Zdobycie Ktezyfonu, stolicy Partów przez Rzym (TRAJAN), prowincja rzymska – Asyria, powstania w Mezopotamii, w koloniach żydowskich na Cyprze, w Egipcie, Libii, Syrii i Cyrenajce (do 117). Wyzwolenie się Armenii spod władzy rzymskiej, dynastia Arsacydów (do 428), PARTHAMASPATES królem (do 117).</i>
117	<i>Śmierć TRAJANA w Selinus u wybrzeży Cylicji (9.VIII.). WAHARSZ I królem Armenii (do 140).</i>
117 - 138	<i>PANOWANIE HADRIANA W RZYMIE.</i>
117	<i>Ugoda Rzymu z Partią (wycofanie wojsk z Mezopotamii, Armenii i Asyrii). Wyprawa rzymska przeciw Roksolanom. Stłumienie spisku w Italii.</i>
118	<i>Powrót HADRIANA do Rzymu i pobyt (do 121).</i>
119	<i>Antyrzymski bunt BRIGANTESA w Brytanii.</i>
120	<i>Reforma sądownictwa w Italii: wyjęcie jej spod sądownictwa senatu.</i>
121	<i>Podróże HADRIANA (do 138). Umocnienie systemu fortyfikacji nad górnym Renem i Dunajem (HADRIAN).</i>
122	<i>Wzniesienie Wału HADRIANA w Brytanii (od zatoki Solvay do ujścia rzeki Tyne). Sprawa SABINY.</i>
123	<i>Rokowania rzymsko-partyjskie, zażegnanie kryzysu.</i>

124	<i>Rekonstrukcja Panteonu. Podział Dacji na 3 prowincje: Superior, Inferior i Porolissensis. Powstanie Aquincum (Budapeszt) i Hadrianopolis (Edirne).</i>
125 - 136	<i>PONTYFIKAT TELESFORA.</i>
125	<i>SZUN TI cesarzem Chin (do 144).</i>
129	<i>Reorganizacja armii rzymskiej – powołanie nowego oddziału (numeri) – (do 130).</i>
130	<i>Początek odbudowy Jerozolimy jako Aelia Capitolina. Utonięcie ulubieńca HADRIANA, ANTINOUSA w Nilu.</i>
131	<i>Kodyfikacja prawa rzymskiego (edykt wieczysty, utrata prawa wprowadzania innowacji do obowiązujących przepisów przez urzędników) – (SALWIUSZ JULIANUS).</i>
132	<i>Pierwszy sejsmograf (CZANG HENG). Antyrzymskie powstanie żydowskie SZYMONA BAR KOCHBY w Palestynie (do 135).</i>
135	<i>Utworzenie na miejscu Judei – nowej konsularnej prowincji Syria-Palestyna (JULIUSZ SEWER).</i>
136 - 140	<i>PONTYFIKAT HYGINA.</i>
136	<i>Adopcja CEJONIUSZA KOMMODUSA przez cesarza HADRIANA.</i>
138	<i>Śmierć CEJONIUSZA KOMMODUSA (I.I.). Adopcja ANTONINUSA PIUSA przez HADRIANA i KOMMODUSA z MARKIEM AURELIUSZEM przez ANTONINUSA PIUSA. Śmierć HADRIANA w Bajach (10.VII).</i>
138 - 161	<i>PANOWANIE ANTONINUSA PIUSA W RZYMIE.</i>
140 - 155	<i>PONTYFIKAT PIUSA I.</i>
140	<i>KOREI cesarzem Japonii (do 170). „Żywoty Cezarów” (biografie CEZARA i jego 11 następców) SWETONIUSZA. „Almagest” (13-tomowy zbiór całej wiedzy astronomicznej Greków) KLAUDIUSZA PTOLEMEUSZA. SOHAEMUS królem Armenii (do 178).</i>
141	<i>Śmierć FAUSTYNY, żony cesarza i zaliczenie jej w poczet bóstw, rozpoczęcie budowy świątyni jej imienia. Budowa Wału ANTONINA w Brytanii (pomiędzy zatokami Forth i Clyde) – (do 142).</i>
144	<i>CZUNG TI cesarzem Chin (do 145).</i>
145	<i>Ślub MARKA AURELIUSZA z córką ANTONINUSA, ANNĄ GALERIĄ FAUSTYNĄ. CZY TI cesarzem Chin (do 146).</i>
146	<i>HUAN TI cesarzem Chin (do 168).</i>
147	<i>Otrzymanie przez MARKA AURELIUSZA władzy trybuna ludowego w Rzymie.</i>
149	<i>Antyrzymskie powstanie nomadów w Mauretanii (do 152).</i>
150	<i>Działalność gnostyków greckich. „Przewodnik po Helladzie” (kompedium wiedzy o ówczesnej Grecji, historii poszczególnych jej krain, wierzeniach, obyczajach miejscowej ludności i zabytkach architektonicznych) PAUZANIASZA. Dynastia Ganga w Państwie Majsur w Indiach (do XI w.). Państwo Pallawów w Kończyweram i Mahabalipuram w Dekanie (środkowe Indie) – (do 740).</i>
155 - 166	<i>PONTYFIKAT ANICETA.</i>

155	<i>Niepokoje w płn. Brytanii i Dacji – jednoczenie się plemion w związki międzyplemienne.</i>
161	<i>Śmierć ANTONINUSA PIUSA w Lorium (7.III.).</i>
161 - 169	<i>WSPÓLRZĄDY MARKA AURELIUSZA I LUCJUSZA WERUSA W RZYMIE.</i>
161	<i>Najazd na Armenię i Syrię wojsk Partów króla WOŁOZAGESA III, klęski legionistów rzymskich (do 163).</i>
163	<i>Podział Italii na 4 okręgi sądownicze. Odwetowe wyprawy rzymskie (WERUS, AWIDIUSZ KASJUSZ) na Partię (do 166), przywrócenie zwierzchności nad Armenią i Mezopotamią.</i>
166 - 175	<i>PONTYFIKAT SOTERA.</i>
166	<i>Pokój Rzymu z Partią. Dżuma partyjska w Rzymie – zmniejszenie się ludności. Pierwsze rzymskie poselstwo handlowe do Chin.</i>
167	<i>Atak germańskich plemion Kwadów i Markomanów oraz sarmackich Jazygów na Italię, nieudane oblężenie Akwilei.</i>
168	<i>LING TI cesarzem Chin (do 189).</i>
169	<i>Śmierć WERUSA w Altinum (II.).</i>
169 - 180	<i>PANOWANIE MARKA AURELIUSZA W RZYMIE.</i>
169	<i>Zajęcie Recji i Norikum przez Kwadów i Markomanów. Połączenie Dacji w jedną prowincję pod władzą legata rangi konsula.</i>
170	<i>Wyprawy rzymskie (MAREK AURELIUSZ, PERTYNAKS) przeciw Kwadom, Markomanom i Jazygom (do 175). Odzyskanie Recji i Norikum przez Rzym. KOGEN cesarzem Japonii (do 200).</i>
173	<i>Pierwsza kapitulacja Kwadów i Markomanów (osiedlenie się Germanów w granicach cesarstwa i tworzenie z nich oddziałów wojskowych strzegących granic).</i>
175 - 189	<i>PONTYFIKAT ELEUTERIUSZA.</i>
175	<i>Likwidacja antycesarskiego spisku AWIDIUSZA KASJUSZA na Wschodzie.</i>
176	<i>Dopuszczenie do współrządów KOMMODUSA, syna MARKA AURELIUSZA.</i>
177	<i>Wojna Rzymu z Kwadami i Markomanami (do 180), dotarcie wojsk rzymskich do linii Karpat.</i>
178	<i>SANATRUK królem Armenii (do 216).</i>
180	<i>Śmierć MARKA AURELIUSZA w Vindobonie (17.III.).</i>
180 - 192	<i>PANOWANIE KOMMODUSA W RZYMIE.</i>
180	<i>Rezygnacja cesarza z terenów Markomanów i Sarmatów.</i>
182	<i>Likwidacja antycesarskiego spisku siostry LUCYLII i prefekta PATERNUSA w Rzymie, rządy terroru (do 192).</i>
184	<i>Powstanie Żółtych Turbanów: kryzys państwowy w Chinach, wojny domowe, stały napór ludów turecko-mongolskich.</i>
185	<i>Stracenie prefekta PERENNISA w Rzymie. Niepokoje w Brytanii. Korupcja w Rzymie (do 192).</i>
189 - 199	<i>PONTYFIKAT WIKTORA I.</i>

189	<i>Rzeź dworskiej kliki w stolicy Chin – Lojangu, anarchia (do 190).</i>
190	<i>Detronizacja legalnego cesarza Chin SZAO TI przez generała TUNG CZO i wyniesienie na tron jego brata SIEN TI (do 220).</i>
191	<i>Zmiana nazwy Rzymu na Colonia Commodiana i reforma kalendarza (KOMMODUS) – (do 192).</i>
192	<i>Zamordowanie cesarza KOMMODUSA w Rzymie (EMILIUSZ LETUS, EKLEKTUS, MARCJA) – (31.XII.).</i>
193	<i>PANOWANIE PERTYNAKSA W RZYMIE.</i>
193	<i>Bunt pretorian w Rzymie, zamordowanie PERTYNAKSA, obranie cesarzem DYDIUSZA JULIANA (28.III.).</i>
193	<i>PANOWANIE DYDIUSZA JULIANA W RZYMIE.</i>
193	<i>Obwołanie cesarzem PESCENNIUSZA NIGRA przez legiony syryjskie w Antiochii, SEPTYMIUSZA SEWERA przez legiony panońskie w Karnuntum, KLODIUSZA ALBINA w Brytanii i adopcja tegoż przez SEWERA (IV/V.), zamordowanie DYDIUSZA JULIANA przez pretorian w Rzymie (1.VI.), wkroczenie SEWERA do Rzymu (VI.).</i>
193 - 194	<i>PANOWANIE PESCENNIUSZA NIGRA.</i>
193 - 197	<i>WSPÓŁRZĄDY SEPTYMIUSZA SEWERA I KLODIUSZA ALBINA W RZYMIE.</i>
193	<i>Bitwa pod Czyzykos – zwycięstwo armii SEWERA nad oddziałami NIGRA.</i>
194	<i>Bitwy: pod Kius (I.) i pod Issos (IX.) – zwycięstwa SEWERA, zabicie NIGRA na przedmieściach Antiochii, podział prowincji syryjskiej.</i>
195	<i>Zdobycie Bizancjum (miasta zwolenników NIGRA) przez SEWERA (XII.). Wojna Rzymu z Partią: zdobycie Osroene, Nisibis. Wojna między SEWEREM a ALBINEM (do 197).</i>
196	<i>Pacyfikacja Bizancjum przez SEWERA.</i>
197	<i>Bitwa pod Lugdunum – zwycięstwo SEWERA, śmierć ALBINA (19.II.), podział prowincji Brytanii na 2 części. Wyprawa SEWERA na Partów: zdobycie Babilonu, Seleucji i Ktezyfonu.</i>
II - III WIEK 198 - 209	<i>WSPÓŁRZĄDY SEPTYMIUSZA SEWERA I KARAKALLI W RZYMIE.</i>
199 - 217	<i>PONTYFIKAT ZEFIRYNA.</i>
199	<i>Zakończenie wojny z Partami: Mezopotamia ponownie rzymską prowincją.</i>
200	<i>Okres nacisku barbarzyńców na Rzym: Goci, Wizygoci i Frankowie (do 300). Początki kultury Tiahuanaco w Andach. KAIKA cesarzem Japonii (do 230). Apostolska sukcesja biskupów przeciw gnostykom.</i>
III WIEK 202	<i>Powrót SEWERA do Rzymu (IV.).</i>
203	<i>Niepokoje w Afryce (do 204).</i>
204	<i>Zabicie prefekta pretorianów PLAUTIANA (za odbieranie chwały cesarzowi).</i>

205	<i>PAPINIAN, wybitny prawnik – prefektem pretorianów (do 212).</i>
208	<i>Thumienie powstania w Brytanii (do 211), odbudowa Wału HADRIANA.</i>
209 - 211	<i>WSPÓŁRZĄDY SEPTYMIUSZA SEWERA, KARAKALLI I GETY W RZYMIE.</i>
211	<i>Śmierć SEWERA w Eburacum (4.II.).</i>
211 - 212	<i>WSPÓŁRZĄDY KARAKALLI I GETY W RZYMIE.</i>
212	<i>Zamordowanie GETY w Rzymie (26.II.), terror w Rzymie: likwidacja podejrzanych o sprzyjanie GECIE, śmierć PAPINIANA, ok. 20 000 ofiar.</i>
212 - 217	<i>PANOWANIE KARAKALLI W RZYMIE.</i>
212	<i>Nadanie obywatelstwa rzymskiego wszystkim mieszkańcom imperium.</i>
213	<i>Walki Rzymu z Germanami nad Renem i Dunajem.</i>
214	<i>Podróż KARAKALLI do Grecji, objawienie kultu dla ALEKSANDRA WIELKIEGO.</i>
215	<i>Reforma monetarna w Rzymie (antoninianus).</i>
216	<i>Wyprawa rzymska na Partów (do 218). WAHARSZ II królem Armenii (do 217).</i>
217 - 222	<i>PONTYFIKAT KALIKSTA I.</i>
217	<i>Zamordowanie KARAKALLI w Carrhae (MARCJALIS) – (8.IV.), obwołanie cesarzem MAKRYNUSA (11.IV.). Antypapież HIPOLIT w Rzymie. TIRYDATES II (CHOSROES I) królem Armenii (do 238).</i>
217 - 218	<i>PANOWANIE MAKRYNUSA W RZYMIE.</i>
218	<i>WSPÓŁRZĄDY MAKRYNUSA I DIADUMENIANA W RZYMIE.</i>
218	<i>Pokój Rzymu z Partią (wydanie jeńców i zapłata 50 000 000 sesterców przez Rzym, zatrzymanie Mezopotamii dla imperium). Obwołanie cesarzem HELIOGABALA w Homs (15/16.V.), bitwa pod Antiochią – zwycięstwo HELIOGABALA (8.VI.), zamordowanie uzurpatora DIADUMENIANA oraz zabicie MAKRYNUSA k/Antiochii (VI.).</i>
218 - 222	<i>PANOWANIE HELIOGABALA W RZYMIE.</i>
219	<i>Wjazd HELIOGABALA do Rzymu, usiłowania wprowadzenia kultu Elagabala (do 222).</i>
III - IV WIEK 220 - 316	<i>EPOKA TRZECH KRÓLESTW (CHINY), SHU (DO 263), WEI (DO 266), WU (DO 280).</i>
220	<i>Detronizacja cesarza SIEN TI w Chinach przez generała LIU PEJA, rozpad państwa na 3 królestwa, WEN TI władcą Wei (do 223).</i>
221	<i>Adopcja ALEKSANDRA przez HELIOGABALA (10.VII.). CZAO LIE TI władcą Shu (do 223).</i>
222 - 230	<i>PONTYFIKAT URBANA I.</i>
222	<i>Zamordowanie HELIOGABALA przez żołnierzy w Rzymie, obwołanie cesarzem ALEKSANDRA (11.III.). TA TI władcą Wu (do 252).</i>

222 - 235	<i>PANOWANIE ALEKSANDRA SEWERA W RZYMIE.</i>
223	<i>Rozruchy w Rzymie. MING TI władcą Wei (do 239). HOU CZU władcą Shu (do 263).</i>
224	<i>Przewrót w Partii: śmierć na polu walki ostatniego króla Partów – ARTABANOSA IV, dynastia Sasanidów (do 651), zaratusztrianizm religią państwową, ARDASZIR I królem Persji (do 240). Żądanie przez Persję od Rzymu zwrotu Syrii i Azji Mniejszej.</i>
230 - 235	<i>PONTYFIKAT PONCJANA.</i>
230	<i>Najazd perski na Mezopotamię. SUJIN cesarzem Japonii (do 258). Pierwsza wojenna ekspedycja Chin na wyspę Tajwan.</i>
232	<i>Wyprawa rzymska przeciw Persji (do 233), wyparcie Persów z Mezopotamii.</i>
233	<i>Pojawienie się Alamanów w Galii.</i>
234	<i>Walki Rzymu z Germanami na Agri Decumates (do 235).</i>
235	<i>Obwołanie cesarzem MAKSYMINA przez żołnierzy pod Moguncją (20.III.), zamordowanie ALEKSANDRA w Bretzenheim (21.III.). Epoka cesarstwa wojskowego w imperium rzymskim (do 284). Samozwańczy cesarz KWARTYNUS w Germanii.</i>
235 - 236	<i>PONTYFIKAT ANTERUSA.</i>
235 - 238	<i>WSPÓLRZĄDY MAKSYMINA TRAKA I WERUSA MAKSYMA W RZYMIE.</i>
236 - 250	<i>PONTYFIKAT FABIANA.</i>
236	<i>Wyprawy rzymskie na Sarmatów i Daków (do 237).</i>
238	<i>Obwołanie cesarzem GORDIANA przez lud pod Kartagimą, ogłoszenie MAKSYMINA wrogiem publicznym przez senat rzymski.</i>
238	<i>WSPÓLRZĄDY GORDIANA I, GORDIANA II W RZYMIE.</i>
238	<i>Bitwa pod Kartagimą – zwycięstwo namiestnika Numidii, KAPELIANA, śmierć GORDIANA II na polu bitwy, samobójstwo GORDIANA I (III.). Obwołanie cesarzami PUPIENA i BALBINA przez senat rzymski (IV.). ARTAWAZD IV królem Armenii (III w.)</i>
238	<i>WSPÓLRZĄDY PUPIENA I BALBINA W RZYMIE.</i>
238	<i>Przekroczenie Dunaju przez Gotów. Walki między pretorianami a ludem rzymskim (IV-VI.), zamordowanie MAKSYMINA i MAKSYMA WERUSA przez żołnierzy pod Akwileją (VI.), bunt pretorianów – zamordowanie PUPIENA i BALBINA w Rzymie (VI.), obwołanie cesarzem GORDIANA III.</i>
238 - 244	<i>PANOWANIE GORDIANA III W RZYMIE.</i>
239	<i>FEI TI władcą Wei (do 254).</i>
240	<i>SZAPUR I królem Persji (do 272).</i>
241	<i>Zajęcie rzymskiej Syrii i Mezopotamii przez Persję.</i>
242	<i>Wojna rzymsko-perska (do 244).</i>
243	<i>Wyparcie Persów z Mezopotamii i Syrii przez Rzymian (GORDIAN III, TYMEZYTEUSZ). Pojawienie się manicheizmu z</i>

	<i>elementami chrześcijańskimi i gnostyckimi w Persji.</i>
244	<i>Choroba i śmierć GORDIANA III pod Misiche (Asyria), obwołanie cesarzem FILIPA (III.).</i>
244 - 247	<i>PANOWANIE FILIPA ARABA W RZYMIE.</i>
244	<i>Pokój rzymsko-perski (status quo, wypłata 500 000 denarów dla SZAPURA I).</i>
245	<i>Walki Rzymu z Karpami i Gotami nad dolnym Dunajem (do 247).</i>
247 - 249	<i>WSPÓLRZĄDY FILIPA ARABA I JULIUSZA SEWERA FILIPA W RZYMIE.</i>
248	<i>Obchody 1000-rocznicy założenia Rzymu (21.IV.). Samozwańczy cesarze (KLAUDIUSZ PAKACJAN w Mezji (zam. 249), MAREK JOTAPIAN w Kapadocji (zam. 249), URANIUSZ ANTONINUS w Syrii (zam. 254)).</i>
249	<i>Walki Rzymu z Gotami, obranie cesarzem DECJUSZA w Rzymie (VI.).</i>
249 - 251	<i>PANOWANIE DECJUSZA W RZYMIE.</i>
249	<i>Bitwa pod Weroną – zwycięstwo armii DECJUSZA nad oddziałami FILIPA ARABA i śmierć tegoż w walce, zamordowanie JULIUSZA SEWERA FILIPA w Rzymie (IX.). Edykt cesarski o lojalności religijnej, początek kolejnych prześladowań chrześcijan.</i>
250	<i>Najazdy Karpów i Gotów (KNIWA) na Dację i Mezję, bitwy pod Novae, Nikopolis – zwycięstwa rzymskie, pod Beroją – zwycięstwo gockie, samozwańczy cesarz TYTUS PRYSKUS w Filipopolu. Śmierć papieża FABIANA w wyniku prześladowań w Rzymie. Zniszczenie kanału Necho w Egipcie. Dynastia Kadamba w zach. części Państwa Majsur w Indiach (do VI w.).</i>
251 - 253	<i>PONTYFIKAT KORNELIUSZA.</i>
251	<i>WSPÓLRZĄDY DECJUSZA, HERENNIUSZA I HOSTYLIANA W RZYMIE.</i>
251	<i>Antypapież NOWACJAN w Rzymie. Samozwańczy cesarz JULIUSZ WALENS LICYNIAN w Rzymie, bitwa pod Abrittus – zwycięstwo gockie, śmierć w walce DECJUSZA i HERENNIUSZA (VI.), obranie cesarzem TREBONIANA GALLUSA.</i>
251	<i>PANOWANIE TREBONIANA GALLUSA W RZYMIE.</i>
251	<i>Adopcja HOSTYLIANA przez GALLUSA (IX.).</i>
251	<i>WSPÓLRZĄDY TREBONIANA GALLUSA, WOLUZJANA I HOSTYLIANA W RZYMIE.</i>
251	<i>Śmierć HOSTYLIANA wskutek zarazy w Rzymie (XI.).</i>
251 - 253	<i>WSPÓLRZĄDY TREBONIANA GALLUSA I WOLUZJANA W RZYMIE.</i>
252	<i>FEI TI władcą Wu (do 258).</i>
253 - 254	<i>PONTYFIKAT LUCJUSZA I.</i>
253	<i>Obranie cesarzem EMILIANA przez żołnierzy w Mezji (VI.), zamordowanie GALLUSA i WOLUZJANA pod Interamna, obranie cesarzem WALERIANA przez legiony reckie i germańskie (VIII.).</i>

253	<i>PANOWANIE EMILIANA W RZYMIE.</i>
253	<i>Zamordowanie EMILIANA w okolicach Spolecjum (X.).</i>
253 - 259	<i>WSPÓLRZĄDY WALERIANA I GALIENA W RZYMIE.</i>
254 - 257	<i>PONTYFIKAT STEFANA I.</i>
254	<i>Splądrowanie Pitjuntu i Trapezuntu przez Boranów. Wznowienie prześladowań chrześcijan w Rzymie. Ataki perskie na Armenię. SZAO TI władcą Wei (do 260).</i>
256	<i>Splądrowanie Chalcedonu, Nikomedii, Nicei i Prusy w Azji Mniejszej przez Gotów. Najazd Persów na Syrię i ich zwycięstwo pod Barbalissos nad Rzymem, zdobycie Antiochii i twierdzy Dura Europus.</i>
257 - 258	<i>PONTYFIKAT SYKSTUSA II.</i>
258	<i>Śmierć SYKSTUSA II w wyniku prześladowań chrześcijan. CZING TI władcą Wu (do 264). SUININ cesarzem Japonii (do 290). Bitwa pod Mediolanem – zwycięstwo Rzymu (GALIEN) nad Alamanami. Samozwańczy cesarze w Panonii (INGENUUS, PUBLIUSZ KORNELIUSZ REGALIAN (zam. 260)).</i>
259 - 268	<i>PONTYFIKAT DIONIZEGO.</i>
259	<i>Bitwa pod Edessą – zwycięstwo Persji (SZAPUR I) nad Rzymem, schwytanie i uwięzienie WALERIANA przez Persów.</i>
259 - 268	<i>PANOWANIE GALIENA W RZYMIE.</i>
260	<i>Samozwańcze państwo POSTUMUSA (Galia, Hiszpania, Brytania) – (do 269), uzurpatorzy na Wschodzie (MAKRIANOWIE (zam. 261), KWIETUS (zam. 261)). JÜAN TI władcą Wei (do 266).</i>
261	<i>Likwidacja uzurpacji na Wschodzie. ODENAT, władca Palmyry i zarządcą całego Wschodu w imieniu GALIENA. Stłumienie buntu w Bizancjum (GALIEN). Odsunięcie senatorów od kierowniczych stanowisk w armii, powołanie silnej armii rezerwowej konnicy (GALIEN). Uzurpacja LUCJUSZA MUSJUSZA EMILIANA w Egipcie (do 262).</i>
263	<i>Walki Rzymu z POSTUMUSEM i Persją. Upadek Państwa Shu w Chinach – dominacja Wei.</i>
264	<i>MO TI władcą Wu (do 280).</i>
266	<i>Detronizacja ostatniego władcy Wei przez generała SY-MA JENA, dynastia Cin w Chinach (do 420), WU TI cesarzem Wei (do 290).</i>
267	<i>Najazdy gockie na Azję Mniejszą (Efez, Ilion). ZENOBIA królową Palmyry.</i>
268	<i>Bitwy: pod Atenami i nad rzeką Nestus – zwycięstwa rzymskie nad Gotami. Samozwańczy cesarz ACYLIUSZ AUREOLUS w Recji (zam. 269), bitwa nad rzeką Addą – zwycięstwo GALIENA, oblężenie Mediolanu, zabicie GALIENA pod Mediolanem (VI.), obranie cesarzem KLAUDIUSZA II.</i>
268 - 270	<i>PANOWANIE KLAUDIUSZA II W RZYMIE.</i>
268	<i>Bitwa nad jeziorem Garda – zwycięstwo Rzymu nad Alamanami.</i>
269 - 274	<i>PONTYFIKAT FELIKSA I.</i>

269	<i>Bitwa pod Naissus – zwycięstwo Rzymu nad Gotami i Herulami, uzyskanie przydomka Gothicus przez KLAUDIUSZA II. Nowi samozwańcy w Galii po śmierci POSTUMUSA (GAJUSZ LELIAN, MAREK PIAWONIUSZ WIKTORYN (zam. 270)) i Germanii (MARIUSZ).</i>
270	<i>Śmierć KLADIUSZA II GOCKIEGO w wyniku zarazy w Sirmium (I.). Obwołanie cesarzem KWINTYLLUSA w Rzymie, AURELIANA przez armię Dunaju.</i>
270	<i>PANOWANIE KWINTYLLUSA W RZYMIE.</i>
270	<i>Samobójstwo KWINTYLLUSA w Rzymie (IV.).</i>
270 - 275	<i>PANOWANIE AURELIANA W RZYMIE.</i>
270	<i>Walki Rzymian z Jutungami, Alamanami i Markomanami: bitwy: pod Placencją – zwycięstwo najeźdźców, pod Ticinum – zwycięstwo Rzymu. Samozwańczy cesarze (SEPTYMIUSZ w Dalmacji, DOMICJAN, URBANUS i TETRYKUS w Galii (do 273)). Słumienie rozruchów w Rzymie. Zagarnięcie Azji Mniejszej i Egiptu przez Palmyrę (ZENOBIA).</i>
271	<i>Nowe umocnienia nieopodal Rzymu (tzw. Mur AURELIANA). Walki Rzymian z Wandalami i Gotami, ewakuacja prowincji Dacji, utworzenie prowincji Dacia Ripensis i Dacia Mediterranea na terenach Mezji i Tracji. Samozwańczy cesarze (WABALAT i ZENOBIA w Palmyrze (do 272)), wojna Rzymu z Palmyrą (do 272): bitwy pod Antiochią, Dafne i Homs – zwycięstwa Rzymu, oblężenie Palmyry (do 272).</i>
272	<i>Słumienie rebelii antyrzymskiej w Aleksandrii (samozwaniec ANTIOCH). Kapitulacja Palmyry. HORMIZD I królem Persji (do 273).</i>
273	<i>Bitwa pod Catalaunum – odzyskanie władzy nad Galią przez Rzym. BAHRAM I królem Persji (do 276).</i>
274	<i>Kult Słońca religią państwową w imperium rzymskim.</i>
275 - 283	<i>PONTYFIKAT EUTYCHIANA.</i>
275	<i>Zamordowanie AURELIANA w Cenofrurium (MNESTEUSZ). Powstanie imperium Guptów w Indiach (do 550), GUPTA pierwszym władcą (do 300).</i>
275 - 276	<i>PANOWANIE TACYTA W RZYMIE.</i>
276	<i>Wyprawa rzymska na Gotów i Alanów do Azji Mniejszej, śmierć TACYTA w Tarsie (VI.), obwołanie cesarzem FLORIANA w Azji Mniejszej.</i>
276	<i>PANOWANIE FLORIANA W RZYMIE.</i>
276	<i>Obwołanie cesarzem PROBUSA w Syrii, zamordowanie FLORIANA w Tarsie. BAHRAM II królem Persji (do 293).</i>
276 - 282	<i>PANOWANIE PROBUSA W RZYMIE.</i>
277	<i>Odparcie najazdu Franków i Lugiów zza Renu (PROBUS).</i>
278	<i>Walki Rzymu z Wandalami na Dunaju.</i>
279	<i>Oczyszczenie wybrzeży morskich Azji Mniejszej z piratów</i>

	<i>(PROBUS).</i>
280	<i>Walki Rzymu z Bastarnami na Dunaju. Samozwańczy cesarze (JULIUSZ SATURNIN w Syrii (zam. 281), PROKULUS w Lugdunum (zam. 281)). Upadek Państwa Wu, ponowne zjednoczenie Chin.</i>
281	<i>Samozwańczy cesarz BONOZUS w Kolonii. Wjazd triumfalny PROBUSA do Rzymu.</i>
282	<i>Rozruchy w Sirmium, zamordowanie PROBUSA. Obwołanie cesarzem KARUSA nad górnym Dunajem.</i>
282 - 283	<i>PANOWANIE KARUSA W RZYMIE.</i>
282	<i>Wyprawa rzymska przeciw Persji (do 283).</i>
283 - 296	<i>PONTYFIKAT KAJUSA.</i>
283	<i>Zdobycie Seleucji, Ktezyfonu przez Rzym, śmierć KARUSA od uderzenia pioruna. Wielki pożar w Rzymie.</i>
283 - 284	<i>WSPÓLRZĄDY KARYNUSA I NUMERIANA W RZYMIE.</i>
284	<i>Zamordowanie NUMERIANA w Azji Mniejszej. Obwołanie cesarzem DIOKLECJANA pod Nikomedią (20.XI.). Samozwańczy cesarz JULIAN w kraju Wenetów, Istrii i Panonii (zam. 285).</i>
284 - 285	<i>PANOWANIE KARYNUSA W RZYMIE.</i>
284 - 286	<i>PANOWANIE DIOKLECJANA W RZYMIE.</i>
285	<i>Bitwa nad rzeką Margus, zamordowanie KARYNUSA. Okres dominatu w cesarstwie rzymskim (do 476).</i>
III - IV WIEK 286 - 305	<i>WSPÓLRZĄDY DIOKLECJANA I MAKSYMIANA HERKULIUSZA W RZYMIE.</i>
286	<i>Uzurpator KARAUZJUSZ w Brytanii (zam. 293). Podział władzy cesarskiej na 2 strefy wpływów: zachodnią (MAKSYMIAN) i wschodnią (DIOKLECJAN). TIRYDATES III królem Armenii (do 330).</i>
288	<i>Odparcie Alamanów nad górnym Renem przez Rzymian.</i>
289	<i>Walki Rzymu z Sarmatami i Persami. Wojna domowa w Chinach (do 290).</i>
290	<i>HUI TI cesarzem Wei (do 307). KEIKO cesarzem Japonii (do 322).</i>
292	<i>Walki Rzymu z Sarmatami.</i>
293	<i>System tetrarchii w Rzymie (DIOKLECJAN, GALERIUSZ, MAKSYMIAN, KONSTANCJUSZ I), podział kraju na 4 prefektury, 13 diecezji oraz 110 prowincji (1.III.). Samozwańczy cesarz ALLEKTUS w Brytanii (zam. 296). Krótkie rządy BAHRAMA III w Persji, NARSE nowym królem (do 302).</i>
295	<i>Samozwańczy cesarze w Egipcie (DOMICJUSZ DOMICJAN, AURELIUSZ ACHILLES (zam. 297)).</i>
III - IV WIEK 296 - 304	<i>PONTYFIKAT MARCELINA.</i>
297	<i>Edykt cesarski DIOKLECJANA przeciw manicheizmowi (31.III.), walki Rzymu z Persją (do 298). Wyprawa rzymska do Afryki</i>

	(MAKSYMİN).
300	<i>Nawrócenie Etiopczyków przez koptyjskich chrześcijan z Egiptu. GHATOTKACZA władcą Państwa Guptów (do 320). Nacisk plemion huńsko-mongolskich na Chiny. Klasyczny okres kultury Majów (państwa-miasta, najsilniejsze Chichen-Itza) – (do 711). Państwo Ghana w Afryce Zachodniej (do 1076).</i>
IV WIEK 301	<i>Chrześcijaństwo religią państwową w Armenii. Edykt o cenach maksymalnych w Rzymie, rozwój spekulacji. Założenie San Marino. Królestwo Lasyki na Kaukazie (do VI w.), najwybitniejsi władcy w V w. (GUBAZ II, CATE).</i>
302	<i>Usunięcie z wojsk rzymskich wyznawców religii chrześcijańskiej. HORMIZD II królem Persji (do 309).</i>
303	<i>Edykt cesarski DIOKLECJANA przeciw chrześcijanom (24.II.), prześladowania chrześcijan na Zachodzie (do 306) oraz Wschodzie (do 311).</i>
304	<i>Ciężka choroba DIOKLECJANA (do 305). Niepokoje w społeczności chrześcijan (do 311).</i>
305	<i>Abdykacje: MAKSYMIANA na rzecz KONSTANCJUSZA I w Mediolanie, DIOKLECJANA na rzecz GALERIUSZA w Nikomedii (I.V.).</i>
305 - 306	<i>WSPÓŁRZĄDY GALERIUSZA I KONSTANCJUSZA I W RZYMIE.</i>
306	<i>Śmierć KONSTANCJUSZA I w Eburakum, obwołanie cesarzem KONSTANTYNA I (25.VII.).</i>
306 - 307	<i>WSPÓŁRZĄDY GALERIUSZA, KONSTANTYNA I, FLAWIUSZA SEWERA W RZYMIE.</i>
306	<i>Rozruchy w Rzymie. Obranie cesarzami MAKSENCJUSZA i MAKSYMIANA w Rzymie, wyprawa przeciw rebelii FLAWIUSZA SEWERA i jej porażka.</i>
307	<i>WSPÓŁRZĄDY GALERIUSZA, FLAWIUSZA SEWERA, KONSTANTYNA I, MAKSYMIANA I MAKSENCJUSZA W RZYMIE.</i>
307	<i>Internowanie i śmierć FLAWIUSZA SEWERA w Rzymie. HUAI TI cesarzem Wei (do 311).</i>
308 - 309	<i>PONTYFIKAT MARCELEGO I.</i>
308	<i>Nieudany zamach stanu MAKSYMIANA wobec MAKSENCJUSZA i jego ucieczka (IV.).</i>
308	<i>WSPÓŁRZĄDY GALERIUSZA, KONSTANTYNA I, MAKSYMIANA I MAKSENCJUSZA W RZYMIE.</i>
308	<i>Spotkanie MAKSYMIANA, GALERIUSZA i DIOKLECJANA pod Karnuntum (obwołanie cesarzem LICYNIUSZA, abdykacja MAKSYMIANA) – (11.XI.). Samozwańczy cesarz DOMICJUSZ ALEKSANDER w Afryce (do 311).</i>
308 - 309	<i>WSPÓŁRZĄDY GALERIUSZA, KONSTANTYNA I, LICYNIUSZA I MAKSENCJUSZA W RZYMIE.</i>
309	<i>PONTYFIKAT EUZEBIUSZA.</i>
309	<i>Krótkie rządy MAKSYMIANA w Arelate. Obwołanie cesarzem MAKSYMINA DAI w Syrii. SZAPUR II królem Persji (do 379).</i>
309 - 311	<i>WSPÓŁRZĄDY GALERIUSZA, KONSTANTYNA I,</i>

	MAKSENCJUSZA, LICYNIUSZA I MAKSYMINA DAI W RZYMIE.
311 - 314	PONTYFIKAT MILCJADESA.
311	Edykt tolerancyjny wobec chrześcijan (GALERIUSZ, LICYNIUSZ, KONSTANTYN I i MAKSYMIN DAJA) – (30.IV.). Śmierć GALERIUSZA w Serdyce (V.). Bezkrólewie w państwie Wei w Chinach (do 313).
311 - 312	WSPÓŁRZĄDY KONSTANTYNA I, LICYNIUSZA, MAKSENCJUSZA I MAKSYMINA DAI W RZYMIE.
312	Wojna domowa: zdobycie przez KONSTANTYNA I – Segusio, Turynu, Mediolanu, Brescii, Werony, Mantui i Akwilei, bitwa na moście Mulwijskim – zwycięstwo KONSTANTYNA I, utonięcie MAKSENCJUSZA (28.X.).
312 - 313	WSPÓŁRZĄDY KONSTANTYNA I, LICYNIUSZA I MAKSYMINA DAI W RZYMIE.
313	Dynastia aksumska w Etiopii (do 927), ABRYHA i ATSBYHA władcami Aksum (do 339). MIN TI cesarzem Wei (do 316). <u>EDYKT MEDIOLAŃSKI (PRYZNANIE RÓWNOPRAWNEJ POZYCJI CHRZEŚCIJAŃSTWU W IMPERIUM RZYMSKIM PRZEZ KONSTANTYNA I, LICYNIUSZA (II.)).</u> Podbój ziem MAKSYMINA przez LICYNIUSZA (bitwa na Campus Ergenus – 30.IV.), śmierć MAKSYMINA w Tarsie (VIII/IX.).
313 - 324	WSPÓŁRZĄDY KONSTANTYNA I WIELKIEGO I LICYNIUSZA W RZYMIE.
314 - 335	PONTYFIKAT SYLWESTRA I.
314	Synod biskupów w Arelate (potępienie DONATA, biskupa Kartaginy i donatyzmu). Wojna domowa: bitwa między rzekami Sawą i Dunajem – zwycięstwo KONSTANTYNA I (8.X.), utrata przez LICYNIUSZA prowincji bałkańskich bez Mezji i Tracji.
315	Ukończenie łuku triumfalnego w Rzymie na cześć KONSTANTYNA I.
IV - VI WIEK 316 - 589	EPOKA PÓŁNOCNYCH I POŁUDNIOWYCH DYNASTII (CHINY).
316	Zdobycie płn. Chin przez ludy turecko-mongolskie, podział południa kraju na 16 państw.
317	Nowy system współrzędów w imperium rzymskim (I.III.). Zakaz praktyk magicznych w Rzymie. Stłumienie schizmy DONATA w Afryce przez KONSTANTYNA I. Utworzenie przez wschodnią dynastię Cin państwa ze stolicą w Nankinie, JÜAN TI cesarzem Wei (do 323).
320	CZANDRAGUPTA I władcą Państwa Guptów (do 350).
321	Edykt KONSTANTYNA I o święceniu siódmego dnia tygodnia.
322	SEIMU cesarzem Japonii (do 355).
323	MING TI cesarzem Wei (do 325).
324	Wprowadzenie nowej złotej monety w Rzymie – solida. Wojna KONSTANTYNA I z LICYNIUSZEM: bitwy pod Adrianopolem (3.VII.) i Chryzopolis (IX.) – zwycięstwa KONSTANTYNA I, zdobycie Bizancjum i zmiana jego nazwy na Konstantynopol,

	<i>abdykacja LICYNIUSZA w Nikomedii.</i>
324 - 337	<i>PANOWANIE KONSTANTYNA I WIELKIEGO W RZYMIE.</i>
325	<i>I Sobór w Nicei (potępienie herezji ARIUSZA, określenie większości zasad obowiązujących w Kościele, określenie sposobu ustalania świąt wielkanocnych, założenie 4 patriarchatów: Jerozolima, Antiochia, Aleksandria oraz Rzym) – (25.V.). CZENG TI cesarzem Wei (do 342).</i>
326	<i>Zatarg KONSTANTYNA I z Rzymem. Śmierć syna KRYSPUSA w Puli i żony FAUSTY w Rzymie z wyroku cesarskiego (nieobyčajność).</i>
327	<i>II sesja soboru w Nicei (przyjęcie do wspólnoty ARIUSZA i jego zwolenników). Przejęcie przez Państwo Kogurio (Korea) buddyzmu i konfucjanizmu z Chin.</i>
328	<i>Sprawa biskupa ATANAZJUSZA w Aleksandrii.</i>
330	<i>Konstantynopol nową stolicą imperium rzymskiego (11.V.). CHOSROES II KOTAK królem Armenii (do 338).</i>
332	<i>Zarządzenie KONSTANTYNA I (dziedziczne przypisanie kolonów do ziemi).</i>
333	<i>Najazd perski (SZAPUR II) na Armenię.</i>
336	<i>PONTYFIKAT MARKA.</i>
336	<i>Edykt cesarski KONSTANTYNA I (zakaz składania skarg przez kolonów na panów).</i>
337 - 352	<i>PONTYFIKAT JULIUSZA I.</i>
337	<i>Odparcie najazdu perskiego przez Rzym. Chrzest KONSTANTYNA I (21.V.) i jego śmierć w Nikomedii (22.V.). Zbrodnia polityczna w imperium rzymskim (wymordowanie przyrodnich braci KONSTANTYNA I i ich synów, a także wielu dostojników).</i>
337 - 340	<i>WSPÓLRZĄDY KONSTANTYNA II, KONSTANCJUSZA II I KONSTANSA W RZYMIE.</i>
338	<i>TIGRANES V królem Armenii (do 351).</i>
339	<i>ABRYHA EZANA władcą Aksum (do 351). Rozruchy w Aleksandrii, biskupem miasta GRZEGORZ Z KAPADOCJI.</i>
340	<i>Wojna domowa: bitwa pod Akwileją – zwycięstwo KONSTANSA, śmierć KONSTANTYNA II (IV.).</i>
340 - 350	<i>WSPÓLRZĄDY KONSTANSA I KONSTANCJUSZA II W RZYMIE.</i>
341	<i>Synod w Antiochii (potępienie herezji ATANAZJUSZA, uchwalenie nowego wyznania wiary). Przyjęcie przez część Gotów ariańskiej interpretacji wiary chrześcijańskiej. Rozruchy w Konstantynopolu po śmierci bp. EUZEBIUSZA (do 342).</i>
342	<i>KIANG TI cesarzem Wei (do 344).</i>
343	<i>Synod w Serdyce (rozłam wśród biskupów).</i>
344	<i>MU TI cesarzem Wei (do 361).</i>
346	<i>Powrót biskupa ATANAZJUSZA do Aleksandrii po latach wygnania.</i>
350	<i>Samozwańczy cesarz MAGNENCJUSZ w Galii, Brytanii i Hiszpanii (18.I.), zamordowanie KONSTANSA w Helenie (Pireneje) – (I.).</i>

350 - 361	<i>PANOWANIE KONSTANCJUSZA II W RZYMIE.</i>
350	<i>SAMUDRAGUPTA władcą Państwa Guptów (do 376). Ostateczny upadek Meroe: Nubia Makuria, Alwa i Aksum państwami sukcesyjnymi. Samozwańczy cesarze: WETRANION na Bałkanach (1.III.), NEPOCJAN w Rzymie (V.) – terror w mieście (VI.), opanowanie Rzymu przez MAGNENCJUSZA, śmierć NEPOCJANA (30.VI.). Odparcie ataku perskiego na rzymską twierdzę Nisibis. Abdykacja WETRANIONA w Naissus (25.XII.).</i>
351	<i>ASFYHA DELZ władcą Aksum (do 358). ARSZAK II królem Armenii (do 367). Bitwa pod Mursą – zwycięstwo KONSTANCJUSZA II nad MAGNENCJUSZEM (28.IX.).</i>
352 - 356	<i>PONTYFIKAT LIBERIUSZA.</i>
352	<i>Zdobycie Alp przez KONSTANCJUSZA II.</i>
353	<i>Bitwa w dolinie Izery – zwycięstwo KONSTANCJUSZA II (VI.), samobójstwo MAGNENCJUSZA w Lugdunum (10.VIII.).</i>
354	<i>Wyprawy rzymskie na Alamanów (do 356). Krótki okres sprawowania władzy nad rzymskimi prowincjami azjatyckimi przez GALLUSA (rozruchy w Antiochii).</i>
355	<i>Słumienie buntu w Galii przez Rzymian. Samozwańczy cesarz SYLWANUS w Kolonii (7.VIII.) i jego zamordowanie (IX.). CHUAI cesarzem Japonii (do 362).</i>
356 - 358	<i>PONTYFIKAT FELIKSA (ANTYPAPIEŻA).</i>
356	<i>Zesłanie przez cesarza, biskupa Rzymu LIBERIUSZA do Starej Zagory. Ustawa KONSTANCJUSZA II o karze śmierci dla każdego kto składa ofiary i cześć pogańskim bogom (19.II.). Ucieczka bp. ATANAZJUSZA z Aleksandrii.</i>
357	<i>Wjazd triumfalny KONSTANCJUSZA II do Rzymu (28.IV.). Bitwa pod Argenterate – zwycięstwo Rzymu (JULIAN) nad Alamanami (VIII.).</i>
358	<i>Wyprawa rzymska przeciw Sarmatom, Kwadom i Limigantom. Synod w Sirmium (powrót LIBERIUSZA do Rzymu) – (VII.). Trzęsienie ziemi w Macedonii i Azji Mniejszej, zniszczenie Nikomedii (24.VIII.). SAHYL władcą Aksum (do 372).</i>
358 - 366	<i>PONTYFIKAT LIBERIUSZA.</i>
359	<i>Zaburzenia w Acumincum (Limiganci). Synody w Rimini i Seleucji Izauryjskiej – arianizm religią państwową w Rzymie (do 364). Upadek rzymskiej twierdzy Amidy wobec Persów (6.X.).</i>
360	<i>Obwołanie cesarzem JULIANA w Lutetii Parisiorum (II.).</i>
360 - 363	<i>PANOWANIE JULIANA W RZYMIE.</i>
361	<i>Śmierć KONSTANCJUSZA II w Mopsukrene (3.XI.). Edykty o tolerancji religijnej w imperium rzymskim. Rozruchy w Aleksandrii (zamordowanie biskupa GEORGIOSA) – (do 362). AI TI cesarzem Wei (do 365).</i>
362	<i>Powrót bp. ATANAZJUSZA do Aleksandrii (21.II.). Edykt cesarski o nauczycielach (17.VI.). Spłonienie świątyni pogańskiej w Dafne. Polityka antychrześcijańska JULIANA (zamknięcie głównego kościoła w Antiochii, ponowne wygnanie bp. ATANAZJUSZA z</i>

	<i>Aleksandrii). Trzęsienie ziemi w Azji Mniejszej (Nikomedia, Nicea) i Europie (Tracja). Wyprawa rzymska na Persów (do 363). OJIN cesarzem Japonii (do 394).</i>
363	<i>Zdobycie przez Rzymian – Anaty, Piryssabory i Maozamalchy, bitwa nad górnym Tygrysem – zwycięstwo Rzymu, śmierć JULIANA (26.VI.). Obwołanie cesarzem JOWIANA.</i>
363 - 364	<i>PANOWANIE JOWIANA W RZYMIE.</i>
363	<i>Pokój rzymsko-perski w Charcha (utrata ziem za rzeką Tygrys, Nisibis i Singary przez Rzym, zerwanie sojuszu Rzymu z Armenią) – (VII.).</i>
364	<i>Śmierć JOWIANA w Dadastanie (16/17.II.). Obranie cesarzem WALENTYNIANA I (25.II.) i WALENSA (28.III.) w Nicei. Konfesyjny podział imperium rzymskiego (zachód ortodoksyjny, wschód ariański).</i>
364 - 367	<i>WSPÓŁRZĄDY WALENSA I WALENTYNIANA I W RZYMIE.</i>
365	<i>Samozwańczy cesarz PROKOPIUSZ w Konstantynopolu, Tracji i Bitynii (do 366). Wyprawa rzymska do Syrii. HAI-SI KUNG władcą Wei (do 371).</i>
366 - 384	<i>PONTYFIKAT DAMAZEGO I.</i>
366	<i>Bitwa pod Nakoleą – zwycięstwo WALENSA nad PROKOPIUSZEM. Samozwańczy cesarz MARCELLUS w Chalcedonie. Walki Rzymu z Alamanami. Kryzys polityczny w Rzymie (antypapież URSYN).</i>
367 - 375	<i>WSPÓŁRZĄDY WALENTYNIANA I, WALENSA I GRACJANA W RZYMIE.</i>
367	<i>Wyprawy rzymskie (WALENS) na Wizygotów i Ostrogotów (do 369). Bezkrólowie w Armenii (do 369).</i>
368	<i>Obrona Brytanii (TEODOZJUSZ STARSZY) przed najazdami Kaledończyków (do 370). Wyprawa WALENTYNIANA I za Ren, sojusz Rzymu z Burgundami.</i>
369	<i>PAP królem Armenii (do 374).</i>
370	<i>Ustawy WALENTYNIANA I: zakaz odwiedzania domów wdów i panien przez ludzi Kościoła, statut studentów uniwersytetu rzymskiego. Walki Rzymu z Alamanami. Samozwańczy cesarz FIRMUS w Mauretanii (do 375). Wyparcie Alanów przez Hunów i ich ekspansja.</i>
371	<i>Ewangelizacja ŚW. MARCINA w Galii (do 397).</i>
372	<i>ARFYD władcą Aksum (do 376). Krótkie rządy CZIEN WÊN TI w państwie Wei, SIAO WU TI nowym cesarzem (do 396).</i>
373	<i>Wyprawa rzymska (TEODOZJUSZ STARSZY) na FIRMUSA do Mauretanii (do 375). Rozruchy w Aleksandrii.</i>
374	<i>Odparcie ataku Kwadów i Sarmatów na Panonię. Wielki wylew Tybru. WARAZDAT królem Armenii (do 380).</i>
375	<i>Śmierć WALENTYNIANA I w Brigetio (18.XI.). Zapoczątkowanie germańskiej wędrówki ludów (do 568).</i>
375 - 378	<i>WSPÓŁRZĄDY WALENSA, GRACJANA I WALENTYNIANA II W RZYMIE.</i>
376	<i>Ustawa GRACJANA o poszanowaniu zabytków Rzymu. Osiedlenie</i>

	<p>się Wizygotów w Tracji za zgodą WALENSA. CZANDRAGUPTA II władca Państwa Guptów (do 415). Czystka w armii rzymskiej (śmierć MAKSYMINA, prefekta pretorium Galii i TEODOZJUSZA STARSZEGO znakomitego wodza). ADHANA władca Aksum (do 381).</p>
377	<p>Bitwa pod Marcjanopolem – zwycięstwo Wizygotów (FRYTYGERN) nad Rzymem.</p>
378	<p>Walki Rzymu z Alamanami. Wyprawa GRACJANA przeciw Alanom. Bitwa pod Adrianopolem – zwycięstwo Wizygotów (FRYTYGERN) nad Rzymem, śmierć WALENSA w walce (9.VIII.).</p>
378 - 379	<p>WSPÓLRZĄDY GRACJANA I WALENTYNIANA II W RZYMIE.</p>
379 - 383	<p>WSPÓLRZĄDY GRACJANA, TEODOZJUSZA WIELKIEGO I WALENTYNIANA II W RZYMIE. DYNASTIA TEODOZYJSKA W BIZANCJUM (DO 457).</p>
379	<p>ARDASZIR II królem Persji (do 383).</p>
380	<p>Edykt TEODOZJUSZA (zakaz praktyk pogańskich). Zniszczenia w Tesalii, Grecji, Mezji i Panonii (Wizygoci). Niesnaski wśród Wizygotów (FRYTYGERN, ATANARYK). Przybycie TEODOZJUSZA do Konstantynopola i wypędzenie ariańskiego biskupa tego miasta. Współrządy ARSZAKA III i WAHARSZAKA w Armenii (do 386).</p>
381	<p>Wyparcie przez Wizygotów hord różnych plemion za Dunaj. Wizyta ATANARYKA w Konstantynopolu i jego nagła śmierć. RYTY władca Aksum (do 382).</p>
382	<p>I Sobór w Konstantynopolu (potępienie herezji, ortodoksja jedyną formą chrześcijaństwa w całym imperium, dostosowanie organizacji terytorialnej Kościoła do administracyjnego podziału państwa). Usunięcie ołtarza w rzymskim senacie przed posągami bogini Wiktorii (GRACJAN). Pokój Rzymu z Wizygotami (prawo do osiedlania się ich w Tracji i dostaw żywności w zamian kontyngenty żołnierzy) – (3.X.). ASFYHA II władca Aksum (do 383).</p>
383	<p>WSPÓLRZĄDY GRACJANA, WALENTYNIANA II, TEODOZJUSZA WIELKIEGO I ARKADIUSZA W RZYMIE.</p>
383	<p>Synody w Konstantynopolu i Rzymie (represje przeciw poganom). Samozwańczy cesarz MAGNUS MAKSYMUS w Brytanii (do 388), potyczka pod Lutetia Parisiorum, ucieczka GRACJANA i jego śmierć (Lugdunum, 25.VIII.). ATSBYHA II władca Aksum (do 388). SZAPUR III królem Persji (do 388).</p>
383 - 392	<p>WSPÓLRZĄDY WALENTYNIANA II, TEODOZJUSZA WIELKIEGO I ARKADIUSZA W RZYMIE.</p>
384 - 399	<p>PONTYFIKAT SYRYCJUSZA.</p>
384	<p>Układ TEODOZJUSZA z MAGNUSEM w Weronie. WIKTOR, syn MAGNUSA samozwańczym cesarzem w Brytanii i Galii (do 388). Działalność antypogańska CYNEGIUSZA w Egipcie. Najazd Persów na Armenię – podział Armenii między Persję a Rzym.</p>
385	<p>Pierwszy wyrok śmierci z oskarżenia o herezję (Rzym).</p>
386	<p>Bitwa pod Tomis – zwycięstwo Rzymu (PROMOTUS) nad Ostrogotami. Gwałtowny spór między dworem cesarskim a biskupem Mediolanu, AMBROŻYM (oddanie kościoła arianom). Powstanie</p>

	<i>Państwa Wei w płn. Chinach, TAO WU TI cesarzem (do 409). Współrzędy ARSZAKA III i CHOSROESA III w Armenii (do 389).</i>
387	<i>Rozruchy w Antiochii. Chrystus AURELIUSZA AUGUSTYNA. Najazd Gotów na Panonię. Złamanie układu przez MAGNUSA.</i>
388	<i>Bitwy nad Sawą i Drawą – zwycięstwa TEODOZJUSZA, poddanie się MAGNUSA w Akwilei i jego śmierć (28.VIII.), zamordowanie WIKTORA w Galii. AMIEDA I władcą Aksum (do 403). Rozruchy w Kalinikum nad Eufratem. BAHRAM IV królem Persji (do 399).</i>
389	<i>Wjazd TEODOZJUSZA i ARKADIUSZA do Rzymu. CHOSROES III królem Armenii (do 392).</i>
390	<i>Ustawy TEODOZJUSZA (zakaz występków erotycznych przeciw naturze, zakaz zapisywania przez diakonów swych majątków na rzecz gmin współwyznawców, osób duchownych i ubogich, sprawowanie przez kobietę urzędu diakonisy po 60 roku życia, zakaz pobytu mnichów w miastach). Rozruchy w Salonikach (tajny rozkaz TEODOZJUSZA wymordowania kilku tysięcy mężczyzn), wydanie ekskomuniki na cesarza (V.-25.XII.).</i>
391	<i>Rozruchy antypogańskie w Aleksandrii (spalenie biblioteki – patriarcha TEOFIL). Zakaz wierzeń i obrzędów pogańskich w Rzymie. Koniec klasycznego antyku.</i>
392	<i>Ustawy TEODOZJUSZA (uchylenie zakazu przebywania mnichów w miastach, zakaz igrzysk w niedziele). Przeniesienie głowy JANA CHRZCICIELA z Chalcedonu do Konstantynopola. Śmierć WALENTYNIANA II w Wiedniu (15.V.). WYRRAMSZAPUK królem Armenii (do 414).</i>
392 - 395	<i>WSPÓLRZĄDY TEODOZJUSZA WIELKIEGO I ARKADIUSZA W RZYMIE.</i>
392	<i>Samozwańczy cesarz EUGENIUSZ na Zachodzie (do 394). Oficjalny koniec kultu pogańskich bogów w imperium rzymskim (8.XI.).</i>
393	<i>Przerwanie cyklu igrzysk w Olimpi.</i>
394	<i>Bitwa nad rzeką Frygidus – zwycięstwo TEODOZJUSZA, śmierć EUGENIUSZA (6.IX.). Starcie cesarza z senatem rzymskim. NINTOKU cesarzem Japonii (do 427).</i>
395	<i>AURELIUSZ AUGUSTYN biskupem Hippo Regius w Afryce. Rozwój Państwa Hunów w Panonii. Śmierć TEODOZJUSZA WIELKIEGO w Mediolanie (17.I.), koniec jednolitego imperium rzymskiego. ALARYK królem Wizygotów (do 410).</i>
IV - V WIEK 395 - 408	<i>PANOWANIE ARKADIUSZA W CESARSTWIE WSCHODNIORZYMSKIM.</i>
395 - 421	<i>PANOWANIE HONORIUSZA W CESARSTWIE ZACHODNIORZYMSKIM.</i>
396	<i>Zawarcie układów z germańskimi wodzami plemion na wschodnim brzegu Renu przez Rzym (STYLICHON). AN TI cesarzem Wei (do 419). Przybycie poety KLAUDIUSZA KLAUDIANA do Rzymu.</i>
397	<i>Bunt GILDONA w Afryce przeciw HONORIUSZOWI i przyjęcie przez niego władzy ARKADIUSZA (do 398). Śmierć AMBROŻEGO, biskupa Mediolanu (IV.).</i>
398	<i>Przywrócenie władztwa HONORIUSZA nad diecezją Afryki</i>

	<i>(STYLICHON). Odparcie ataków Szkotów, Piktów i Sasów na Brytanię.</i>
IV - V WIEK 399 - 401	<i>PONTYFIKAT ANASTAZEGO I.</i>
399	<i>Narastające napięcie między HONORIUSZEM a ARKADIUSZEM (sprawa konsulatu EUTROPIUSZA). JEZDEGERD I królem Persji (do 420).</i>
400	<i>Najazdy Hunów na Indie (do 600). Wzrost wpływów STYLICHONA w Rzymie (urząd konsulatu).</i>
V WIEK 401 - 417	<i>PONTYFIKAT INNOCENTEGO I.</i>
401	<i>Wyparcie Wizygotów z cesarstwa wschodniorzymskiego do Italii (ARKADIUSZ), przekroczenie przez nich Alp i wtargnięcie do doliny Padu (ALARYK), opuszczenie Mediolanu przez HONORIUSZA i przeniesienie się do Rawenny.</i>
402	<i>Państwo Żoużanów w Azji Centralnej (do 552). Nieudane oblężenie Mediolanu przez Wizygotów, bitwa pod Polencją – zwycięstwo Rzymu (STYLICHON) nad Wizygotami (6.IV.), bitwa pod Weroną – zwycięstwo Rzymu, opuszczenie Italii przez Wizygotów.</i>
403	<i>Zaburzenia w Aksum: krótkie rządy ABRYHY II i YLLE SAHYLA, YLLE GEBEZ nowym władcą (do 405).</i>
404	<i>Wjazd triumfalny HONORIUSZA do Rzymu. Śmierć poety KLAUDIANA.</i>
405	<i>Żądanie Rzymu (STYLICHON) zwrotu Ilirykum od Konstantynopola (ARKADIUSZ). Przedarcie się przez Alpy i spustoszenie doliny Padu przez Ostrogotów (RADAGAJA), przekroczenie przez nich Apeninów. SAHYL władcą Aksum (do 409). Sprowadzenie oddziałów znaną Renu i z Brytanii dla obrony Rzymu przed barbarzyńcami.</i>
406	<i>Nieudane oblężenie Florencji przez Ostrogotów, schwytanie i śmierć RADAGAJA. Samozwańczy cesarze: MAREK i GRACJAN w Brytanii. Przekroczenie Renu przez Alanów, Burgundów, Wandalów, Swebów i Alamanów (31.XII.).</i>
407	<i>Upadek Trewiru zdobytego przez barbarzyńców, przeniesienie stolicy władz rzymskich w Galii do Arelate. Spalenie Ksiąg Sybillyńskich (STYLICHON). Spór Rzymu z Konstantynopolem o Ilirykum. Samozwańczy cesarz KONSTANTYN III w Brytanii, Galii i Hiszpanii (do 411).</i>
408 - 450	<i>PANOWANIE TEODOZJUSZA II W CESARSTWIE WSCHODNIORZYMSKIM.</i>
408	<i>Starcia w Prowansji (KONSTANTYN III – Rzym), opanowanie Hiszpanii przez KONSTANSA, syna samozwańca. Antygermańskie rozruchy w Ticinum, zamordowanie STYLICHONA w Rawennie (22.VIII.). Oblężenie Rzymu przez Wizygotów ALARYKA, rozejm z Rzymem (HONORIUSZ).</i>
409	<i>Zerwanie rozejmu z Wizygotami przez HONORIUSZA, ponowne oblężenie Rzymu przez barbarzyńców, samozwańczy cesarz PRYSKUS ATTALUS w Rzymie z nadania ALARYKA (do 410), spustoszenie płn. Italii przez najazd Wizygotów, przysłanie</i>

	<i>HONORIUSZOWI 4000 zbrojnych (ANTEMIUSZ) jako pomoc od Cesarstwa Wschodniorzymskiego. ABRYH władcą Aksum (do 419). MING JÜAN TI cesarzem pñ. Wei (do 423).</i>
410	<i>Detronizacja ATTALUSA przez ALARYKA. <u>Zdobycie Rzymu przez Wizygotów i jego splądrowanie (24-26.VIII.)</u>. Śmierć ALARYKA, ATAULF królem Wizygotów (do 415).</i>
411	<i>Pustoszenie Italii przez Wizygotów. Samozwańczy cesarz MAKSYM w Hiszpanii. Państwo Swebów w Hiszpanii (do 585). Likwidacja władzy KONSTANTYNA III w Galii (KONSTANCJUSZ). Nowi samozwańczy cesarze w Galii: JOWIN (zam. 413), SEBASTIAN (zam. 412).</i>
412	<i>Uгода rzymsko-wizygocka (likwidacja rebelii w Galii za cenę corocznych dostaw zboża).</i>
413	<i>Samozwańczy cesarz HERAKLIAN w Afryce, jego desant na Italię, bitwa pod Oriculum – zwycięstwo Rzymu (MARYNUS). Usadowienie się Wizygotów w Akwitanii i pñd. Galii z Tolosą i Narboną, nieudane oblężenie przez nich Marsylii.</i>
414	<i>Ślub ATAULFA z GALLĄ PLACYDIĄ, siostrą HONORIUSZA w Narbonie. Samozwańczy cesarz z nadania ATAULFA w Galii – ATTALUS (do 415). ARTAKSIJAS IV królem Armenii (do 428).</i>
415	<i>KUMARAGUPTA I władcą Państwa Guptów (do 455). Likwidacja rebelii ATTALUSA przez Rzym (KONSTANCJUSZ). Zabicie króla Wizygotów, ATAULFA w Hiszpanii (VIII.), zaburzenia wśród Wizygotów – zamordowanie następcy, SYGERYKA, WALLIA nowym królem (do 418). Opuszczenie Narbony i Burdigali przez Wizygotów i osiedlenie się ich w Hiszpanii.</i>
416	<i>Porozumienie rzymsko-wizygockie (wydanie GALLI PLACYDII, coroczne dostawy zboża, Wizygoci – sojusznikami Rzymu). Wspaniały przejazd triumfalny HONORIUSZA w Rzymie. Wytępienie Silingów przez Wizygotów.</i>
417 - 418	<i>PONTYFIKAT ZOSYMUSA.</i>
417	<i>Ślub GALLI PLACYDII z KONSTANCJUSZEM w Rawennie (I.I.). Osiedlenie się Wizygotów w Akwitanii.</i>
418 - 422	<i>PONTYFIKAT BONIFACEGO I.</i>
418	<i>Antypapież EULALIUSZ w Rzymie (do 419). TEODERYK I królem Wizygotów (do 451).</i>
419	<i>KUNG TI cesarzem Wei (do 420). ADHANA władcą Aksum (do 425).</i>
420	<i>WU TI cesarzem Wei (do 422). BAHRAM V DZIKI OSIOŁ królem Persji (do 438).</i>
421	<i>KONSTANCJUSZ augustem (8.II.).</i>
421	<i>WSPÓLRZĄDY HONORIUSZA I KONSTANCJUSZA III W CESARSTWIE ZACHODNIORZYMSKIM.</i>
421	<i>Śmierć KONSTANCJUSZA III w Rawennie (2.IX.).</i>
421 - 423	<i>PANOWANIE HONORIUSZA W CESARSTWIE ZACHODNIORZYMSKIM.</i>
421	<i>Zamieszki w Rawennie. Klęska Rzymu (KASTYNUS) w walce z Wandalami w Hiszpanii. Przeniesienie się GALLI PLACYDII z</i>

	<i>Rawenny do Rzymu.</i>
422 - 432	<i>PONTYFIKAT CELESTYNA I.</i>
422	<i>Dynastia Liu Sung w Państwie Wei (do 479), SZAO TI cesarzem Wei (do 424).</i>
423	<i>Nakaz opuszczenia Rzymu przez GALLĘ PLACYDIĘ i udanie się jej do Konstantynopola. T'AI WU TI cesarzem płn. Wei (do 452). Śmierć HONORIUSZA w Rawennie (15.VIII.). Obranie cesarzem JANA w Rzymie (20.XI.).</i>
423 - 425	<i>PANOWANIE JANA W CESARSTWIE ZACHODNIORZYMSKIM.</i>
424	<i>Misja AECJUSZA wśród Hunów z polecenia JANA (do 425). WĒN TI cesarzem Wei (do 453). Oficjalne uznanie tytułów GALLI PLACYDII i jej syna WALENTYNIANA przez Konstantynopol. Opowiedzenie się BONIFACJUSZA, komesa Afryki przeciw JANOWI.</i>
425	<i>Przekroczenie wschodnich przełęczy Alp i zajęcie Akwilei przez wojska wschodniorzymskie (ASPAR), upadek Rawenny i zamordowanie JANA w Akwilei (VI.), potyczka sił AECJUSZA z wojskami ASPARA, porozumienie (tytuł komesa dla AECJUSZA i przyjęcie przez niego służby u WALENTYNIANA). Obranie cesarzem WALENTYNIANA w Rzymie (23.X.). IJOAB władcą Aksum (do 435).</i>
425 - 455	<i>PANOWANIE WALENTYNIANA III W CESARSTWIE ZACHODNIORZYMSKIM.</i>
426	<i>Ustawy WALENTYNIANA III przeciw poganom i Żydom.</i>
427	<i>Nieudana wyprawa rzymska przeciw BONIFACJUSZOWI. 3 listy ŚW. AUGUSTYNA do BONIFACJUSZA. RICHU cesarzem Japonii (do 432).</i>
428	<i>GENZERYK królem Wandalów (do 477). Mianowanie nowego komesa Afryki w Rawennie. Porozumienie BONIFACJUSZA z Wandalami (pomoc w walce z Rzymem). Śmierć FARAMUNDA, KLODION królem Franków (do 448).</i>
429	<i>Przeprawa Wandalów z Europy do Afryki i jej pustoszenie wbrew umowie z BONIFACJUSZEM.</i>
430	<i>Śmierć ŚW. AUGUSTYNA w Hippo Regius (28.VIII.). Oblężenie Hippo Regius przez Wandalów (do 431), bitwa pod Kartaginą – zwycięstwo Wandalów (GENZERYK) nad Konstantynopolem. Zamordowanie naczelnika wojsk rzymskich FELIKSA z inicjatywy AECJUSZA. Walki Rzymu z Jutungami nad górnym Dunajem i z Frankami w Galii. Trybut Konstantynopola dla Hunów.</i>
431	<i>Przybycie ŚW. PATRYKA do Irlandii. Sobór w Efezie (potępienie NESTORIUSZA).</i>
432 - 440	<i>PONTYFIKAT SYKSTUSA III.</i>
432	<i>Odwołanie BONIFACJUSZA z Afryki i nadanie mu urzędu naczelnika wojsk przez WALENTYNIANA III, bitwa pod Rimini – zwycięstwo BONIFACJUSZA nad AECJUSZEM i jego ucieczka do Hunów, śmierć BONIFACJUSZA wskutek odniesionych ran z bitwy. HANZEI cesarzem Japonii (do 437).</i>
433	<i>Powrót AECJUSZA do Italii na czele hord huńskich i oddanie im dwóch rzymskich prowincji naddunajskich: Walerii i Panonii</i>

	<i>Drugiej, godność naczelnika wojsk rzymskich dla AECJUSZA.</i>
434	<i>Współrzędy ATTYLI i BLEDY wśród Hunów (do 445).</i>
435	<i>Pokój Rzymu z Wandalami (otrzymanie przez nich Mauretanii i Numidii, pomoc przeciw wrogom i trybut dla cesarstwa). Walki AECJUSZA z Burgundami (do 436) i LITORIUSZA z Wizygotami, odzyskanie Narbony, klęska w bitwie pod Tolosą. TSEHAM II władcą Aksum (do 437).</i>
437	<i>Małżeństwo cesarza WALENTYNIANA III z EUDOKSJĄ, córką TEODOZJUSZA II w Konstantynopolu (29.X.). AMIEDA II władcą Aksum (do 438).</i>
438	<i>Codex Theodosianus w Konstantynopolu i Rzymie. SAHYL władcą Aksum (do 440). JEZDEGERD II królem Persji (do 457).</i>
439	<i>Przeniesienie się WALENTYNIANA III do Rzymu. Złamanie umowy z Rzymem przez Wandalów, zajęcie Kartaginy (19.X.). Stopniowe jednoczenie Chin przez Państwo Wei.</i>
440 - 461	<i>PONTYFIKAT LEONA I WIELKIEGO.</i>
440	<i>Edykty WALENTYNIANA III (o konieczności naprawiania umocnień, o zakazie dawania schronienia zbiegłym rekrutom), odezwa cesarza do ludu rzymskiego (24.VI.). Atak Wandalów na Sycylię, nieudane oblężenie Palermo. TSYBAH władcą Aksum (do 443).</i>
442	<i>Pokój Rzymu z Wandalami (ustąpienie ich z Mauretanii i Numidii, uzyskanie przez to Afryki Prokonsularnej, zobowiązanie Wandalów do dostarczania dostaw zboża do Rzymu). Ataki Hunów na bałkańskie posiadłości Konstantynopola. Walki Rzymu (AECJUSZ) z Frankami. Osadnictwo Burgundów w okolicach jeziora Lemana (Genewskiego), Alanów w okolicach Walencji.</i>
443	<i>Edykt WALENTYNIANA III w sprawie pozbawionych majątków wygnańców z Afryki Prokonsularnej. TSEHAM III władcą Aksum (do 445). Walki Rzymu (MEROBAUDES) ze Swebami.</i>
445	<i>YLLE GEBEZ II władcą Aksum (do 451). NIALL królem Irlandii (do 452). Ustawa WALENTYNIANA III o zasadzie prymatu Stolicy Apostolskiej (VII.). Zamordowanie BLEDY, samodzielne rządy ATTYLI wśród Hunów (do 453).</i>
447	<i>Przeniesienie się Hunów do Europy zachodniej.</i>
448	<i>MEROWEUSZ królem Franków (do 457).</i>
449	<i>” Synod zbójceki” w Efezie (zgoda na monofityzm, jedna natura CHRYSYUSA). Ekspansja Jutów w Brytanii. Zawiadomienie Konstantynopola przez ATTYLĘ o przyjęciu propozycji małżeństwa z HONORIĄ, siostrą WALENTYNIANA III (fałszywe zrozumienie wysłanego mu pierścionka), gniew cesarza – ślub HONORII z senatorem HERKULANUSEM.</i>
450	<i>Śmierć TEODOZJUSZA II w Konstantynopolu (VIII.).</i>
450 - 457	<i>PANOWANIE MARCJANA W CESARSTWIE WSCHODNIORZYMSKIM.</i>
450	<i>Żądania ATTYLI wobec Rzymu (wydanie HONORII i jej posagu). Śmierć GALLI PLACYDII w Rzymie (27.XI.). Ekspansja Sasów w Brytanii.</i>

451	<i>Atak Hunów na Galię, zdobycie Metz i Reims (IV.), bitwy: pod Orleanem (14.VI.) i na Polach Katalaunijskich (VI.) – zwycięstwo Rzymu (AECJUSZ) i Wizygotów, śmierć TEODERYKA I – TORYSMUND królem Wizygotów (do 453), wycofanie się Hunów za Ren. Sobór w Chalcedonie (potępienie monofityzmu jako herezji, przyznanie pierwszego miejsca wśród patriarchów dla biskupa Rzymu). AGABIE władcą Aksum (do 452).</i>
452	<i>Najazd Hunów na Italię, zniszczenie Akwilei – początki Wenecji, częściowe zniszczenie Mediolanu i Ticinum, odwrót Hunów w wyniku epidemii. LIEVI władcą Aksum (do 454). Krótkie rządy NAN-AN WANGA w płn. Wei, WĒN CZ'ĒNG TI nowym cesarzem (do 465). LOEGAIRE królem Irlandii (do 463).</i>
453	<i>Śmierć ATTYLI, rozpad jego państwa. Państwo Gepidów (do 567) i Ostrogotów (do 552) nad środkowym Dunajem. Zamordowanie TORYSMUNDA w Tolosie, TEODERYK II królem Wizygotów (do 466). SIAO WU TI cesarzem Wei (do 464).</i>
454	<i>Intryga przeciw AECJUSZOWI i jego zamordowanie w Rzymie (22.IX.). AUKO cesarzem Japonii (do 457). AMIEDE III władcą Aksum (do 457).</i>
455	<i>Zamordowanie WALENTYNIANA III na Polu Marsowym w Rzymie przez byłych żołnierzy AECJUSZA (16.III.). SKANDAGUPTA władcą Państwa Guptów (do 470). HENGEST królem Kentu w Brytanii (do 488).</i>
455	<i>PANOWANIE PETRONIUSZA MAKSYMUSA W CESARSTWIE ZACHODNIORZYMSKIM.</i>
455	<i>Zatarg PETRONIUSZA z GENZERYKIEM (sprawa EUDOKII, córki WALENTYNIANA III), przyptnięcie floty Wandalów do ujścia Tybru i ich wylądowanie (V.), panika w Rzymie – zamordowanie PETRONIUSZA (31.V.), wkroczenie Wandalów do Rzymu i jego rabunek (2-16.VI.). Obwołanie cesarzem AWITUSA w Arelate (9.VII.).</i>
455 - 456	<i>PANOWANIE AWITUSA W CESARSTWIE ZACHODNIORZYMSKIM.</i>
455	<i>Wyprawa AWITUSA do Panonii.</i>
456	<i>Przerwanie dostaw zboża z Afryki dla Rzymu przez Wandalów, bitwy morskie pod Agrigentum i u wybrzeży Korsyki – zwycięstwa Rzymu (RYCYMER) nad Wandalami. Niepokoje w Rzymie. Bitwa pod Asturyką – zwycięstwo Wizygotów (TEODERYK II) nad Swebami (5.X.), opanowanie przez Wizygotów Brakary (X.). Bitwa pod Placencją – zwycięstwo RYCYMERA i MAJORIANA nad AWITUSEM i jego abdykacja (17.X.). Formalne panowanie MARCJANA w Cesarstwie Zachodniorzymskim (do 457).</i>
457 - 474	<i>DYNASTIA LEONIJSKA (DO 474). PANOWANIE LEONA I W CESARSTWIE WSCHODNIORZYMSKIM.</i>
457	<i>Formalne panowanie LEONA I w Cesarstwie Zachodniorzymskim (II-XII.). Walki Rzymu z Alamanami nad górnym Dunajem, Wandalami i Maurami w Kampanii. ARMAH władcą Aksum (do 471). YURYAKU cesarzem Japonii (do 489). HORMIZD III</i>

	<i>królem Persji (do 459). CHILDERYK I królem Franków (do 481). Powstanie Kościoła koptyjskiego w Egipcie. Zdobycie Kolonii przez Franków. Obwołanie cesarzem MAJORIANA w Rzymie (28.XII.).</i>
457 - 461	<i>PANOWANIE MAJORIANA W CESARSTWIE ZACHODNIORZYMSKIM.</i>
458	<i>Ustawy MAJORIANA (posłanie do senatu, umorzenie wszelkich zaległych płatności przez podatników, opieka nad zabytkami, podniesienie znaczenia kuriałów, utrudnienie przyjmowania darowizn przez Kościół, zakaz składania ślubów zakonnych przez dziewice i bezdzietne wdowy przed ukończeniem 40 roku życia, zakaz wyświęcania kogokolwiek bez zgody tegoż) – (I-XI.). Rozpoczęcie budowy floty, werbowanie germańskich najemników przez MAJORIANA. Zajęcie pld. Galii przez Wizygotów, a Lugdunum przez Burgundów.</i>
459	<i>Odbicie Lugdunum przez Rzymian i odsiecz dla Arelate, układ rzymsko-wizygocki (odpieranie najazdów Swebów przez Wizygotów). FIRUZ królem Persji (do 484).</i>
460	<i>Nieudana wyprawa MAJORIANA na Wandalów, zdobycie zdradą części floty rzymskiej przez GENZERYKA w Kartagenie, układ z Wandalami (oddanie im Balearów, Sardynii, Korsyki, Mauretanii i Trypolitanii, zobowiązanie GENZERYKA do nieatakowania Sycylii i Italii).</i>
461 - 468	<i>PONTYFIKAT HILAREGO.</i>
461	<i>Zmuszenie do abdykacji MAJORIANA w Dertonie przez wodza RYCYMERA (2.VIII.), zamordowanie MAJORIANA (VIII.). Obranie cesarzem LIBIUSZA SEWERA w Rawennie (19.XI.).</i>
461 - 465	<i>PANOWANIE LIBIUSZA SEWERA W CESARSTWIE ZACHODNIORZYMSKIM.</i>
462	<i>Walki rzymskiego naczelnika wojsk w Galii – EGIDIUSZA z Wizygotami i Burgundami nasłanymi przez RYCYMERA, zajęcie przez Burgundów ziem na wschód od Rodanu i Lugdunum, bitwa pod Orleanem – zwycięstwo EGIDIUSZA nad Wizygotami.</i>
463	<i>Bitwa pod Bergamo – zwycięstwo Rzymu (RYCYMER) nad Alanami. Pomysł sojuszu z Wandalami (EGIDIUSZ). AILILL MOLT królem Irlandii (do 482).</i>
464	<i>Śmierć EGIDIUSZA, PAWEŁ dowódcą wojsk rzymskich w Galii (do 470). CZ' IEN FEI TI cesarzem Wei (do 466).</i>
465	<i>Śmierć LIBIUSZA SEWERA w Italii (14.XI.). Formalne panowanie LEONA I w Cesarstwie Zachodniorzymskim (do 467). SIEN WÊN TI cesarzem ptn. Wei (do 471).</i>
466	<i>MING TI cesarzem Wei (do 472). Zamordowanie TEODERYKA II w Tolosie, EURYK królem Wizygotów (do 484).</i>
467	<i>Obranie cesarzem ANTEMIUSZA w Rzymie (12.IV.).</i>
467 - 472	<i>PANOWANIE ANTEMIUSZA W CESARSTWIE ZACHODNIORZYMSKIM.</i>
468 - 483	<i>PONTYFIKAT SYMPPLICJUSZA.</i>
468	<i>Wojna Rzymu z Wandalami (do 474): zajęcie Sardynii przez MARCELLINUSA, zdobycie wybrzeży Libii przez armię LEONA I,</i>

	<i>zniszczenie podstępem floty rzymskiej (BASILISKOS) przez Wandalów, zamordowanie MARCELLINUSA na Sycylii, odzyskanie przez GENZERYKA Sardynii, wybrzeży Libii i zajęcie Sycylii. Proces o zdradę w Rzymie (ARWAND). Zajęcie Tours i Bourges przez Wizygotów, bitwa nad Loarą – zwycięstwo Rzymu (PAWEŁ).</i>
470	<i>KUMARAGUPTA II władcą Państwa Guptów (do 475). Bitwa nad Rodanem – zwycięstwo Wizygotów (EURYK) nad Rzymem, śmierć ANTEMIOLUSA, syna cesarza ANTEMIUSZA. Śmierć PAWŁA w walkach z Sasami, SYAGRIUSZ dowódcą wojsk rzymskich w Galii (do 486).</i>
471	<i>Konflikt ANTEMIUSZA z RYCYMEREM (do 472). TEODORYK WIELKI królem Ostrogotów (do 526). SIAO WÊN TI cesarzem płn. Wei (do 499). AMSI władcą Aksum (do 476).</i>
472	<i>HOU FEI TI cesarzem Wei (do 477). Oblężenie Rzymu przez wojska RYCYMERA i GUNDOBADA, królewicza burgundzkiego, obwołanie się cesarzem przez OLIBRIUSZA (IV.), nieudana odsiecz dla miasta, klęska Ostrogotów (WIDYMER) nad Tybrem, zamordowanie ANTEMIUSZA (11.VII.).</i>
472	<i>PANOWANIE OLIBRIUSZA W CESARSTWIE ZACHODNIORZYMSKIM.</i>
472	<i>Zdobycie i pustoszenie Rzymu przez Burgundów (GUNDOBADA). Rządy GUNDOBADA w Rzymie (do 473). Śmierć RYCYMERA (18.VIII.) i OLIBRIUSZA (2.XI.) w Rzymie.</i>
473	<i>Obwołanie cesarzem GLICERIUSZA w Rawennie (3.III.).</i>
473 - 474	<i>PANOWANIE GLICERIUSZA W CESARSTWIE ZACHODNIORZYMSKIM.</i>
473	<i>Śmierć króla Burgundów, GUNDEWIGA, wycofanie się z Italii GUNDOBADA, podział burgundzkich włości.</i>
474	<i>Pokój LEONA I z Wandalami. Zmuszenie do abdykacji cesarza GLICERIUSZA przez Konstantynopol (VI.), obwołanie cesarzem JULIUSZA NEPOSA w Rzymie (24.VI.).</i>
474 - 475	<i>PANOWANIE JULIUSZA NEPOSA W CESARSTWIE ZACHODNIORZYMSKIM.</i>
474	<i>Pokój rzymsko-wizygocki (odstąpienie Clermont-Ferrand przez Rzym). Śmierć LEONA I w Konstantynopolu.</i>
474	<i>PANOWANIE LEONA II W CESARSTWIE WSCHODNIORZYMSKIM.</i>
474 - 475	<i>CESARZE Z RÓŻNYCH RODÓW (DO 518). PANOWANIE ZENONA W CESARSTWIE WSCHODNIORZYMSKIM.</i>
475	<i>ORESTES naczelnikiem wojsk rzymskich (do 476). Bunt ORESTESA i ucieczka JULIUSZA NEPOSA do Dalmacji (28.VIII.). Obwołanie cesarzem ROMULUSA AUGUSTULUSA w Rzymie (31.X.). Zamach stanu BASILISKOSA w Konstantynopolu. BUDHAGUPTA władcą Państwa Guptów (do 500).</i>
475 - 476	<i>PANOWANIE ROMULUSA AUGUSTULUSA W CESARSTWIE ZACHODNIORZYMSKIM.</i>
475 - 476	<i>PANOWANIE BASILISKOSA W CESARSTWIE WSCHODNIORZYMSKIM.</i>

476 - 491	PANOWANIE ZENONA (PO RAZ DRUGI) W CESARSTWIE WSCHODNIORZYMSKIM.
476	Przewrót ZENONA w Konstantynopolu (likwidacja władzy BASILISKOSA). <u>Bunt żołnierzy germańskich przeciw ORESTESOWI i wybranie przez nich na króla – ODOAKRA, abdykacja cesarza ROMULUSA AUGUSTULUSA – UPADEK CESARSTWA ZACHODNIORZYMSKIEGO, KONIEC EPOKI STAROŻYTNEJ, POCZĄTEK ŚREDNIOWIECZA (23.VIII.).</u>